

Datum

7 september 2022

Auteur(s)

Tom Plat, Lenny Putman, Ciska van Alphen

Status

Definitief

‘Worstelen met klimaatbeleid - onderzoek naar het klimaatbeleid van de gemeente Stichtse Vecht’

Rekenkamercommissie Stichtse Vecht

Colofon

De Rekenkamercommissie van de gemeente Stichtse Vecht bestaat uit drie externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris.

Leden Rekenkamercommissie: Martijn Bakker, Gerth Molenaar (voorzitter), Robert Olieman

Secretaris: Jacqueline Willenborg

Postadres: Rekenkamercommissie Stichtse Vecht, Postbus 1212, 3600 BE Maarssen

E-mail: rekenkamercommissie@stichtsevecht.nl

Telefoon: 0346-254200

Inhoudsopgave

Colofon.....	2
Leeswijzer	4
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	6
1.2 Doelstelling en vraagstelling van het onderzoek	6
2 Conclusies en aanbevelingen	7
2.1 Conclusies.....	7
2.2 Aanbevelingen	11
3. Onderzoeksverantwoording	14
3.1. Doelstelling onderzoek.....	14
3.2. Hoofdvraag en deelvragen.....	14
3.3. Onderzoeksmethoden	15
4. Klimaatbeleid	17
4.1. Klimaatverandering	17
4.2. Internationaal klimaatbeleid	17
4.3. Nederlands klimaatbeleid	18
5. Bevindingen ten aanzien van beleid	20
5.1. De ontwikkeling van het klimaatbeleid Stichtse Vecht	23
5.2. De ontwikkeling van doelen en getallen.....	32
5.3. Samenhang met aanpalende beleidsvelden	33
6. Bevindingen organisatie en uitvoering.....	36
6.1. Organisatie van de uitvoering van het klimaatbeleid.....	37
6.2. Toerusting van de organisatie en financiële middelen.....	38
6.3. Uitvoering van ambities en maatregelen.....	40
6.4. Samenwerking in de uitvoering.....	42
7. Bevindingen ten aanzien van de resultaten	44
7.1. Resultaten.....	45
7.2. Benchmark van de resultaten met andere regiogemeenten en de regio U16 49	
8. Bevindingen ten aanzien van de verantwoording.....	59
8.1. Informeren	60
8.2. Kaderstellen	62
8.3. (Bij)sturen en controleren.....	63
9 Bestuurlijke reactie	66
10 Nawoord rekenkamercommissie	68
Bijlage 1 Lijst van bestudeerde documenten	69
Bijlage 2 Respondentenlijst	70
Bijlage 3 Klimaatbenchmark	71

Leeswijzer

Voor u ligt het rapport van het rekenkameronderzoek naar klimaatbeleid in Stichtse Vecht. Hierin doen we verslag van de onderzoeksactiviteiten die plaatsvonden in de periode november 2021 tot en met maart 2022.

Dit rapport geeft een overzicht van de bevindingen van het onderzoeksteam, zoals verzameld aan de hand van de onderzoeksvragen van de Rekenkamercommissie.

Dit rapport bestaat uit twee delen. **Deel I** is te beschouwen als een zelfstandig leesbaar onderzoeksrapport. In dit deel zijn de hoofdlijnen van het onderzoek en de belangrijkste uitkomsten op hoofdlijnen beschreven. In dit deel leest u:

- het doel van het onderzoek;
- het belang van het onderwerp voor de gemeenteraad;
- de conclusies uit het onderzoek;
- de aanbevelingen voor verbetering van het klimaatbeleid.

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in een gedetailleerde uitwerking van de onderzoeksvragen, is in **Deel II** (nota van bevindingen) het integrale onderzoek met daarin de volledige beantwoording van de onderzoeksvragen en de onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen opgenomen.

DEEL I

ESSENTIE VAN HET ONDERZOEK

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Ons klimaat verandert sneller en extremer door menselijk handelen dan door natuurlijke processen en deze verandering heeft verstrekkende gevolgen voor onze samenleving. De laatste jaren zijn de politieke en maatschappelijke aandacht voor het onderwerp klimaat snel gegroeid. Ook in de gemeente Stichtse Vecht. Het is de afgelopen jaren vaak onderdeel van gesprek in de gemeenteraad en het is een van de dossiers die veel aandacht vraagt van het college en de ambtelijke organisatie.

De gemeente Stichtse Vecht heeft al sinds haar oprichting klimaatbeleid om bij te dragen aan het voorkomen van klimaatverandering. Voortbouwend op het klimaatbeleid van de voormalige gemeenten Breukelen, Loenen en Maarssen, werd in 2013 klimaatbeleid met de ambities voor 2020 vastgesteld. In de duurzaamheidsvisie 'Stichtse Vecht Energiek, samen sterk in duurzaamheid' staat: *'Door het versterken van de lokale duurzaamheidskracht en het verduurzamen van de eigen organisatie wordt de landelijk geformuleerde CO₂-reductiedoelstelling in Stichtse Vecht behaald, te weten een reductie van 20% in 2020 ten opzichte van het niveau van de CO₂-uitstoot in 1990. Hierbij wordt met name ingezet op energiebesparing en decentrale energieopwekking.'*

Daarna ontwikkelde de gemeente klimaatbeleid gericht op 2030. Deze ontwikkeling vond op verschillende plekken plaats: in coalitieakkoorden en collegeprogramma's, in de P&C-cyclus, in moties en amendementen in de gemeenteraad en in duurzaamheids- en klimaatbeleid. Het startpunt voor deze ontwikkeling was eind 2015. In de voorjaarsnota 2016 stelde de gemeente de klimaatambitie voor 2030 vast. Ook besloot ze, vooruitlopend op de vaststelling van nader beleid, te starten met de uitvoering van het beleid en stelde daarvoor incidenteel middelen beschikbaar. In de voorjaarsnota staat: *'Eind 2015 is besloten om meer aandacht te geven aan duurzaamheid. Dit betekent dat we met de maatschappelijke partners nadrukkelijk gaan kijken hoe we de gemeente toekomstbestendig gaan maken. Stichtse Vecht wil in 2030 klimaatneutraal zijn. Ondertussen wachten we niet af maar nemen concrete stappen.'* De gemeente begon met het opstellen van een Routekaart Klimaatneutraal 2030. Een routekaart, zoals uit het voorliggende onderzoek blijkt, waar vijf jaar aan gewerkt en over gesproken is, en waar meerdere versies van bestaan, maar die nooit is vastgesteld.

1.2 Doelstelling en vraagstelling van het onderzoek

Bij de start van het onderzoek was de Rekenkamercommissie van de gemeente Stichtse Vecht benieuwd naar de voortgang in de uitvoering van de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030'. In het bijzonder welke ambities gerealiseerd zijn, in hoeverre dit doeltreffend en doelmatig is gebeurd en welke verbeteringen daarbij mogelijk zijn richting de toekomst. Gedurende het onderzoek bleek dat de Routekaart Klimaatneutraal 2030 nooit is vastgesteld en daarom is de vraag verbreed naar de voortgang en uitvoering van het klimaatbeleid van de gemeente vanaf 2016 gericht op het behalen van de ambitie klimaatneutraal 2030. Hierbij moet duidelijk worden welke ambities gerealiseerd zijn op het klimaatgebied en in hoeverre dit doeltreffend en doelmatig is gebeurd. Tot slot wordt er ook een doorkijk gegeven richting de toekomst. De volgende centrale onderzoeksvraag is gebruikt tijdens het onderzoek:

Op welke wijze heeft de gemeente Stichtse Vecht uitvoering gegeven aan het klimaatbeleid en in hoeverre is dit doelmatig en in hoeverre ligt de gemeente op koers voor wat betreft de door haar geformuleerde doelstellingen en ambities?

De Rekenkamercommissie heeft de centrale onderzoeksvraag verder geoperationaliseerd in een vijftiental deelvragen die zijn opgesomd in de onderzoeksverantwoording (hoofdstuk 3). De deelvragen zijn onderverdeeld onder de aspecten die tezamen de beleidscyclus vormen die gemeenten normaliter hanteren bij de voorbereiding, de organisatie, de uitvoering en de evaluatie van beleid.

2 Conclusies en aanbevelingen

In deel II van dit rapport zijn alle bevindingen uitvoerig beschreven. In dit deel gaan we in op de belangrijkste conclusies.

2.1 Conclusies

Hoofdboodschap

Tijdens het onderzoek is met alle respondenten op een constructieve en open wijze gesproken over het klimaatbeleid en de opgave op dit vlak voor de gemeente Stichtse Vecht. Er is door de gemeente de afgelopen jaren hard gewerkt aan de klimaatopgave. We zien bevoegen medewerkers, een betrokken raad en een ambitieus college. Tegelijkertijd zien we dat de gemeente worstelt met het formuleren van klimaatbeleid en het organiseren van uitvoeringskracht. De doorlooptijd voor ontwikkeling en besluitvorming over klimaatbeleid is erg lang, zo is de Routekaart Klimaatneutraal 2030 na vijf jaar uiteindelijk niet vastgesteld en is het beleid en uitvoeringsplan voor zonnevelden na bijna drie jaar pas vastgesteld. Die doorlooptijd is voor een deel ten koste gegaan van het realiseren van gestelde klimaatambities, maar het heeft ook zijn weerslag gehad op de processen en verhoudingen binnen de gemeente. De uitvoeringskracht van de organisatie heeft dan ook baat bij snellere en heldere beleids- en besluitvorming. Dit geldt ook voor (de uitvoeringskracht van) maatschappelijke partners.

Naast de besluitvorming is ook de informatievoorziening over de klimaatopgave nog onvoldoende in lijn met de behoefte van de raad. Daarbij ontbreekt het vooral aan samenhang en duiding, maar het gaat ook over de wijze waarop informatie wordt gedeeld; veel in de commissie, weinig informeel. Ook is er geen monitor of voortgangsrapportage waarmee de raad de voortgang van het klimaatbeleid kan volgen. Stichtse Vecht heeft een bevoegen en erg betrokken raad, maar mede door het ontbreken van (de juiste) informatie is het gesprek over het klimaatbeleid de afgelopen jaren niet op een constructieve wijze gevoerd.

Als gevolg van bovenstaande situatie zijn de afgelopen jaren veel moties en amendementen ingediend ten aanzien van het beleid, maar ook ten aanzien van de organisatie en uitvoering. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de raad flink heeft (bij)gestuurd, het betekent echter niet dat de raad het stuur daarmee in handen heeft. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is en omdat de informatievoorziening niet aansluit op hun behoefte, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema.

Hoewel het niet binnen de oorspronkelijke scope van het onderzoek viel, is tijdens dit onderzoek duidelijk geworden dat er op personeelsvlak een duidelijke kwetsbaarheid zit in de organisatie. Zo is in bijna alle gesprekken expliciet het capaciteitstekort en de door- en uitstroom van personeel benoemd, wat volgens velen de oorzaak is dat plannen niet van de grond komen en waardoor de organisatie ook niet regisseur van de klimaatopgave is. Om de aanbevelingen vanuit dit onderzoek uit te kunnen voeren is het van vitaal belang dat het betrokken team en de medewerkers die op andere plekken aan de uitvoering van het beleid werken, voldoende slagkracht krijgen om hun werkzaamheden uit te voeren. Ons advies is om eerst te investeren in personeel, zowel uitvoerend als beleidsmatig, voordat nieuw beleid en plannen worden gemaakt. En om sterker te prioriteren, met name door geen beleid vast te stellen zonder daarvoor de benodigde middelen én capaciteit beschikbaar te stellen. Een belangrijke noot is dat er daarbij ook oog moet zijn voor de doorwerking van de politieke cultuur in de ambtelijke organisatie. Deze heeft nu een negatieve invloed op de organisatie en leidt niet alleen tot trage besluitvorming en -uitvoering, maar ook tot een onprettige en soms onveilige werksfeer. Daar zouden alle betrokkenen zich van moeten vergewissen.

De signalering van dit rekenkameronderzoek strookt op dit punt met de bevindingen in het rapport 'Van goed naar beter'.¹

¹ Doorontwikkeling ambtelijke organisatie 'Van goed naar beter', 25 mei 2020.

Conclusies ten aanzien van beleid

Stichtse Vecht worstelt met het klimaatbeleid. Het vormen van strategisch overkoepelend klimaatbeleid heeft in Stichtse Vecht lang geduurd en het is een moeizaam proces geweest. In 2016 is de ambitie klimaatneutraal 2030 vastgesteld. De klimaatroutekaart die is opgesteld om strategisch invulling te geven aan deze ambitie, is alleen nooit vastgesteld. Begin 2020 is een nieuwe ambitie voor klimaatbeleid vastgesteld: klimaatneutraal 2040 (of 2050 als 2040 niet haalbaar blijkt). Het huidige beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie' (het energieplan uit 2020) heeft hier uiteindelijk invulling aan gegeven. **Het stellen van de ambitie klimaatneutraal 2030 en de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030' zijn ook niet gevoed door een evaluatie van voorgaand duurzaamheidsbeleid.** Er heeft geen evaluatie plaatsgevonden van voorgaand beleid.

Wat meespeelde bij dit moeizame proces is dat de beleidsontwikkelingen voor klimaat gedeeltelijk parallel liepen, met name de ontwikkeling van de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030' het beleids- en uitvoeringsplan zonnevelden en de RES. Dit bleek verwarrend voor zowel raadsleden als inwoners. Zo kwamen bijvoorbeeld bij de bespreking van de klimaatroutekaart in de commissie mensen inspreken over het zonneveldenbeleid. En tijdens het vormen van de klimaatroutekaart vonden meerdere wijzigingen plaats in college en coalities.

De gemeenteraad heeft beperkt invulling gegeven aan de kaderstellende rol voor de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030'. Zo heeft de gemeenteraad geen peilnota vastgesteld. Dit wijkt af van de gangbare werkwijze waarin het college een startnotitie opstelt en de gemeenteraad een peilnota vaststelt. De gemeenteraad heeft deze rol later wel opgepakt nadat zij de concept klimaatroutekaart voorgelegd heeft gekregen. Dit deed de raad door het vaststellen van uitgangspunten voor de klimaatroutekaart. Deze uitgangspunten zijn meegenomen in de opstelling van het beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie'.

De ambities klimaatneutraal 2030, klimaatneutraal 2040 (of 2050 als 2040 niet haalbaar blijkt) zijn hoger dan de Europese, landelijke doelen. De huidige klimaatambitie is in lijn (of lager) met het provinciale doel energieneutraal 2040. Een lagere ambitie dan provincie heeft uiteindelijk als consequentie dat andere gemeenten in de provincie meer moeten realiseren. **De ambities zijn uitgewerkt in een beperkt aantal meetbare doelen in het 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie' en in de P&C-cyclus.** Echter, niet voor alle pijlers in het plan zijn concrete doelen en effectindicatoren opgesteld en veelal niet uitgewerkt in kleinere stappen in de tijd. **De samenhang tussen de doelen en effectindicatoren in het strategisch klimaatbeleid en de effect- en prestatie-indicatoren in de P&C-cyclus is daarmee onduidelijk.**

De klimaatopgave is ingebed in andere beleidsvelden. De opgave en de ambities zijn in alle beleidsvelden geborgd. Er zijn echter beperkingen in hoeverre hier uitwerking aan wordt gegeven en er zijn beperkingen in de consistentie tussen de beleidsvelden en de klimaatroutekaart of energieplan (afhankelijk van jaar van beleid). Wat opvalt, is dat in het strategische klimaatbeleid (klimaatroutekaart en energieplan) geen beeld wordt gegeven van de impact en potentie van de opgave terwijl dit in de perspectiefnota landbouw wel wordt geduid. In de omgevingsvisie zijn acties voor klimaat benoemd, maar deze acties komen niet helemaal overeen met het klimaatbeleid. In de nota vastgoed is het klimaatbeleid geborgd, echter in het uitvoeringsplan vastgoed wordt op basis van nader onderzoek de uitvoering bijgesteld naar een haalbare aanpak omdat realisatie van klimaatneutraal vastgoed in tien jaar logistiek en financieel niet realiseerbaar is.

Conclusies ten aanzien van de organisatie en uitvoering

Stichtse Vecht heeft een zwakke organisatie voor het vormen en uitvoeren van klimaatbeleid. Er is geen uitgewerkt overzicht van taken, rollen en verantwoordelijkheden. Gedurende de beleidsvorming is door de ambtelijke organisatie (verder) gewerkt aan klimaat op basis van het (voorgaande) programmaplan Duurzaamheid Stichtse Vecht 2016-2018 waarin doelen, taken, betrokkenen intern en extern staan beschreven. Het programma bevat activiteiten die door verschillende afdelingen en teams uitgevoerd worden. De ambtelijke eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van activiteiten in het programma ligt en blijft liggen bij de betreffende afdeling. De ambtelijke verantwoordelijkheid voor de informatie, voortgang van het programma en toebedeling van

de gereserveerde programmamiddelen ligt bij de programmamanager. Wie ambtelijk opdrachtgever is voor het programma is niet beschreven.

Er is behoefte aan (een sterkere vorm van) ambtelijk opdrachtgeverschap en sturing op samenwerking aan klimaatbeleid. Dit komt onder andere voort uit de behoefte aan betere samenwerking tussen teams en organisatieonderdelen en de behoefte aan ondersteuning binnen het spanningsveld bestuurlijk-ambtelijke samenwerking. De sturing en rolduidelijkheid is een breder vraagstuk in de gemeentelijke organisatie dat de aandacht heeft in de doorontwikkeling van de organisatie, in de nieuwe organisatiestructuur, de profielen van het nieuwe management en in het opgavegericht en projectmatig werken.

De organisatie is daarnaast onvoldoende toegerust op de uitvoering. De capaciteit en middelen zijn onvoldoende, er is een groot verloop in het duurzaamheidsteam en de beschikbare middelen voor het klimaatbeleid wijzigen vaak. In het beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie' staat *"We verwachten een krapte in de financiële begroting voor duurzaamheid vanaf 2022 [...]. We verwachten dat we onvoldoende zijn uitgerust (middelen en capaciteit) voor de grote hoeveelheid (uitvoerend) werk die op ons afkomt uit de transitievisie warmte en de beoordeling en afhandeling van initiatieven voor zonnenvelden."* Uit gesprekken is gebleken dat wanneer extra middelen vanuit het Rijk beschikbaar komen, het aantrekken en vasthouden van gekwalificeerd personeel op klimaat een groot vraagstuk blijft. Dit is een breder vraagstuk in de gemeentelijke organisatie, met name in het fysiek domein, dat sterk de aandacht heeft in de doorontwikkeling van de organisatie. Hierover wordt de gemeenteraad maandelijks geïnformeerd.

Het is moeilijk om verdere uitspraken te doen over de uitvoering van vastgesteld klimaatbeleid, omdat dit beleid eind 2020 is vastgesteld. Er is één jaar na vaststelling van het beleid nog geen vastgesteld uitvoeringsprogramma voor dit beleid. We zien wel dat planningen van producten, zoals bijvoorbeeld genoemd in de P&C-cyclus, regelmatig niet worden gehaald. De Routekaart Klimaatneutraal 2030 is hier ook een voorbeeld van.

In de uitvoering van het klimaatbeleid wordt veel samengewerkt met clubs en verenigingen. De persoonlijke contacten worden doorgaans als prettig ervaren. **Wel liggen er kansen om de samenwerking met belanghebbenden te verbeteren om de uitvoeringskracht van het klimaatbeleid te vergroten.** Uit gesprekken blijkt dat de effectiviteit van de samenwerking wordt belemmerd door gebrek aan capaciteit en door de vele wisselingen in personeel. Hierdoor is het moeilijk een duurzame relatie op te bouwen. Het wordt ook bemoeilijkt door het uitblijven van heldere beleidskaders waardoor vrijwilligers op duurzaamheidsinitiatieven niet weten waar zij aan toe zijn en enthousiasme verliezen. Uit gesprekken blijkt dat het de samenwerking versterkt als de tijd wordt genomen om elkaar mee te nemen in de dagelijkse praktijk. Dit vraagt echter tijd die er nu veelal niet is. De samenwerking kan daarnaast worden versterkt door verbetering van de interne samenwerking in de organisatie, door heldere beleidskaders, door een actievere netwerkrol te vervullen waarin de gemeente partners meer met elkaar in contact brengt en actiever communiceert.

Conclusies ten aanzien van resultaten

De ambitie van Stichtse Vecht in het voorgaande duurzaamheidsbeleid was om in 2020 de uitstoot van CO₂ met 20% te verminderen ten opzichte van 1990. **Het is niet mogelijk om te bepalen of Stichtse Vecht deze doelstelling heeft gehaald**, omdat pas sinds 2010 de CO₂-uitstoot op gemeenteniveau gemonitord wordt. Daarnaast bevat de klimaatmonitor nog geen getal voor CO₂-uitstoot in het jaar 2020. Een vergelijking tussen 2020 en 1990 is dus (nog) niet mogelijk.

Ook is het lastig om de overkoepelende ambities in het huidige klimaatbeleid kwantitatief te duiden. Dit komt door de dubbele ambitie in het huidige klimaatbeleid: de ambitie klimaatneutraal (we wekken in 2040 onze energie volledig duurzaam op (indien niet haalbaar in 2050) én de ambitie "Voor de gemeentelijke klimaatambities zijn het nationale Klimaatakkoord en de daaruit voortvloeiende Regionale Energie Strategie (RES) leidend." Een vergelijking tussen de huidige CO₂-uitstoot en de klimaatneutraal ambitie van het beleid is niet mogelijk, omdat de scope van de ambitie niet duidelijk is. Daarnaast is geen uitspraak mogelijk over de voortgang op de doelstelling 0,1 TWh in 2030 omdat er geen tussendoelen zijn geformuleerd. We zien wel dat Stichtse Vecht in 2020 0,003 TWh

zonnestroom leverde met grootschalige installaties (> 15 KWp). Dit is volledig met grootschalig zon op dak en is nog ver onder de 0,1 TWh die de gemeente bij wil dragen aan de RES-opgave in 2030.

Wanneer we kijken naar de totale hoeveelheid grootschalige zonnestroom (dak en veldopstelling), dan zien we dat Stichtse Vecht, De Ronde Venen en De Bilt veel minder zonnestroom leveren dan Wijdemeren en Woerden. Dit blijkt uit de benchmark.

De benchmark die voor dit onderzoek is uitgevoerd (zie hoofdstuk 7) doet vermoeden dat de toename van hernieuwbare energie in relatie tot het verbruik niet hard genoeg stijgt. In lijn hiermee doet de benchmark vermoeden dat de vermeden CO₂-uitstoot niet hard genoeg stijgt.

Conclusies ten aanzien van de verantwoording

Er wordt veel informatie over het klimaatbeleid gedeeld met de raad, zowel vanuit de P&C-cyclus als in de Commissie Fysiek Domein. Uit verschillende gesprekken (waaronder die met de raad) komt desondanks naar voren dat de informatievoorziening nog niet voldoende aansluit op de behoefte van een groot deel van de raad. Ook het beeld over de kwaliteit van de wijze waarop de raad wordt geïnformeerd en de kwaliteit van de informatie die de raad van het college ontvangt, is wisselend. Daarbij worden vooral samenhang en duiding gemist in de stukken. De informatie die vervolgens door het college wordt gedeeld, voldoet niet altijd aan de verwachtingen van raadsleden. Wel is de informatievoorziening de afgelopen jaren verbeterd, merken de meeste respondenten.

Er is geen aparte klimaatmonitor of rapportage waarmee de raad de voortgang van het klimaatbeleid kan volgen. Verantwoording vindt vooral plaats in documenten die onderdeel zijn van de P&C-cyclus (met name de jaarrekening). Hierin zijn beperkt indicatoren opgenomen maar deze zijn voor de raadsleden moeilijk te interpreteren en ook moeilijk in de juiste context te plaatsen. Wat verder opvalt, is dat de indicatoren uit de jaarrekening van de gemeente niet overeenkomen met de indicatoren uit de klimaatroutekaart en het energieplan. Het is dan ook niet duidelijk of deze indicatoren een afgeleide zijn van de doelstellingen uit deze documenten. Juist omdat de doelen en de daaraan gekoppelde indicatoren over verschillende kaders zijn verdeeld en niet consistent zijn, is het voor raadsleden lastig (net als voor het college en de ambtelijke organisatie) om de voortgang op de uitvoering van het klimaatbeleid te monitoren. Ook is er geen overzicht van het budget voor de uitvoering van het energie- en klimaatplan en de uitgaven hiervoor. Vastgesteld kan dus worden dat een degelijke monitoringssystematiek ontbreekt en dat de voortgang niet is te volgen.

Stichtse Vecht heeft een belezen en erg betrokken raad, maar door het ontbreken van (de juiste) informatie is het gesprek over het klimaatbeleid de afgelopen jaren veelal los van de feiten gevoerd. Dit heeft niet alleen tot frustratie maar ook tot vertraging in de beleidsvorming gezorgd, met uiteindelijk als gevolg dat de routekaart nooit is vastgesteld. Er is daarbij ook een slechte start gemaakt met de klimaatroutekaart wat heeft gezorgd voor negatieve doorwerking in de verdere kaderstelling en beleidsontwikkeling. Onder andere gebrek aan eenduidigheid in begrippen en gebrek aan inzicht (duiding) hebben dit lastig gemaakt. Wat eveneens meespeelde was de hoeveelheid aan kaderstellende stukken (gelieerd aan het klimaatbeleid) die vastgesteld moesten worden.

Bij de totstandkoming van het klimaatbeleid zijn daarnaast ook te weinig informele informatiesessies geweest waarin men met elkaar van gedachten kon wisselen. De klimaatkaderstelling is een achterstevoren proces geweest waarin 'we hebben door gerommeld', bemerkte een van de respondenten.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de raad regelmatig beleidsdocumenten, visies en uitvoeringsplannen uitstelt, bijstelt of niet vaststelt. Meerdere respondenten hebben aangegeven dat het college hierin daadkrachtiger zou kunnen optreden. **Niet alleen interne, maar ook externe respondenten verwonderen zich over de verhouding tussen de raad en het college en de politieke cultuur waarin het lang een spel is van geen 'ja' en geen 'nee'.** De politieke cultuur in Stichtse Vecht en het feit dat het om een politiek gevoelig onderwerp gaat, hebben ook een rol gespeeld in de stroperige kaderstelling. Daarbij werkt de cultuur ook door in de organisatie en uitvoering.

Er kan worden vastgesteld dat de belangstelling van inwoners groot is, maar dat de bijdragen (en participatie hierin) aan de voorkant door de gemeente nog niet goed zijn geregisseerd.

Meerdere respondenten merken op dat er doorgaans geen representatieve groep inwoners aanwezig is op de bijeenkomsten waar input wordt opgehaald voor de beleidsvorming. Ook is het voor de betrokken inwoners niet altijd duidelijk wat er met de opbrengsten wordt gedaan vanuit de bijeenkomsten. De termijn tussen betrokkenheid in de beleidsvorming en besluitvorming wordt ook als lastig ervaren door belanghebbenden.

Naast participatie in beleidsvorming kunnen inwoners, maar ook belangenclubs, inspreken tijdens commissieavonden. Er bestaat bij respondenten een wisselend beeld over hoe met de input van insprekers tijdens commissieavonden wordt omgegaan. Er wordt aangegeven dat sommige insprekers wel degelijk koers- of beleidswijzigingen weten te realiseren, maar tegelijkertijd bestaan er zorgen over de macht die bepaalde insprekers/insprekende organisaties hebben.

Er zijn de afgelopen jaren veel moties en amendementen ingediend ten aanzien van het beleid, maar ook ten aanzien van de organisatie en uitvoering. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de raad flink heeft (bij)gestuurd. Ook als het gaat om raadsvragen zien we een flinke hoeveelheid vragen die eveneens ingaan op zowel de koers als de uitvoering. **Dit alles betekent niet dat de raad het stuur in handen heeft. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema.** In de interviews is heel duidelijk aangegeven dat de keuzes op dit moment voor raadsleden ook lastig zijn te overzien omdat het een maatschappelijke opgave is van meerdere decennia in een veld dat bovendien continu in beweging is. De opgave gaat over meerdere raadsperiodes en raakt de wortels van de samenleving.

2.2 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies en bevindingen komen wij tot de volgende aanbevelingen:

Aanbevelingen ten aanzien van beleid

1. **College, raad en ambtelijke organisatie: Onderzoek hoe gemeenteraad, college en organisatie de (strategische) beleidsontwikkeling op klimaat en energie alsmede de besluitvorming hierover kan verbeteren.** Onze adviezen hierbij zijn:
  - Start bij complexe vraagstukken en opgaven zoals het klimaatbeleid met informele beeldvorming met zicht krijgen op het vraagstuk en duiding van het vraagstuk.
  - Maak vooraf aan het strategisch beleidstraject duidelijke afspraken over rolname door raad, college, ambtelijke organisatie en samenleving en blijf hierop gezamenlijk reflecteren en evalueren. Hierin kan de griffie een belangrijke rol spelen.
  - Laat een startnotitie door de gemeenteraad vaststellen met daarin de ambities, richting en uitgangspunten voor het beleid. Probeer hierbij ook het proces met daarin de afspraken over rolverdeling en samenwerking te verwerken.
  - Maak ook bij strategisch beleid een (indicatieve) raming wat het beleid betekent voor de gemeentelijke financiën en capaciteit.
  - Stel tegelijk met het klimaatbeleid een monitor op (doel en effecten en hoe deze gemeten gaan worden en met welke frequentie).
  - Stel bij voorkeur tegelijk met het beleid een uitvoeringsprogramma op (resultaten en activiteiten en raming capaciteit en middelen).
2. **College, raad en ambtelijke organisatie: reflecteer op het samenspel tussen ambtelijke organisatie, college en gemeenteraad in de beleidsvorming, uitvoering en monitoring/controle op energie en klimaat.** Uit alle gesprekken blijkt dat dit samenspel op dit moment niet in evenwicht is, waardoor er ook niet tot evenwichtige besluiten gekomen kan worden. Dit probleem lijkt wel zo diep te zitten dat het aan te bevelen valt om hier een apart traject voor op te zetten.
3. **Raad:** overweeg een standaard paragraaf in raadsvoorstellen op te nemen met daarin een beschrijving van het participatieproces op hoofdlijnen én een beschrijving waaruit blijkt of er sprake is van verschil in inzicht door belanghebbenden en/of door belanghebbenden en het college en wat met verschil in inzichten is gedaan.

Aanbevelingen ten aanzien van organisatie en uitvoering

4. **College en raad: Maak duidelijke afspraken over waar de inhoudelijke strategische beleidsontwikkeling plaats kan vinden.** Het moet hierbij vooral duidelijk worden in hoeverre inhoudelijke beleidsvorming en doelstelling via de reguliere P&C-cyclus gaan lopen.
5. **College en raad: Zorg dat er meer capaciteit en budget beschikbaar komt voor de beleidsvorming en de uitvoering.** Het team duurzaamheid en medewerkers die op andere plekken in de organisatie aan de uitvoering van het klimaatbeleid werken, hebben nu onvoldoende capaciteit om aan alle verwachtingen te voldoen, waardoor plannen en uitvoering niet altijd van de grond komen. Ons advies is, zoals ook in de hoofdconclusie beschreven, om eerst te investeren in personeel, zowel uitvoerend als beleidsmatig, voordat nieuw beleid en plannen gemaakt worden. Heb daarbij ook oog voor de doorwerking van de politieke cultuur in de organisatie, die nu een negatieve invloed heeft op de werksfeer. Dit laat onverlet dat er ook verbeterpunten zijn in de organisatiecultuur, zoals reeds onderdeel is van de doorontwikkeling van de organisatie.
6. **College: Blijf inzetten op het betrekken en bereiken van inwoners (en ondernemers).** Uit gesprekken komt naar voren dat er nog gewerkt moet worden aan de inwoners attent te maken op participatietrajecten (bij de beleidsvorming). De gemeente mag hierin wat assertiever communiceren en het meer faciliteren.

Aanbevelingen ten aanzien van resultaten

7. **College en raad: Zorg dat er meer inzicht komt in de doelmatigheid door een overzicht op te stellen voor het klimaatbeleid en de daarmee gemoeide kosten.** Op dit moment is er geen totaaloverzicht van het budget en de kosten op de klimaatopgave. Een deel van het energie- en klimaatbeleid valt onder milieubeheer waarin de gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu, inclusief afval, riolering en omgevingsdienst staan benoemd, maar een ander deel van het energie- en klimaatbeleid valt onder andere BBV-taakvelden. Dit betekent dat op dit moment de doelmatigheid niet is vast te stellen. Er zou op dit vlak gekeken kunnen worden naar de gemeente De Bilt die een eigen duurzaamheidparagraaf heeft waarin alle kosten samenkomen.

Aanbevelingen ten aanzien van de verantwoording

8. **College: Betrek de gemeenteraad actief bij het inrichten van de proces- en informatievoorziening.** Zorg dat raadsleden mee kunnen bepalen hoe en wanneer ze worden ingelicht over zowel de inhoudelijke taakuitvoering als de voortgang op de doelstellingen en de indicatoren. Zorg dat de P&C-cyclus en de overige informatiestromen op inhoud aan elkaar gerelateerd zijn zodat er samenhang en overzicht in de informatievoorziening ontstaat.
9. **College: Zorg dat de informatiebehoefte aan een overkoepelend beeld (over voortgang en resultaten) wordt vervuld.** Met name door een toelichting te geven op de indicatoren, cijfers en aantallen. Kortom, reflecteer duidelijk op het gebruik van gekwantificeerde informatie.
10. **Raad: Ontwikkel een informatieprotocol.** Kijk of in samenspraak met het college een protocol opgesteld kan worden waarin vastgelegd wordt welke informatie de raad wil ontvangen en welke informatie het college dient te geven. De griffie zou een centrale rol kunnen spelen in dit proces.
11. **Raad: Kijk naar mogelijkheden om samen met elkaar (en het college) tot afspraken te komen om (informeel) over kaders en doelen te praten.** Probeer te werken vanuit hoofdlijnen, vanuit vertrouwen, en zorg dat er ruimte blijft om met elkaar het goede gesprek te voeren zonder daarbij in te gaan op de details en de uitvoering. Dit goede gesprek is niet alleen vorm te geven via afspraken, maar uiteraard gaat het ook om een kwestie van een vertrouwen dat moet groeien, maar het kan niet genoeg aanbevolen worden.

DEEL I I

NOTA VAN BEVINDINGEN

3. Onderzoeksverantwoording

Deel II van het rapport gaat gedetailleerder in op de bevindingen waarop de conclusies en aanbevelingen in Deel I zijn gebaseerd. Deel II kent de volgende hoofdstukindeling:

- Hoofdstuk 3: Onderzoeksverantwoording
- Hoofdstuk 4: Beleid
- Hoofdstuk 5: Organisatie
- Hoofdstuk 6: Uitvoering
- Hoofdstuk 7: Resultaten
- Hoofdstuk 8: Verantwoording

Deze nota van bevindingen is voorzien van een uitgebreide set van bijlagen (bestudeerde documenten, lijst met geïnterviewde personen, normenkader, de 33 taken van de ROB, benchmark).

3.1. Doelstelling onderzoek

De Rekenkamercommissie wil met dit onderzoek inzicht verschaffen in de voortgang van de uitvoering van het klimaatbeleid in Stichtse Vecht. Hierbij moet duidelijk worden welke ambities gerealiseerd zijn op het klimaatgebied en in hoeverre dit doeltreffend en doelmatig is gebeurd. Tot slot wordt er ook een doorkijk gegeven richting de toekomst.

3.2. Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Op welke wijze heeft de gemeente Stichtse Vecht uitvoering gegeven aan het klimaatbeleid en in hoeverre is dit doelmatig en in hoeverre ligt de gemeente op koers voor wat betreft de door haar geformuleerde doelstellingen en ambities?

Deze hoofdvraag is verder uitgewerkt in onderstaande deelvragen. De onderzoeksvragen sluiten aan op het normenkader.

Beleid

1. Is het voorgaande klimaatbeleid gericht op 20% CO₂-vermindering in 2020 geëvalueerd, zijn daaruit lessen getrokken en hoe zijn deze tot uiting gekomen in het nieuwe klimaatbeleid gericht op 2030 en verder?
2. Hoe is de gemeenteraad meegenomen in de ontwikkeling van de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030'? Hoe is dit proces verlopen?
3. Hoe verhouden de geformuleerde doelen zich tot Europese, landelijke en provinciale doelen?
4. Zijn de uitgangspunten voldoende meetbaar en concreet geformuleerd?
5. Is het klimaatbeleid verbonden met en ingebed in andere beleidsvelden en hoe wordt omgegaan met belemmeringen vanuit andere beleidsvelden? (Bijvoorbeeld in wonen, werken/economie, mobiliteit, ruimtelijke ordening, (maatschappelijk) vastgoedbeleid, sociaal beleid, inkoop- en financieel beleid.)

Organisatie

6. Hoe is de uitvoering van het klimaatbeleid in de gemeentelijke organisatie georganiseerd (taken, rollen en verantwoordelijkheden)?
7. Hoe is de organisatie toegerust op de uitvoering (middelen, capaciteit, kennis en vaardigheden)?

Uitvoering

8. In hoeverre is er uitvoering gegeven aan de geformuleerde ambities en maatregelen?
9. Welke projecten en activiteiten zijn uitgevoerd?
10. In hoeverre is er sprake van een effectieve samenwerking op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeleid?

Resultaten en effecten

11. Hoe ontwikkelt duurzaamheid in de gemeente Stichtse Vecht zich (op basis van bestaande benchmarks en onderzoeken), in relatie tot de gestelde doelen en ligt de gemeente hierbij op koers? Welke kansen zijn er voor succesvol beleid (onder andere op basis van voorbeelden van andere gemeenten)?
12. Wordt het budget voor duurzaamheid doelmatig besteed en staan de investeringen in verhouding tot het gesorteerde effect?

Evaluatie en verantwoording

13. Kent het klimaatbeleid een model van monitoring en werkt dat?
14. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende taak?
15. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist en volledig)?

Scope van het onderzoek

Het onderzoek richt zich op:

- Beleid en activiteiten gericht op het doel klimaatneutraal 2030 zoals uitgesproken in de voorjaarsnota 2016 en daarmee op het bijdragen van de gemeente aan het voorkomen van vergaande klimaatverandering. Het betreft alleen beleid en activiteiten die direct of indirect gericht zijn op vermindering van uitstoot van broeikasgassen (CO₂ en andere broeikasgassen). Klimaatadaptatie en andere vormen van milieu- en duurzaamheidsbeleid liggen buiten de scope van dit onderzoek.
- Beleid en activiteiten gericht op inwoners, organisaties en bedrijven in het gebied gemeente Stichtse Vecht en de organisatie van de gemeente Stichtse Vecht.
- Samenwerkingen gericht op resultaten en effecten op inwoners, organisaties en bedrijven in het gebied gemeente Stichtse Vecht en de organisatie gemeente Stichtse Vecht.
- Middelen en capaciteit (input) beschikbaar in de gemeentelijke organisatie Stichtse Vecht. Doelmatigheid en effectiviteit van inzet van middelen en capaciteit van inwoners, bedrijven en organisaties in het gebied Stichtse Vecht zijn niet meegenomen in de scope van dit onderzoek.

3.3. Onderzoeksmethoden

De volgende methoden zijn ingezet voor het onderzoek naar het klimaatbeleid in de gemeente Stichtse Vecht.

Normenkader

Voor het waarden van het beleid en de uitvoering is gebruikgemaakt van een normenkader. In de hoofdstukken worden de bevindingen gepresenteerd aan de hand van dit normenkader.

Documentenstudie

Op basis van de documentenstudie zijn topiclijsten opgesteld voor de interviews met betrokkenen. Een complete lijst van de bestudeerde documenten is opgenomen in **bijlage 1**.

Benchmark

Om de resultaten van de gemeente Stichtse Vecht in perspectief en in een bredere context te plaatsen, is een benchmark opgezet op een aantal (kern)indicatoren. Voor de benchmark zijn gegevens van de volgende gemeente/vergelijkingsgroepen gebruikt:

- De Ronde Venen
- Woerden
- De Bilt
- Wijdmeren
- Gemiddelde van de regio U16

Voor de vergelijking aan de hand van data is zoveel mogelijk aangesloten op de indicatoren die door <https://klimaatmonitor.databank.nl/Jive>, het CBS en de VNG (waarstaatjegemeente) zijn opgesteld. Hiermee zijn een aantal resultaten afgezet tegen landelijk en soms zelfs regionaal beleid.

In het rapport zijn in het hoofdstuk 7 de belangrijkste resultaten van de benchmark opgenomen. In **bijlage 3** is de volledige benchmark te vinden.

Interviews met betrokken organisaties/functionarissen

Voor verdieping en nadere duiding zijn interviews gehouden. Er zijn intern gesprekken gevoerd met zowel bestuurlijk als ambtelijk verantwoordelijken. Op het gebied van het klimaatbeleid waarin beleid en uitvoering sterk afhankelijk zijn van andere partijen, is het perspectief van samenwerkingspartners van groot belang. Daarom zijn tevens gesprekken gevoerd met samenwerkingspartners, zoals Stichting Duurzame Vecht, 2030.nu (Energie Coöperatie), de netbeheerder, maar ook met een vertegenwoordigers van inwonersinitiatieven zoals Stichting Energietransitie Garstempolder (I.O.). Ook is er een groepsgesprek gevoerd met een delegatie van de gemeenteraad. De complete lijst van geïnterviewde personen is te vinden in **bijlage 2**. Voor de interviews met intern en extern betrokkenen is een interviewprotocol opgesteld.

4. Klimaatbeleid

In dit hoofdstuk schetsen we in vogelvlucht de context waarin gemeentelijk klimaatbeleid zich vormt. Dit hoofdstuk laat zien dat klimaatverandering een zeer complex vraagstuk is. Overheden, samenleving en bedrijfsleven werken tegelijk aan het vraagstuk op verschillende schaalniveaus zoals op rijksniveau, provinciaal niveau en gemeentelijk niveau. De inzichten in klimaatverandering en in de wijze hoe hiermee om te gaan, ontwikkelen zich razendsnel. Daarbij ontstaan ook vraagstukken zoals over de rolverdeling binnen de gemeente tussen gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie en tussen de gemeente en samenleving. Hoe geef je dat vorm op zo'n complex dynamisch dossier?

4.1. Klimaatverandering

Ons klimaat verandert snel door menselijk handelen en deze verandering heeft verstrekkende gevolgen voor onze samenleving. Nederland is een delta met veel land onder zeeniveau en met grote Europese rivieren die via Nederland naar zee stromen. Nederland is daarmee kwetsbaar voor vergaande klimaatverandering en heeft daarom een groot belang bij het voorkomen van vergaande klimaatverandering. De vergaande klimaatverandering ontstaat door een hoge uitstoot van broeikasgassen door menselijk handelen.

CO₂-uitstoot als beleidsindicator voor het effect op klimaatverandering

Er zijn veel verschillende broeikasgassen, zoals koolstofdioxide (CO₂), stikstofdioxide (N₂O), en methaan (CH₄). Om de effecten van die broeikasgassen op klimaatverandering bij elkaar op te kunnen tellen worden de gevolgen van alle gassen omgerekend naar CO₂-equivalenten. In de praktijk wordt het woord equivalent vaak weggelaten. Wanneer CO₂ als indicator wordt gekozen voor het klimaatbeleid dan is het belangrijk om eerst de scope te beschrijven; of 1) het alleen gaat over de CO₂-uitstoot en welke bronnen van CO₂ daarin meegenomen worden; en 2) of het gaat over CO₂-equivalenten en welke broeikasgassen en welke bronnen daarin meegenomen worden.

De verandering van het klimaat is een mondiaal vraagstuk. Eén gemeente alleen of één land alleen kan vergaande klimaatverandering niet afremmen. Vergaande klimaatverandering is alleen te voorkomen als iedereen aan de aanpak bijdraagt.

4.2. Internationaal klimaatbeleid

Wereldwijd werken landen samen om vergaande klimaatverandering te voorkomen en maken klimaatafspraken onder andere in het Klimaatverdrag van de Verenigde Naties (1992), het Kyoto Protocol (1997) en het Klimaatakkoord Parijs (2015). In het Klimaatakkoord Parijs is afgesproken om de opwarming van de aarde in ieder geval te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius en bij voorkeur tot 1,5 graden Celsius. De EU en Nederland hebben zich gecommitteerd aan deze afspraken.

In de EU werken landen samen aan klimaatbeleid. Op dit moment is afgesproken dat de EU in 2030 ten minste 40% minder CO₂ moet uitstoten en dat de EU in 2050 klimaatneutraal is. Nederland heeft, samen met andere landen, de afgelopen jaren binnen de EU gepleit voor het aanscherpen van het klimaatdoel voor 2030 naar ten minste 55% minder CO₂-uitstoot. De Europese Commissie heeft het pleidooi voor aanscherping van het klimaatdoel voor 2030 overgenomen in de Europese Greendeal en heeft een pakket van maatregelen voorgesteld om deze doelstelling ook te kunnen realiseren: 'Fit for 55'. De Europese Commissie zet daarbij in op versnelling van het klimaatbeleid, een inclusiever en sociaal klimaatbeleid en versterking van de Europese marktpositie.

Dit betekent onder andere een sterkere aanpak op energiebesparing in woningen en andere gebouwen, versneld invoeren van elektrisch rijden, en een sterkere aanpak op verandering van opslag of uitstoot van broeikasgassen door verandering in landgebruik. Over deze voorstellen vinden nu gesprekken plaats met de lidstaten en het Europees Parlement.

4.3. Nederlands klimaatbeleid

In 2013 werd het SER-energieakkoord gesloten door overheid, bedrijven en maatschappelijke partijen. De doelstelling en de aanpak en inzet van de verschillende partijen werd bepaald door de deelnemers aan het akkoord. Er kwam geen nieuwe subsidieregeling voor gemeenten en provincies. Overheden en andere partijen konden Greendeals afsluiten met het Rijk op onderwerpen waar vraagstukken lagen op bijvoorbeeld bevoegdheden.

In 2019 heeft Nederland haar klimaatdoelen opgenomen in een Klimaatwet: 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 en 95% minder CO₂-uitstoot in 2050. Door deze wet en de Europese en internationale afspraken is het klimaatbeleid niet vrijblijvend. In 2019 werd ook het Nationaal Klimaatakkoord gesloten met overheden, bedrijven en maatschappelijke partijen. Anders dan bij het SER-energieakkoord was de overkoepelende klimaatdoelstelling gegeven evenals de doelstelling per pijler. Mede door lobby van de VNG en IPO is er ruimte geboden voor lokale afweging op duurzame energieopwekking in plaats van een opdracht voor windenergie per provincie of regio zoals eerder gebeurde als gevolg van het SER-energieakkoord. Ook hebben VNG en IPO ingezet op voldoende middelen voor de decentrale overheden. Afsproken werd dat een onafhankelijk onderzoek zou worden gedaan. Dit onderzoek laat zien dat gemeenten substantieel meer middelen en capaciteit nodig hebben voor het uitvoeren van hun taken binnen het klimaatakkoord. In 2024 (het meest 'doorsnee' jaar in de periode) heeft een middelgrote gemeente gemiddeld zeventien tot negentien extra fte nodig. Daarnaast zijn er substantiële materiële kosten, vooral voor technisch onderzoek.

Eind 2021 werd het coalitieakkoord 'Omzien naar Elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' gepresenteerd. Dit coalitieakkoord zet in op een versnelling van het klimaatbeleid in lijn met het Europese 'Fit for 55'. Het zet in op het behalen van de maximaal 1,5 graden temperatuurstijging zoals afgesproken in Parijs. Daarvoor wordt de doelstelling voor 2030 aangescherpt tot 60% CO₂-vermindering in 2030 en zijn nieuwe doelstellingen toegevoegd voor 2035, 2040 en 2050.

Tabel 1 Vereenvoudigd overzicht nationaal klimaatbeleid met lokaal klimaatbeleid

Convenant of akkoord Wet	Deelnemers	Doelstelling CO ₂ eq t.o.v. 1990	Thema's	Subsidieregeling voor gemeenten
SER-energieakkoord 2013	Rijk, gemeenten, provincies, bedrijven en maatschappelijke partijen	1,5% besparing per jaar 100PJ besparing 2020 14% hernieuwbare energie in 2020 16% hernieuwbare energie in 2024 15.000 banen per jaar	12 domeinen: <ul style="list-style-type: none"> • Energiebesparing gebouwde omgeving • Grootschalig hernieuwbaar • Energietransport en distributienetwerk • Kolencentrales en Carbon Capture Storage (CCS) • Werk en scholing • Financiering • Energiebesparing industrie en agro • Energieopwekking decentraal • Europees systeem emissiehandel • Mobiliteit en transport • Stimulering commercialisering • Duurzame warmte 	-
Klimaatwet 2019	-	-49% CO ₂ in 2030 -95% CO ₂ in 2050		
Nationaal Klimaatakkoord 2019	Rijk, gemeenten, provincies, bedrijven en maatschappelijke partijen	-49% CO ₂ in 2030	6 pijlers: <ul style="list-style-type: none"> • Gebouwde omgeving • Mobiliteit • Industrie • Landbouw en landgebruik • Elektriciteit • Crosssectorale samenhang 	Uitkeringen in verschillende vormen via gemeentefonds Afspraak onderzoek middelen decentrale overheden
Coalitieakkoord 2022	Rijk	- 60% CO ₂ in 2030 - 70% CO ₂ in 2035 - 80% CO ₂ in 2040 - 95% CO ₂ in 2050	7 thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Gebouwde omgeving • Mobiliteit • Industrie • Landbouw en landgebruik • Elektriciteit • Infrastructuur, innovatie en maatwerk • Overig 	Nog onbekend

5. Bevindingen ten aanzien van beleid

Dit hoofdstuk gaat in op de gemeentelijke (beleids)kaders ten aanzien van het klimaatbeleid én het aanpalende beleid.

Stichtse Vecht worstelt met het klimaatbeleid. Het vormen van strategisch overkoepelend klimaatbeleid heeft in Stichtse Vecht lang geduurd en het is een moeizaam proces geweest. Tijdens het vormen van de routekaart 'klimaatneutraal 2030' (afgekort klimaatroutekaart of routekaart) vonden meerdere wijzigingen plaats in college en coalities. In 2016 is de ambitie klimaatneutraal 2030 vastgesteld. De klimaatroutekaart die is opgesteld om strategisch invulling te geven aan deze ambitie, is echter niet vastgesteld. Begin 2020 is een nieuwe ambitie voor klimaatbeleid vastgesteld: klimaatneutraal 2040 (of 2050 als 2040 niet haalbaar blijkt). Het huidige beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie' (afgekort energieplan) heeft hier uiteindelijk invulling aan gegeven.

Deelvraag	Norm	Bevinding
1. Is het voorgaande klimaatbeleid gericht op 20% CO ₂ -vermindering in 2020 geëvalueerd, zijn daaruit lessen getrokken en hoe zijn deze tot uiting gekomen in het nieuwe klimaatbeleid?	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een evaluatie beschikbaar met daarin evaluatie op het doel (effect), op de resultaten en de kosten. • De lessen zijn expliciet betrokken (bijvoorbeeld in startnotitie of plan van aanpak) bij het nieuwe beleid met als doel klimaatneutraal 2030. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er heeft geen evaluatie plaatsgevonden van voorgaand beleid. • We zijn geen gestructureerd aanbod van lessen ten aanzien van het voorgaande beleid tegengekomen
2. Hoe is de gemeenteraad meegenomen in de ontwikkeling van het klimaatbeleid? Hoe is dit proces verlopen?	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeenteraad heeft opdracht en kaders gegeven voor de ontwikkeling van het klimaatbeleid, bijvoorbeeld door het vaststellen van een startnotitie of plan van aanpak. 	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeenteraad heeft via de P&C- cyclus opdracht gegeven voor het vormen van klimaatbeleid en heeft in de voorjaarsnota de ambitie klimaatneutraal 2030 vastgesteld. In het door de raad vastgestelde collegewerkprogramma 2018 is de opdracht herbevestigd. De opdracht en ambitie is in maart 2020 in een addendum aan collegewerkprogramma bijgesteld naar klimaatneutraal 2040 (of 2050 als dat niet haalbaar blijkt) • De gemeenteraad heeft beperkt invulling gegeven aan de kaderstellende rol voor de Routekaart 'Klimaatneutraal 2030'. Zo heeft de gemeenteraad geen peilnota vastgesteld. Dit wijkt af van de gangbare werkwijze waarin het college een startnotitie opstelt en de gemeenteraad een peilnota vaststelt. • De gemeenteraad heeft de kaderstellende rol later wel opgepakt. Na bespreking van een tweede concept van de klimaatroutekaart, is op initiatief van een aantal raadsleden een aantal uitgangspunten/ richtlijnen opgesteld voor de klimaatroutekaart. Deze zijn opgenomen in een motie en deze is aangenomen. Deze uitgangspunten zijn meegenomen in de opstelling van het beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie'. • De gemeenteraad heeft vooraf met een raadsbesluit de doelstelling voor duurzame elektriciteitsopwekking in Stichtse Vecht in TWh bepaald voor het energieplan en het RES bod 1.0.
	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeenteraad heeft het klimaatbeleid vastgesteld voordat tot uitvoering werd overgegaan, met daarin: 	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat er al sprake was van lopend klimaatbeleid lopen uitvoeringslijnen en beleidsvorming door elkaar. Daarnaast wordt in de voorjaarsnota 2016 expliciet gekozen om met de uitvoering niet te wachten op vastgesteld beleid.

	<p>a) een opgave/probleembeschrijving; b) beschrijving van de rol van de gemeente, uitgangspunten en/of strategie; c) beschrijving van doelstellingen en resultaten (al dan niet gekoppeld aan effectindicatoren en prestatie-indicatoren); d) beschrijving van inzet instrumenten, activiteiten en samenwerkingen; e) raming en inzet van middelen; f) beschrijving van verbinding en samenhang met ander beleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het is in de strategische beleidsvorming (klimaatroutekaart) niet gelukt om <ul style="list-style-type: none"> a) tot een gedeelde eenduidige probleem/opgave beschrijving te komen. b) tot een rol of strategie van de gemeente op klimaatbeleid in brede zin of op deelonderwerpen te komen, met uitzondering van de uitspraak dat de gemeentelijke organisatie een voorbeeldrol heeft. c/d/e) tot een samenhangend programma te komen van doelstellingen en resultaten met daaraan gekoppeld de inzet van middelen. De klimaatroutekaart is niet vastgesteld. • In het energieplan <ul style="list-style-type: none"> a) staat geen gedeelde eenduidige probleem-/opgavebeschrijving. In het plan staat het doel voor duurzame elektriciteitsopwekking centraal en is maatschappelijke context (publieksenquête), beleidscontext en cijfermatige context beschreven. De cijfermatige context is niet vertaald naar een totale gekwantificeerde opgave op energie (elektriciteit, warmte en besparing). Doelstellingen op deelopgaven zijn gebaseerd op nationale doelstellingen. b) is de beschrijving van de rol op hoofdlijnen in algemene termen van regie, faciliteren en stimuleren en reguleren. Deze rollen verschillen binnen de pijlers. Zo faciliteert en stimuleert de gemeente energiebesparing bij woningen en heeft ze een regierol bij aardgasvrij en zonnevelden. In het raadsvoorstel is opgenomen dat de gemeente geen koplopersrol in de regio neemt. c) zie 4 d) wordt met name de verdere beleidsontwikkeling beschreven en met wie de gemeente samenwerkt om stappen te maken per pijler. Het bevat geen uitvoeringsprogramma waarin inzet van instrumenten en activiteiten meer concreet moet worden. Dat wordt opgesteld na vaststelling van het beleidsplan. e) staat geen begroting. Deze zal worden opgesteld bij het uitvoeringsprogramma. Het energieplan vermeldt dat ze krapte verwacht in de financiële begroting voor duurzaamheid vanaf 2022, omdat dan de middelen die de gemeente vanuit het Rijk ontvangt, zijn geëindigd. Dat ze verwacht dat de gemeente onvoldoende is uitgerust (middelen en capaciteit) voor de grote hoeveelheid (uitvoerend) werk die op de gemeente afkomt uit de transitievisie warmte en de beoordeling en afhandeling van initiatieven voor zonnevelden. f) wordt de benodigde verdere uitwerking van het beleid beschreven zoals in de transitievisie warmte, zonneveldenbeleid en laadpalenbeleid. Het beschrijft niet (expliciet) de doorwerking in andere beleidsdocumenten. • De beleidsontwikkelingen voor klimaat liepen gedeeltelijk parallel, met name de ontwikkeling van de klimaatroutekaart, het beleidsplan zonnevelden en de RES. Dit bleek verwarrend
--	--	---

		<p>voor raadsleden en inwoners, blijkt uit gesprekken. Zo kwamen bijvoorbeeld bij de bespreking van de klimaatroutekaart in de commissie mensen inspreken over het zonneveldenbeleid.</p>
<p>3. Hoe verhouden de geformuleerde doelen in het klimaatbeleid zich tot Europese, landelijke en provinciale doelen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> De geformuleerde doelen zijn tenminste in lijn met de Europese, landelijke en provinciale doelen. 	<ul style="list-style-type: none"> De ambities klimaatneutraal 2030, klimaatneutraal 2040 (of 2050 als 2040 niet haalbaar blijkt) zijn hoger dan de Europese, landelijke doelen. De huidige klimaatambitie is in lijn (of lager) met het provinciale doel energieneutraal 2040. Een lagere ambitie dan provincie heeft uiteindelijk als consequentie dat andere gemeenten in de provincie meer moeten realiseren.
<p>4. Zijn de uitgangspunten van het klimaatbeleid voldoende meetbaar en concreet geformuleerd?</p>	<ul style="list-style-type: none"> De uitgangspunten zijn zodanig SMART beschreven dat ze als meetlat/handvat gebruikt kunnen worden voor beleids- en uitvoeringskeuzes. 	<ul style="list-style-type: none"> In de klimaatroutekaart geven de doelen richting op hoog abstractieniveau. Er zijn geen doelstellingen per pijler geformuleerd. Het is hierdoor niet duidelijk hoeveel welke pijler bij moet dragen aan de totale ambitie en in welke stappen. Er zijn wel een beperkt aantal doelen binnen pijlers geformuleerd, zoals het percentage aardgasvrije woningen in de pijler wonen. In de klimaatroutekaart is verwarring omdat CO₂, TWh en TJ (in rapport scenario's) door elkaar heen gebruikt worden, de doelen op verschillende wijzen herleid worden en doordat de samenhang tussen de doelen niet inzichtelijk wordt gemaakt. Bij het energieplan geldt een dubbele ambitie: de ambitie klimaatneutraal (we wekken in 2040 onze energie volledig duurzaam op (indien niet haalbaar in 2050) én de ambitie "Voor de gemeentelijke klimaatambities zijn het nationale Klimaatakkoord en de daaruit voortvloeiende Regionale Energie Strategie (RES) leidend." Daarnaast is de doelstelling minder sturend door de toevoeging: indien niet haalbaar. Er is geen kwantitatieve samenhang tussen de doelen binnen pijlers en 'het' overkoepelende doel. De doelen binnen de pijlers zijn gebaseerd op nationale doelstellingen en geven binnen de pijler richting.
	<ul style="list-style-type: none"> De prestatie- en effectindicatoren zijn gedefinieerd en het is inzichtelijk hoe ze gemeten worden (bron). 	<ul style="list-style-type: none"> De klimaatroutekaart bevat geen doelenschema met prestatie- en effectindicatoren. De routekaart geeft aan dat een monitoringsysteem moet worden opgezet. Het energieplan bevat geen doelenschema met prestatie- en effectindicatoren. De routekaart geeft aan dat een monitoringsysteem moet worden opgezet en dat voor data gebruikgemaakt gaat worden van de nationale klimaatmonitor.
	<ul style="list-style-type: none"> De huidige situatie met betrekking tot de gekozen effectindicatoren is bekend zodat toekomstige metingen daarmee vergeleken kunnen worden. 	<ul style="list-style-type: none"> De klimaatroute geeft aan dat een nulmeting moet plaatsvinden. Het energieplan bevat geen referentie /nulmeting. In de P&C-cyclus zijn (andere) meetbare doelen geformuleerd. De uitgangspunten voor (met name de scope van de klimaatvoetafdrak - CO₂) en duiding van de getallen zijn niet duidelijk. <p>Wel is steeds een bron vermeld. In de P&C-cyclus missen we vaak referentiegetallen.</p>

		Door de tijd heen worden deze wel beter ingevuld.
<p>5. Is het klimaatbeleid verbonden met en ingebed in andere beleidsvelden en hoe wordt omgegaan met belemmeringen vanuit andere beleidsvelden? (Bijvoorbeeld in wonen, werken/economie, mobiliteit, ruimtelijke ordening, (maatschappelijk) vastgoedbeleid, sociaal beleid, inkoop- en financieel beleid.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In andere beleidsterreinen zijn relaties met het klimaatbeleid expliciet benoemd en duidelijk gemaakt. • Belemmeringen vanuit andere beleidsvelden worden in de uitvoeringspraktijk benoemd en er wordt actief op bestuursniveau afgewogen of dit moet leiden tot een beleidsaanpassing of andere oplossing. 	<ul style="list-style-type: none"> • De klimaatopgave is ingebed in andere beleidsvelden zoals in de omgevingsvisie, het woonbeleid, vastgoedbeleid en de perspectiefnota landbouw. De opgave en de ambities zijn in alle beleidsvelden geborgd. Er zijn echter beperkingen in hoeverre hier uitwerking aan wordt gegeven en in de consistentie tussen de beleidsvelden en klimaatroutekaart of energieplan (afhankelijk van jaar van beleid). Wat opvalt, is dat in het strategische klimaatbeleid (klimaatroutekaart en energieplan) geen beeld wordt gegeven van de impact en potentie van de opgave terwijl dit in de perspectiefnota landbouw wel wordt geduid. In de omgevingsvisie is een kansenkaart voor zon opgenomen en zijn acties voor klimaat benoemd, maar deze acties komen niet helemaal overeen met het klimaatbeleid. In de nota vastgoed is het klimaatbeleid geborgd, echter in het uitvoeringsplan vastgoed wordt op basis van nader onderzoek de uitvoering bijgesteld naar een haalbare aanpak omdat realisatie van klimaatneutraal vastgoed in 10 jaar logistiek en financieel niet realiseerbaar is.

5.1. De ontwikkeling van het klimaatbeleid Stichtse Vecht

Ambitie Klimaatneutraal 2030

Tot en met 2015 was de ambitie 20% CO₂-vermindering ten opzichte van 1990 leidend voor het klimaatbeleid dat onderdeel was van het brede duurzaamheidsbeleid. Eind 2015 besloot de gemeenteraad bij de begroting voor 2016 het duurzaamheidsbeleid te intensiveren. Naast het omzetten van een structurele stelpost van € 200.000 voor duurzaamheid naar een structurele begrotingspost, trok de gemeenteraad door middel van een amendement meerjarig extra middelen voor duurzaamheid uit: € 95.000 met eenmalig een lager bedrag van € 55.000 in 2017. Uit beantwoording van raadsvragen blijkt dat deze extra middelen waren bedoeld voor een brede set van activiteiten gericht op doorontwikkeling van Stichtse Vecht Energiek 1) Nul op de Meter (via de

regionale samenwerking U-thuis en via een lokaal programma), 2) het duurzaamheidshuis, 3) onderzoek naar een lokaal of regionaal energiebedrijf, 4) een intern programma duurzaamheid gericht op o.a. verduurzaming van maatschappelijk vastgoed, duurzame economie, duurzame openbare ruimte, en communicatie, en 5) een bewonersenquête op afvalbeleid en duurzaamheid. Dit is in lijn met het hoofdlijnenakkoord 'Samen Verder 2014-2018' (april 2014) en het op energie aangescherpte raadsprogramma 'Samen Verder' (juli 2014). Het hoofdlijnenakkoord geeft aan dat het duurzaamheidsbeleid wordt gecontinueerd en doorontwikkeld. Ten aanzien van het klimaat geeft het aan dat de gemeente gaat onderzoeken of het mogelijk is een lokaal energiebedrijf (bij voorkeur in PPS-constructie) op te richten en dat de gemeente voorstander is van het opwekken van duurzame energie en deze initiatieven wil stimuleren, mits dit geen overlast levert voor de omgeving. Daarom continueert de gemeente het terughoudende beleid voor de plaatsing van windturbines. In het raadsprogramma 'Samen Verder' is de ambitie op energie aangescherpt naar 'De gemeente gaat voorop met gebruik en stimulering van duurzame energie, mits dit geen overlast levert voor de

omgeving. Wij onderzoeken de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen en continueren het terughoudende beleid voor de plaatsing van windturbines.'

In de voorjaarsnota 2016 die de kaders geeft voor de programmabegroting 2017, is een ambitie voor 2030 opgenomen: de gemeente Stichtse Vecht wil in 2030 klimaatneutraal zijn. Wat daaronder wordt verstaan, is niet in deze voorjaarsnota gedefinieerd. De voorjaarsnota geeft aan dat de gemeente ondertussen niet afwacht, maar concrete stappen onderneemt. In de programmabegroting 2017 is de opdracht opgenomen om de ambitie samen met partners verder vorm te geven door een Routekaart 'Klimaatneutraal 2030' op te stellen.

Het college heeft gebaseerd op de Visie Stichtse Vecht Energiek een uitvoeringsprogramma duurzaamheid en een integraal programmaplan opgesteld, waaronder het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed en wagenpark waarvoor ook extra middelen worden uitgetrokken.

Een mogelijke verklaring voor de opkomst van de ambitie klimaatneutraal 2030 is de coalitiewijziging eind 2015. We zien echter geen aangepaste ambities in het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe coalitie 'Samen Verder, Solide en Duurzaam'.

Sinds deze voorjaarsnota lopen er dus feitelijk twee beleidslijnen langs elkaar: de beleidslijn gericht op klimaatneutraal 2030 waarvoor een klimaatroutekaart wordt opgesteld en de beleidslijn Stichtse Vecht Energiek gericht op 20% vermindering van de CO₂-uitstoot in 2020.

Vertalen ambitie klimaatneutraal 2030 in een klimaatroutekaart

Een door het college vastgestelde startnotitie met strategische keuzes en procesaanpak

In de zomer van 2017 stelde het college een startnotitie vast met daarin een aantal uitgangspunten en het proces voor de totstandkoming van de klimaatroutekaart. In deze startnotitie is de strategische ambitie klimaatneutraal 2030 verder ingevuld en gedefinieerd: *'op het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht wordt in 2030 evenveel energie duurzaam opgewekt als aan energie wordt verbruikt.'* De invulling van deze ambitie wordt in de startnotitie niet onderbouwd. Ook wordt niet geduid wat de scope is van de klimaatambitie en wat dat betekent. Het is niet duidelijk of bijvoorbeeld het energiegebruik voor mobiliteit ook meegenomen wordt en of dat inclusief snel- en vaarwegen is. Met deze ambitie wijzigt het college de systematiek van definiëren van de klimaatambitie van een vermindering in % CO₂-uitstoot (bij klimaatneutraal naar nul) naar een energieambitie (% hernieuwbare opwek). De indicatoren die in de startnotitie worden gebruikt zijn ook niet helder en eenduidig.

Het proces dat is weergegeven in de startnotitie beslaat ruim een half jaar voor het maken van een energiepotentie en energiegebruikstudie en voor gesprekken met de gemeenteraad en de samenleving. De bedoeling is

- dat na de studie en eerste gesprekken in de gemeenteraad en samenleving een peilnota door de gemeenteraad wordt vastgesteld,
- dat in december 2017 de routekaart gereed is met daarin de stappen die de gemeente en de samenleving nemen om in 2030 klimaatneutraal te zijn, en
- dat deze stappen worden bekrachtigd in een Vechts Energieakkoord in 2018.

Op deze wijze zou de routekaart voor de verkiezingen in de gemeenteraad komen.

Het klimaat en energievraagstuk

We hebben de in de startnotitie voorgenomen potentiëstudie niet aangetroffen tijdens dit onderzoek. In een potentiëstudie wordt de energiepotentie van de gemeente in kaart gebracht: de mogelijkheden voor zonne- en windenergie, aardgasvrije wijken en hun bijdrage aan de klimaatdoelstelling. We vinden wel een regionale potentiëstudie. De gemeente heeft deze samen met andere gemeenten in de regio opgesteld. Daarin zit ook een energiepaspoort voor de gemeente Stichtse Vecht. In 2019 is een studie gemaakt van de te maken investeringen en kosten door de samenleving aan de hand van drie scenario's voor klimaatneutraal 2030. Daarbij is ook op basis van kengetallen de ruimtelijke impact weergegeven (aantal windmolens en ha zonnevelden).

Workshops en bijeenkomsten met de samenleving

We lezen in het raadsvoorstel bij de routekaart dat in 2017 één inwonersbijeenkomst met 70 deelnemers heeft plaatsgevonden. Opvallend is dat in het raadsvoorstel niet wordt aangegeven wat de uitkomsten van de participatie zijn. Hierdoor is op basis van de raadsstukken niet duidelijk wat de geleverde inbreng door belanghebbenden is, hun verschillende standpunten en hoe dit is gewogen en meegenomen in het voorstel.

Bespiegeling en advies beleidsparticipatie

Voor inwoners is het belangrijk om te weten wanneer zij in de beleidsontwikkeling kunnen participeren, wat daarin hun rol is en hoe met hun inbreng is omgegaan. Dat kan alleen als er een duidelijke rolverdeling en goed samenspel is tussen de ambtelijke organisatie, het college en de gemeenteraad. Organiseert de ambtelijke organisatie de participatie, hoe komt de inbreng van inwoners dan op tafel bij de beslissers: college en/of gemeenteraad? En wat is dan de rol van insprekers bij een commissie? Geldt wie het laatst komt (in de laatste stap in het proces inspreekt bij de raad), gelijk haalt? Of worden de verschillende inbrengen gedurende het hele beleidsproces in samenhang afgewogen?

Indien de ambtelijke organisatie participatie in het kader van beleidsontwikkeling organiseert dan heeft de gemeenteraad inzicht nodig in de geleverde inbreng door belanghebbenden en hoe dit is gewogen en meegenomen in het voorstel. Een manier hiervoor is standaard een paragraaf in raadsvoorstellen op te nemen waarin niet alleen een beschrijving van het participatieproces is opgenomen, maar ook op hoofdlijnen een beschrijving waaruit blijkt of er sprake is van verschil in inzicht door belanghebbenden en door belanghebbenden en het college en wat met verschil in inzichten is gedaan. Wanneer een voorstel aan de gemeenteraad afwijkt van de inbreng van belanghebbenden is dit extra belangrijk, evenals de motivatie voor afwijking.

Kaders door de gemeenteraad via een peilnota

Later dan gepland in de startnotitie, vond in november 2017 een informatieve commissiebijeenkomst voor de gemeenteraad plaats. Tijdens deze bijeenkomst is de gemeenteraad geïnformeerd over de ambitieuze doelstelling en de inzet om in februari 2018 de routekaart gereed te hebben. Ook gaven maatschappelijke partijen over hoe de klimaatambitie met de samenleving samen gerealiseerd kan worden. Er is geen peilnota opgesteld met daarin kaders en richting vanuit de gemeenteraad.

Nieuwe raad Stichtse Vecht

In het coalitieakkoord (april 2018) is de ambitie klimaatneutraal 2030 herbevestigd, is een nieuwe ambitie opgenomen om als gemeentelijke organisatie in 2022 klimaatneutraal te zijn, en de afspraak uit Interbestuurlijk Programma (IBP) tussen Rijk en gemeenten om uiterlijk in 2021 een transitievisie warmte vast te stellen met het oog op het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. In het coalitieakkoord is ook aangegeven dat voor de ambitie klimaatneutraal 2030 een routekaart wordt opgesteld met een mix aan maatregelen en beschikbaar budget. Hiervoor komt € 100.000 extra budget in 2018, en € 250.000 structureel budget vanaf 2019. Ook komt er € 100.000 structureel extra budget voor een duurzaamheidsfonds dat wordt gevormd. Ook wordt aangegeven dat voor het opwekken van duurzame energie deze raadsperiode niet meegewerkt wordt aan het realiseren van windmolens, omdat daar onvoldoende draagvlak voor is. Zonne-energie zal zoveel mogelijk benut worden.

Het collegewerkprogramma, dat in oktober 2018 door de gemeenteraad is vastgesteld, is hiermee in lijn. Het geeft aan dat de ontwerp-routekaart door het college is vastgesteld en begin 2019 ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. In het eerste kwartaal van 2019 wordt een uitvoeringsplan voor de klimaatneutrale organisatie voorgelegd aan de gemeenteraad. In dat uitvoeringsplan wordt aangegeven wat er nodig is om in 2022 een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie te zijn. Opgemerkt wordt dat de fracties hebben meegegeven aan het college om zich te richten op besparing van energie, zorgvuldig om te gaan met de budgetten voor duurzaamheid en samen met de regio een sterke lobby te voeren richting het Rijk. Dit gaat onderdeel uitmaken van de routekaart. Waar de lobby zich op moet richten, is niet duidelijk geworden uit de documenten. Het valt verder op dat de afspraak uit IBP om als gemeenten met provincie en waterschappen gezamenlijk een regionale energiestrategie op te stellen niet is genoemd.

Bespreking eerste concept routekaart

Op 17 en 18 september 2019, later dan gepland in het collegewerkprogramma, wordt het raadsvoorstel met de klimaatroutekaart voor het eerst in de raadscommissie Fysiek Domein besproken. Het is gelijktijdig geagendeerd met de startnotitie voor de Regionale Energiestrategie U16. Inmiddels is dan ook het nationaal klimaatakkoord gesloten en de nationale Klimaatwet met doelstellingen voor 2030 en 2050 vastgesteld.

Bij twee inloopsessies voor raadsleden over de klimaatroutekaart ter voorbereiding van de commissie, worden 50 technische vragen gesteld. Daarnaast zijn nog vijftien schriftelijke technische vragen gesteld. De vragen gaan over:

- de landelijke kaders (klimaatakkoord en klimaatwet) en gezamenlijke energiestrategie U10/U16, welke rol de gemeente heeft met welke beleidsvrijheid.
- de relatie en verhouding tussen de rijksambities, regionale ambities en de gemeentelijke ambities en wanneer bij de beantwoording blijkt dat de gemeentelijke ambities hoger zijn dan de rijks- en regionale insteek en wat daarvan de consequenties zijn voor de regionale bijdrage.
- wie de klimaatambitie voor de gemeente vaststelt: het college of de raad? En wie en wanneer een scenario hiervoor vaststelt. Wordt met het vaststellen van de routekaart een scenario gekozen?
- wat de raad vaststelt met het vaststellen van de routekaart - wat is de beleidsuitspraak/het kader dat de raad daarmee stelt - waar geeft de raad dan akkoord op?
- de begrippen en definities nationaal, regionaal en lokaal en de samenhang daartussen.
- de financiële consequenties van de gemeentelijke ambities voor de samenleving en behoefte aan inzicht op financiële consequenties bij andere gemeentelijke ambities.
- de (tijdige) geschiktheid van het elektriciteitsnet en de rol van de gemeente in relatie tot de netbeheerder hierin.
- de financiële consequenties voor de gemeente en de landelijke bijdrage hiervoor aan de gemeente en organisatorische consequentie voor de gemeente (meer personeel?).
- de ruimtelijke impact van de benodigde duurzame elektriciteit en de consequenties voor natuur.
- de impact van de ambitie 25% gasloos voor de bestaande gebouwde omgeving in verhouding tot de bijdrage van gasloze nieuwbouw in de ambitie.
- de rol van de gemeente in nieuwe warmtenetten en of warmtenetten publiek of privaat moeten zijn.
- op welke wijze de ambitie klimaatneutraal gehaald kan worden en de impact/bijdrage van verschillende maatregelen aan deze ambitie.
- de samenwerking met de samenleving en de afhankelijkheid daarvan in het behalen van de ambitie.
- de behoefte aan een concreet uitvoeringsprogramma.

Bij de bespreking in de Commissie Fysiek Domein zijn er acht inwoners die inspreken: de voorzitter van de lokale energiecoöperatie 2030.nu, de voorzitter van stichting duurzame vecht, inwoners die zich zorgen maken over de gevolgen van de kanskaart zonnevelden die voor een van de sprekers onverwacht niet tegelijk aan de gemeenteraad is voorgelegd en nog niet openbaar is en inwoners die zich zorgen maken over een concreet zonnevelden project (van agrariërs, een ontwikkelaar en energiecoöperatie 2030.nu), een agrarische ondernemer die kansen ziet in zonnevelden voor zijn duurzame agrarische onderneming, een inwoner die de werkwijze van de gemeente ziet als kiezen voor een scenario (Berenschot) zonder gesprek met inwoners met daarbij een keuze tussen hoeveelheid besparing, opwek op dak en opwek op velden en roept op geen vergunningen voor zonnevelden te verlenen tenzij aan bepaalde voorwaarden is gedaan.

In het debat van de commissie op 17 september en op 18 september gaat het o.a. over:

- het proces van totstandkoming en het moment van openbaar maken van de routekaart.
- de status van de routekaart en waar de raad zich aan committeert bij vaststelling (o.a. de consequentie van de tekst voor al dan niet windturbines na deze raadsperiode, een leidraad

die stap voor stap uitgevoerd en bijgestuurd kan worden versus vaststellen van doelen en activiteiten, commitment aan een van de scenario's of niet, ambities of doelen).

- de mate waarin het gaat om verplichtingen vanuit het Rijk en wat eigen beleidskeuzes en vrijheid zijn zoals de aardgasvrij ambities.
- inhoudelijke zaken zoals randvoorwaarden ten aanzien van energieleveringszekerheid, de relatie met en impact op monumenten, natuur en landschap en de impact op gezondheid/overlast, de NOVI en welke oplossingsrichtingen zoals windturbines en kernenergie.

De commissie concludeert dat het document niet rijp is voor besluitvorming in de gemeenteraad en dat extra informatie nodig is.

Wisseling in college en coalitie

De portefeuillehouder voor het klimaatbeleid vertrok in november 2019 en vervolgens vertrok ook de fractie uit de coalitie vanwege een verschil van inzicht over de ambities op duurzaamheid. De portefeuille duurzaamheid wordt overgenomen door een zittende wethouder. Het college ging in eerste instantie door als minderheidscoalitie. De coalitieverandering leidde tot een korte evaluatie van het collegewerkprogramma op verzoek van de gemeenteraad (motie 29 januari 2020) en tot een aanpassing van het collegewerkprogramma dat in maart 2020 ook door de gemeenteraad is vastgesteld (zie ook 5.1.3: addendum collegewerkprogramma). Voor de zomer wordt de coalitie en het college uitgebreid.

Uitgangspunten en kaders voor de routekaart 'klimaatneutraal 2030' in commissie en raad

In februari 2020 ligt een memo van de fracties VVD en Streekbelangen aan de gemeenteraad voor bij de commissie. Zij hebben zich gebogen over het formuleren van uitgangspunten/kaders waaraan een volgende versie van de routekaart zou moeten voldoen.

Het voorstel betreft de volgende kaders:

1. *De routekaart is voorzien van een korte kernachtige samenvatting.*
2. *De routekaart is voorzien van een korte paragraaf die de wettelijke opgaven vermeldt en de relatie met de RES aanbrengt, alsmede het principe van uitruil van opgaven binnen de U16.*
3. *De routekaart wordt aangevuld met korte paragrafen die de volgende onderwerpen behelzen:*
  - a. *De financierbaarheid, mede in relatie met additionele rijks gelden.*
  - b. *De wijze waarop de leveringszekerheid energie wordt geborgd, dan wel dat beleid hierop voor het reces van 2020 in het vooruitzicht wordt gesteld.*
  - c. *De wijze waarop hittebestendigheid en waterrobuustheid in beleid en uitvoering vorm krijgt.*
  - d. *De wijze waarop monumenten in het streven naar klimaatneutraliteit ingepast worden.*
  - e. *Beleid met betrekking tot zonnevelden voor het reces van 2020 in het vooruitzicht te stellen in relatie met (voorgenomen) rijks- en provinciaal beleid ten aanzien van het Groene Hart en veenweidegebieden.*
  - f. *De randvoorwaarden c.q. beperkingen bij de maatregelen benoemen zoals die in de rijksdocumenten staan vermeld.*
  - g. *De wijze waarop aan inwonerparticipatie met betrekking tot de klimaatopgaven vorm wordt gegeven.*
4. *De teksten in de routekaart anders te formuleren zodat deze kort en niet multi-interpretabel zijn, maar ook begrip en draagvlak bevorderen voor de uitvoering van de opgaven.*
5. *Een paragraaf toevoegen met maatregelen die inwoners per direct kunnen gaan treffen met een verwijzing naar subsidiemogelijkheden (laaghangend fruit).*
6. *Verder lijkt het ons zinnig om te bediscussiëren/een visie te ontwikkelen op:*
  - a. *het al dan niet oprichten van een (boven)gemeentelijke energiecoöperatie (denk dat we hierover inhoudelijk flink van mening kunnen verschillen).*
  - b. *of de routekaart in de ambitie wel of niet verder kan gaan dan de ambities die in het College Werkprogramma staan vermeld.*

In het commissiegesprek wordt gerefereerd aan de lopende evaluatie van het collegewerkprogramma en de bijstelling ervan. Het commissiegesprek hierover betrof onder andere de klimaatambitie. De voorzitter concludeert dat een meerderheid zich kan vinden in de punten 1 t/m 5 met enkele aanvullingen zoals de verticale zonwinning aan gevels. De aangepaste motie wordt geagendeerd voor

de vergadering van de gemeenteraad op 31 maart 2020. Deze vergadering wordt echter geannuleerd in verband met de coronapandemie. Op 9 juni 2020 wordt de motie besproken en alsnog aangenomen.

Met de motie Nieuwe kaders voor routekaart duurzaamheid draagt de gemeenteraad het college op:

1. *de routekaart duurzaamheid te herschrijven aan de hand van een aantal criteria.*
2. *de routekaart te voorzien van een korte kernachtige samenvatting.*
3. *de routekaart te voorzien van een korte paragraaf die de wettelijke opgaven vermeldt en de relatie met de RES aanbrengt, alsmede het principe van uitruil van opgaven binnen de U16.*
4. *de routekaart aan te vullen met korte paragrafen die de volgende onderwerpen behelzen:*
  - a. *de financierbaarheid, mede in relatie met additionele Rijksgelden;*
  - b. *de wijze waarop de leveringszekerheid energie wordt geborgd, dan wel dat beleid hierop voor januari 2021 in het vooruitzicht wordt gesteld;*
  - c. *de wijze waarop hittebestendigheid en waterrobuustheid in beleid en uitvoering vorm krijgt;*
  - d. *de wijze waarop monumenten in het streven naar klimaatneutraliteit ingepast worden;*
  - e. *de toepassing van de afwegingprincipes van de NOVI (voorkeur voor zonnepanelen op daken en gevels van gebouwen, onbenutte terreinen in bebouwd gebied, waterzuiveringsinstallaties, vuilnisbelten, binnenwateren, bermen van spoor- en autowegen);*
  - f. *een beleid m.b.t. zonnevelden voor januari 2021 in het vooruitzicht te stellen in relatie met (voorgenomen) Rijks- en Provinciaal beleid t.a.v. het Groene Hart en veenweidegebieden;*
  - g. *de randvoorwaarden c.q. beperkingen bij de maatregelen benoemen zoals die in de rijksdocumenten staan vermeld;*
  - h. *de wijze waarop aan inwonerparticipatie m.b.t. de klimaatopgaven vorm wordt gegeven.*
5. *de teksten in de routekaart zodanig te formuleren dat deze kort en niet multi-interpretabel zijn, maar ook begrip en draagvlak bevorderen voor de uitvoering van de opgaven.*
6. *een paragraaf toe te voegen met maatregelen die inwoners per direct kunnen gaan treffen met een verwijzing naar subsidiemogelijkheden (laaghangend fruit).*
7. *de herschreven routekaart voor januari 2021 aan te bieden ter besluitvorming aan de gemeenteraad.*

Wijziging klimaatambitie en geen routekaart 'klimaatneutraal 2030'

De routekaart 'klimaatneutraal 2030' wordt uiteindelijk nooit vastgesteld. In de periode voor de zomer 2020 wijzigt de klimaatambitie met een addendum op het collegewerkprogramma. Daarin staat opgenomen "dat de ambitie voor een duurzamere gemeente in 2030 niet realistisch is mede gezien de financiële beperkingen. Hiervoor moeten in een te kort tijdsbestek - minder dan tien jaar - zeer ingrijpende maatregelen worden getroffen en middelen worden vrijgemaakt. Daarnaast vinden we breed draagvlak onder de inwoners erg belangrijk. We willen daar voldoende tijd voor nemen. Tot slot gaan de technische ontwikkelingen zo snel dat de verwachting is dat de komende jaren zich meer, betere en goedkopere oplossingen aandienen dan nu voorhanden zijn. Daarom willen we nu niet alleen inzetten op actueel gangbare oplossingen. Een voorbeeld hiervan kan zijn de ontwikkeling van het gebruik van waterstof over het bestaande gasleidingennetwerk.

We blijven werken aan een duurzamere gemeente en gemeentelijke organisatie, maar hanteren daarvoor meer realistische ambities:

- *De ambitie voor het volledig opwekken van duurzame energie in 2030 laten we los en verleggen we naar 2040, met een eventuele uitloop naar 2050 als 2040 niet realistisch blijkt te zijn. Immers, dit is een ambitie voor de lange termijn en we kunnen nog niet de impact voorzien van toekomstige ontwikkelingen zien. We sluiten hiermee nauw aan bij de landelijke duurzaamheidsafspraken, waarvoor de basis ligt in het Nationaal Klimaatakkoord. De landelijke afspraken zijn 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 en 95% minder in 2050.*
- *Voor de gemeentelijke organisatie verleggen we de ambitie naar 2030.*

Wat ons opvalt, is dat een dubbele ambitie ontstaat voor het klimaatbeleid: de ambitie klimaatneutraal 2040 (of 2050) en de uitspraak dat de RES leidend is voor de gemeentelijke klimaatambities.

Energieopgave

Tegelijk met de memo voor de uitgangspunten voor de routekaart, ligt in februari 2020 een raadsvoorstel voor om in plaats van de routekaart 'klimaatneutraal 2030', de meerjarige energietransitieopgave voor Stichtse Vecht op basis van het landelijke, regionale en hun eigen lokale klimaatbeleid, vast te stellen. Deze voorgestelde energieopgave behelst het realiseren van 0,2 TWh in 2030 op eigen grondgebied. Dat is het dubbele van 10% van de RES-opgave (0,1 TWh). De reden voor de verdubbeling is dat de ambitie van Stichtse Vecht uit het collegewerkprogramma hoger ligt dan die van de RES. Het gesprek in de commissie gaat onder andere over de samenhang tussen uitgangspunten voor de klimaatroutekaart en de opgaven. De voorzitter concludeert dat de commissie het aangeboden raadsvoorstel niet besluitrijp vindt en geeft het college de door de wethouder gedane suggestie mee om te komen tot een opgave voor de regio en een uitwerking van de randvoorwaarden.

Op 8 september 2020 is een nieuw raadsvoorstel over de energieopgave onderwerp van gesprek in de commissie Fysiek Domein. Ondertussen is in de ontwerp-Regionale Energiestrategie (RES) de regionale doelstelling opgenomen van 1,8 TWh in 2030 (Terra Watt uur). Dat is 0,8 TWh hoger dan de 1,0 TWh die was benoemd als ondergrens in de startnotitie en waarop het vorige raadsvoorstel over de energieopgave (van februari 2020) op was gebaseerd. De vaststelling van het concept RES staat gelijk geagendeerd met het voorstel energieopgave voor de gemeenteraad van 29 september 2020. Om tot een inbreng van de Stichtse Vecht in de RES te komen wordt in het raadsvoorstel een opgave voor duurzame elektriciteit voorgesteld van 0,1 TWh in 2030 0,2 TWh in 2040. Deze opgave is onder voorbehoud van een goede landschappelijke inpassing, bijdrage aan lokaal eigendom, wederkerigheid en realisatiemogelijkheden. De opgave voor duurzame elektriciteit in 2030 is daarmee gehalveerd ten opzichte van het eerste raadsvoorstel in februari.

Op 29 september 2020 stelde de gemeenteraad de energieopgave conform voorstel vast. Op de ontwerp RES met het concept-bod zijn echter negen moties ingediend die ook gerelateerd zijn aan de opgave. Zoals de aangenomen motie die opdracht geeft aan het college om zich in te spannen voor een verbod op windturbines in het UNESCO werelderfgoed.

Beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie

Op 24 november 2020 is in de commissie Fysiek Domein het beleidsplan 'Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie' besproken. In het beleidsplan is de route uitgezet om ambities voor nieuwe energie te bereiken. Het beleidsplan geeft uitvoering aan de op 2 juni 2020 door de raad aangenomen motie "Nieuwe kaders voor Routekaart duurzaamheid" en de in september 2020 vastgestelde energieopgave. De energievraag van inwoners, bedrijven en organisaties moet verminderen en zoveel mogelijk duurzaam worden opgewekt. Het aandeel op te wekken duurzame elektriciteit bedraagt in 2030 ten minste 0,1 TWh en in 2040 0,2 TWh.

Op 15 december 2020 is het beleidsplan in de gemeenteraad besproken en vastgesteld. In dezelfde vergadering staat het beleidskader zonnenvelden geagendeerd. Op het voorstel voor het energieplan zijn zes amendementen ingediend. Daarvan zijn er drie aangenomen. Een amendement schrapt een zin uit het beleidsstuk dat een indicatie geeft van het volume zonnepanelen dat samenhangt met de energieopgave. Een ander amendement voegt aan het raadsbesluit de zin toe dat een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen uitvoeren van het uitvoeringsprogramma de beschikbaarheid is van additionele rijksmiddelen en dat indien deze onvoldoende blijken te zijn, dit van invloed zal zijn op de prioritering en fasering voor de uitvoering. Het derde amendement voegt zonnepanelen op gevels toe aan het beslispunt dat de gemeente zich richt op stimuleren van zon op dak. Daarnaast zijn er vijf moties ingediend, waarvan er twee zijn aangenomen. De aangenomen moties zijn een motie om kleine zonnepanelen bij particulieren mee te laten tellen in de RES-opgave, o.a. door hiervoor te pleiten bij de RES en te onderzoeken hoe kleine installaties samen georganiseerd kunnen worden en opgeteld kunnen worden als een grote installatie en een motie die het college oproept om met de netbeheerder in gesprek te gaan over leveringszekerheid van elektriciteit en de kwaliteit van elektriciteit bij grootschalige opwekking van zonne-energie.

Klimaatambities mede afhankelijk van de ontwikkeling van klimaatinformatie

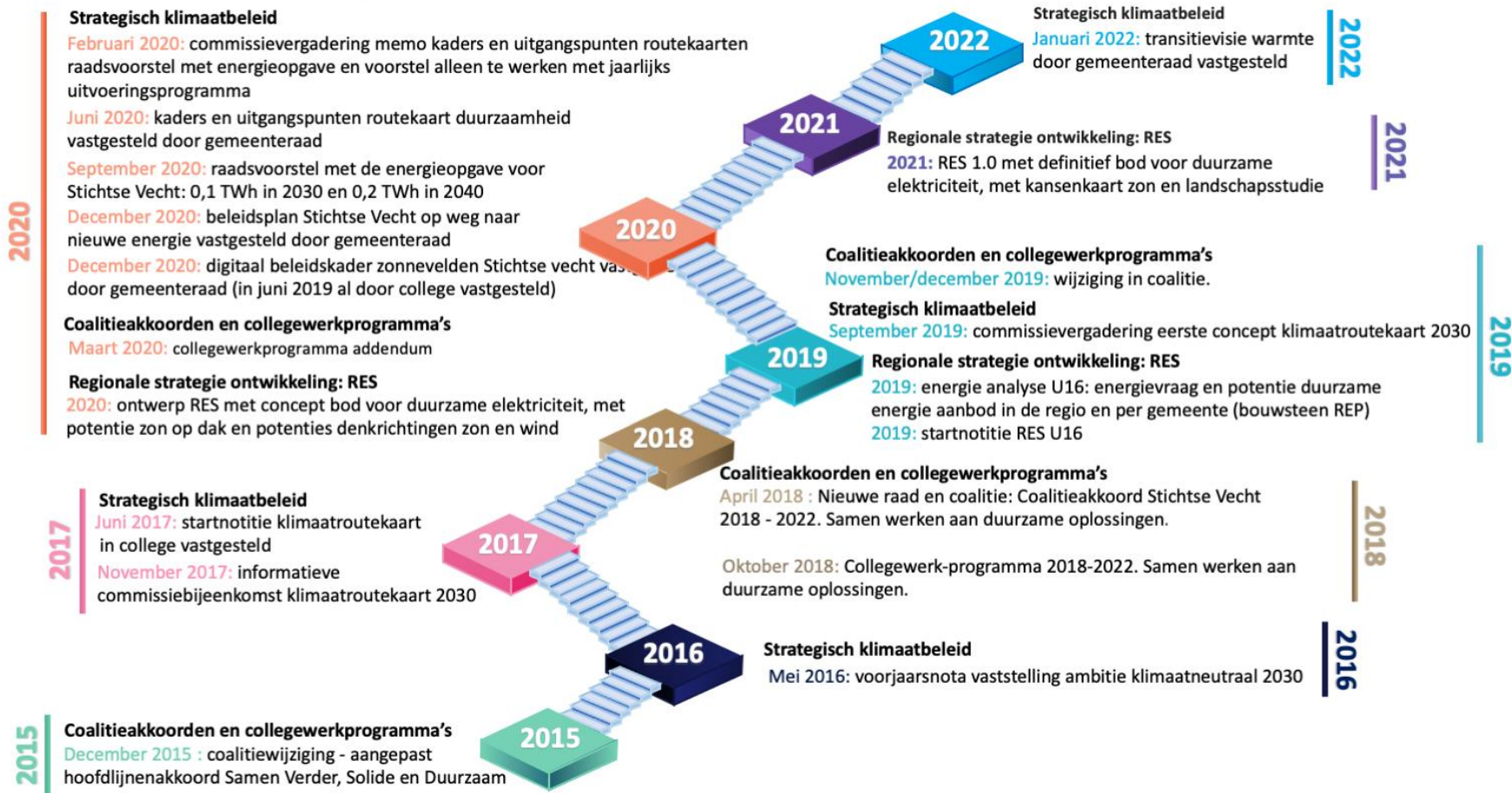
Terwijl het Rijk vooral technische doelstellingen voor klimaatbeleid definieerde zoals % vermindering van het CO₂ (equivalenten) uitstoot of % duurzame energie en daarbij gebruikmaakte van kennis van instituten als CBS en PBL, ontwikkelden veel gemeenten lokale ambities in termen van klimaatneutraal, energieneutraal of CO₂-neutraal. Al doende werd steeds concreter wat er met deze doelstellingen bedoeld werd. Het werd ook steeds beter mogelijk om dit concreter te maken omdat gemeenten steeds meer en beter toegang kregen tot gegevens. In het begin moesten gemeenten zelf op zoek naar gegevens en deze vertalen naar lokaal. Vergelijking tussen gemeenten was daardoor moeilijk. Inmiddels is er één systeem: de klimaatmonitor. Data hierin is ook verbonden met bijvoorbeeld het CBS en PBL. Ook dit systeem blijft in ontwikkeling. Des te meer gemeenten en regio's met hun klimaatbeleid aan de slag zijn, des te groter de vraag om specifieke informatie. Een nadeel van dit systeem is dat sommige data twee of drie jaar achterlopen.

De ontwikkeling van strategisch beleid op nieuwe vraagstukken gaat vaak gepaard met gebrek aan kennis en gegevens. Dit vraagt om een goede weergave: wat weten we wel, wat weten we niet, wat zouden we willen weten en hoe gaan we er mee om dat we het nu niet weten. Het vraagt ook om extra duiding en uitleg van wel beschikbare gegevens.

Experts kunnen lange discussies voeren over wat de juiste manier is van informatie verzamelen en presteren. Bij lang lopend beleid zijn veel van deze discussies al redelijk beslecht en is er een norm ontstaan. Bij nieuwe ontwikkelingen loopt deze discussie vaak nog. Een manier om als bestuurder niet in de expertdiscussie terecht te komen is door de uitgangspunten van of aannames onder de gegevens te laten beschrijven en te werken vanuit de kennis die op dat moment beschikbaar is. Hierin een keuze te maken en te accepteren dat je in de toekomst de wijze van beschrijven van doelen en monitoring nog een keer moet aanpassen.

Figuur 1 Tijdlijn ontwikkeling klimaatbeleid Stichtse Vecht

Tijdlijn ontwikkeling klimaatbeleid Stichtse Vecht

5.2. De ontwikkeling van doelen en getallen

Doelen voor het klimaatbeleid zijn gedurende de beleidsvorming gewijzigd. Uit de gesprekken blijkt dat er veel verwarring is geweest over doelen, begrippen en getallen. In ons onderzoek zien we dat de wijze van definiëren van de ambitie wijzigt tijdens de beleidsvorming. Daarnaast is de samenhang tussen doelstellingen niet helder. Tabel 2 geeft een overzicht van de gebiedsgerichte klimaatdoelen van Stichtse Vecht.

Routekaart 'klimaatneutraal 2030'

In de concept routekaart (juli 2019) is de opgave beschreven in termen van CO₂-uitstoot. De routekaart maakt een afbakening in de scope, al blijft impliciet dat het alleen gaat om CO₂-uitstoot door energie. De routekaart benoemt niet expliciet dat de CO₂ in 2030 nul moet zijn, maakt niet duidelijk in welke stappen de CO₂-uitstoot naar nul gaat (bijvoorbeeld in 2020, 2025, 2030) en vertaalt de CO₂-opgaven niet naar de pijlers (wonen, werken, mobiliteit, gemeente als voorbeeld en grootschalige energieopwekking). In de routekaart wordt de RES-opgave voor duurzame elektriciteit vertaald naar de duurzame elektriciteitsopgave voor Stichtse Vecht passend bij de klimaatambitie 2030: 0,2 TWh in 2030. Voor de routekaart is ook een rapport energiescenario's opgesteld om een beter beeld te geven van de mogelijke oplossingen, de te maken investeringen en kosten door de samenleving. Deze scenario's zijn opgesteld in TeraJoules, een eenheid voor energie. Hoe deze zich verhouden tot de beschreven klimaatopgave in CO₂ en tot de opwekking in TWh is onduidelijk.

Beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie

In het beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie staat de ambitie klimaatneutraal 2040 (of 2050) niet meer expliciet benoemd. De scope van deze ambitie wordt in het beleidsplan dan ook niet uitgewerkt en niet gekwantificeerd naar een totale opgave op energie (elektriciteit, warmte en besparing). Het doel voor duurzame elektriciteitsopwekking staat centraal. Dit blijkt ook uit het raadsvoorstel. Het raadsvoorstel beschrijft dat het beleidsplan het overkoepelend kader is waarbinnen de gemeente werkt aan de uitvoering van de klimaatambities uit het Addendum op het Collegewerkprogramma 2018-2022. De ambities uit het Addendum zijn vertaald in een lokale opgave voor duurzame elektriciteit voor Stichtse Vecht, te weten 0,1 TWh in 2030 en 0,2 TWh in 2040. Bij de kanttekeningen in het raadsvoorstel staat opgenomen dat als de gemeente in 2040 (of indien niet haalbaar in 2050) alles duurzaam wil opwekken, de opgave volgens het rapport met energiescenario's hoger is.

De opgave is uitgewerkt in vijf pijlers (wonen, werken, mobiliteit, duurzame energieopwekking en de gemeente als voorbeeld). Voor de pijler werken is geen doelstelling geformuleerd. Wonen heeft een doelstelling aardgasvrij, mobiliteit heeft de doelstelling emissievrije mobiliteit in 2050 in lijn met de rijksdoelstelling, de gemeentelijke organisatie is in 2030 klimaatneutraal. In het beleidsplan is nog geen monitoringsstructuur opgenomen.

Tabel 2 Doelstellingen in het klimaatbeleid

Doelen	Doel 2020	Doel 2030	Doel 2040	Doel 2050
CO ₂ -doelstellingen gebied	-20% CO ₂ 1990			
Energiedoelstellingen gebied		Evenveel duurzame energie opwekken als gebruiken (klimaatneutraal doel tot 2019)	Evenveel duurzame energie opwekken als gebruiken (klimaatneutraal doel vanaf 2020)	Als blijkt dat 2040 niet realistisch is, dan 2050 (klimaatneutraal doel vanaf 2020)
Energieopwek Energieplan (2020)	14% duurzame elektriciteit (woonvisie)	>0,1 TWh (doel vanaf 2020)	>0,2 TWh (doel vanaf 2020)	
Woningen	50.000 NOM woningen U16	25% woningen aardgasvrij (doel vanaf 2020)		100% woningen aardgasvrij
Gebouwen (alle gebouwen in de gemeente)				100% gebouwen aardgasvrij
Mobiliteit				Emissievrije mobiliteit
Organisatie	Klimaatneutrale organisatie 2022 (doel vanaf 2018 tot 2020)	Klimaatneutrale organisatie 2030 (doel vanaf 2020)		

5.3. Samenhang met aanpalende beleidsvelden

Voor een succesvolle uitvoering van de ambities en maatregelen zoals verwoord in het Energieplan is het noodzakelijk dat het klimaatbeleid verbonden met en ingebed is in andere beleidsvelden. Een korte analyse van de belangrijkste aanpalende beleidsvelden toont aan dat het klimaatbeleid opgenomen is in het aanpalende beleid maar geen richting biedt voor de keuzes die gemaakt moeten worden in het aanpalende beleid. Hieronder zetten we deze analyse uiteen waarbij we gekeken hebben naar de belangrijkste aanpalende beleidsvelden. Het betreft de omgevingsvisie, de woonvisie, de mobiliteitsvisie grootstedelijk Utrecht en de perspectiefnota landbouw.

Omgevingsvisie Stichtse Vecht 't Beste van twee werelden

De omgevingsvisie is een integrale visie waarin beschreven wordt hoe Stichtse Vecht in 2040 een fijne plek blijft om te wonen, te werken en te recreëren. De visie is in december 2021 vastgesteld. 'Inspelen op klimaatverandering en inspelen op de energietransitie' is een van de drie hoofddoelen van de omgevingsvisie en is uitgewerkt in het thema 'werken aan klimaatverandering'. Energie was ook een belangrijk onderdeel van de stakeholderbijeenkomsten. De omgevingsvisie bevat uitgangspunten voor de energietransitie, doelstellingen voor de energietransitie en een voorkeursvolgorde voor zonne-energie gecombineerd met een kanskaart zonne-energie. De energiedoelstelling voor de gemeente Stichtse Vecht, zoals deze ook is opgenomen in de RES U16 en het energieplan 2020, is in dit document opgenomen. Het document benoemt niet de doelstelling met betrekking tot klimaatneutraliteit. Wel benoemt het de ambitie om klimaatbestendiger te worden door slim ruimtegebruik, duurzame mobiliteit, minder veenoxidatie, energiebesparing, warmtetransitie en de opwek van zonne-energie. Het klimaatbeleid in de omgevingsvisie heeft een bredere reikwijdte dan de klimaatroutekaart en het energieplan. Zo is minder veenoxidatie geen onderdeel van de klimaatroutekaart en het energieplan. Het energieplan beschrijft niet hoe het energieplan zich verhoudt tot de Omgevingsvisie.

Actualisatie woonvisie 2017-2022

Verduurzaming van de woningvoorraad is een van de doelstellingen van de woonvisie. In dit document is nog de 'oude ambitie van de gemeente opgenomen om in 2030 klimaatneutraal te zijn.

De gemeente wil dat alle nieuwbouw aardgasvrij en nul-op-de-meter is en wil grote stappen zetten op energiebesparing, duurzame energieopwekking en aardgasvrij maken van de bestaande woningen. De woonvisie geeft aan welke concrete acties de gemeente blijft doen, gaat doen en gaat onderzoeken om dat te bereiken. Daarbij zien we een aantal acties terugkomen in de woonvisie die niet opgenomen zijn in de klimatroutekaarten. Het is onduidelijk of deze wel/niet zijn uitgevoerd. Voordat keuzes gemaakt kunnen worden in hoe de gemeente aardgasvrij gaat worden, wordt eerst nader onderzoek gedaan en wordt een warmtevisie opgesteld. De woonvisie zet ondertussen in op energiebesparing door middel van verschillende acties.

In de woonvisie zijn de uitspraken uit een eerdere versie van de klimatroutekaart opgenomen waarbij de impact op het gebied van de verduurzaming van de woningvoorraad is gebaseerd op de studie die gemaakt is van de te maken investeringen en kosten door de samenleving aan de hand van drie scenario's voor klimaatneutraal 2030.

Integraal Ruimtelijk Perspectief U16 (IRP): Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen

Het IRP is een integraal ruimtelijke visie voor de regio Utrecht (U16) voor 2040 op het gebied van groen, landschap en water, wonen, werken, vitale kernen, duurzame bereikbaarheid van dorpen en steden, en energie. In het IRP is de energieambitie van de RES voor 2030 opgenomen: tenminste 1,8 TWh duurzame elektriciteitsopwekking in 2030. Dat is een zesde van de verwachte elektriciteitsbehoefte in 2050. Het IRP geeft aan dat ook na 2030 er een substantiële opgave is om duurzame opwekking ruimtelijk in te passen. Duurzame energie is een gezamenlijke opgave. In de regio zijn weinig bovenlokale duurzame warmte bronnen. Hierdoor lijkt de overstap naar duurzame warmte vooral lokaal plaats te gaan vinden. Het IRP zet ook in op duurzame mobiliteit. Nabijheid is het uitgangspunt en wordt gerealiseerd door op plekken die goed bereikbaar zijn met de fiets en OV wonen, werken en voorzieningen toe te voegen, door de groei te concentreren rond OV-knooppunten en door een schaa sprong in het OV-systeem. Hierdoor wordt het gemakkelijker gemaakt voor mensen om zich op een duurzame manier door de regio te bewegen. Daarnaast wordt in het IRP een koppeling gemaakt tussen landschap, water en groen en energie: o.a. door te zorgen voor voldoende ruimte voor duurzame energieopwekking. En er is een koppeling gemaakt tussen economie en energie zoals de uitspraak dat bedrijventerreinen op zijn minst energieneutraal zullen zijn. In het raadsvoorstel voor het Integraal Ruimtelijk Perspectief wordt wel de relatie gelegd tussen het IRP en de omgevingsvisie, maar niet met energie en klimaatbeleid. In het beleidsplan "Stichtse Vecht op weg naar Nieuwe Energie" wordt geen relatie gelegd met het IRP.

Perspectiefnota landbouw 2021

In de perspectiefnota landbouw 2021 zijn 'voorkomen en omgaan met klimaatverandering' en 'de energietransitie' twee van de vier maatschappelijke opgaven voor de landbouw. De opgave om klimaatverandering te voorkomen betreft het verminderen van de uitstoot van CO₂ door veenoxidatie. De opgave energietransitie beschrijft de doelstelling van het nationaal klimaatakkoord en de bijdrage van de gemeente Stichtse Vecht aan RESU16. De perspectiefnota geeft aan dat de gemeente zoveel mogelijk duurzame elektriciteit wil realiseren in de gebouwde omgeving, maar verwacht dat ook zonnepanelen moeten worden gerealiseerd. Ook zijn het proces en de resultaten van de totstandkoming van het zonnepanelenbeleid benoemd.

Wat opvalt, is dat in het strategische klimaatbeleid (klimatroutekaart en energieplan) geen beeld wordt gegeven van de impact en potentie van de opgave terwijl dit in de perspectiefnota landbouw wel wordt geduid. Zo wordt er gesteld: afhankelijk van het aantal en de omvang van de zonnepanelen, kan dit ten koste gaan van wel drie melkveebedrijven van gemiddelde omvang in 2040. Daarbij kan de realisatie van zonnepanelen de landbouwstructuur in de gemeente aantasten en dat het een impact heeft op de agrarische verkeersstromen. Daarnaast heeft LTO Noord becijferd dat agrarische bedrijven nu al bijna 7000 MWh duurzame energie produceren en dat binnen de gemeente voldoende agrarisch dakoppervlak beschikbaar is voor de productie van bijna 20.000 MWh duurzame elektriciteit. Daarnaast geeft de perspectiefnota in het deel toekomstvisie ook aan dat het elektriciteitsnetwerk een knelpunt is voor het realiseren van grootschalig zon op dak bij agrariërs en dat het net beter benut kan worden door een combinatie van zon en wind. De agrariërs wensen daarom meer ruimte voor boerderijmolens (windmolens met ashoogte 20m) waarmee 4000 MWh per jaar kan worden geproduceerd. Om de druk op de agrarische grond te beperken willen melkveehouders collectief enkele windturbines plaatsen aan de gemeentegrens samen met

buurgemeenten. Het wordt in de perspectiefnota gezien als handelingsoptie als hiervoor de benodigde ruimte ontstaat in de gemeente.

6. Bevindingen organisatie en uitvoering

In de vorige hoofdstukken is de ontwikkeling van het klimaatbeleid beschreven. In dit hoofdstuk gaan we verder in op de vraag hoe het klimaatbeleid georganiseerd is, hoe er uitvoering aan wordt gegeven in de praktijk en hoe er wordt samengewerkt met andere partijen.

Deelvraag organisatie	Norm	Bevinding
6. Hoe is de uitvoering van het klimaatbeleid in de gemeentelijke organisatie georganiseerd (taken, rollen en verantwoordelijkheden)?	<ul style="list-style-type: none"> Er is een overzicht van de taken, rollen en verantwoordelijkheden en deze zijn duidelijk bekend in de organisatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen uitgewerkt overzicht van taken, rollen en verantwoordelijkheden. Er is behoefte aan (een sterkere vorm van) ambtelijk opdrachtgeverschap en sturing op samenwerking aan klimaatbeleid. Er is een goed samenwerkend duurzaamheidsteam dat gebaseerd is op het vorige duurzaamheidsprogramma.. Samenwerking binnen de organisatie als geheel en de taken, rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van duurzaamheid organisatie breed is een vraagstuk. Er is o.a. behoefte aan betere samenwerking tussen organisatie onderdelen en teams.
7. Hoe is de organisatie toegerust op de uitvoering (middelen, capaciteit, kennis en vaardigheden)?	<ul style="list-style-type: none"> Er is een werkplanning met inzicht in middelen en capaciteit en daarin blijkt dat de middelen en capaciteit toereikend zijn voor de geplande activiteiten. Er is een overzicht dat inzicht geeft of kennis en ervaring op energie- en klimaatbeleid toereikend is en er is een aanpak om ambtelijke kennis en ervaring op peil te brengen indien nodig. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen uitgewerkte werkplanning met inzicht in middelen en capaciteit. Er is geen overzicht dat inzicht geeft of kennis en ervaring op energie- en klimaatbeleid toereikend zijn en er is een aanpak om ambtelijke kennis en ervaring op peil te brengen indien nodig. Het duurzaamheidsteam werkt hard en creatief, maar de capaciteit en middelen zijn onvoldoende en wijzigen te vaak waardoor er zowel in de beleidsvorming als uitvoering capaciteitsproblemen zijn. Het aantrekken en behouden van goed gekwalificeerd personeel voor klimaatbeleid is zeer lastig. De meeste tijd gaat zitten in beleidsvoorbereiding (wat niet altijd leidt tot vastgesteld beleid). Er is minder tijd voor de uitwerking van het beleid en de uitvoering van projecten. De moeizame beleidsvorming heeft invloed op de werksfeer bij de organisatie
Deelvraag uitvoering	Norm	Bevinding
8. In hoeverre is er uitvoering gegeven aan de geformuleerde ambities en maatregelen zoals verwoord in de het klimaatbeleid.	<ul style="list-style-type: none"> Activiteiten, projecten en maatregelen die zijn benoemd in het klimaatbeleid en/of aanpalend beleid gericht op de klimaatdoelstelling en/of de P&C-cyclus zijn uitgevoerd in lijn met de planning. 	<ul style="list-style-type: none"> Het is moeilijk om een uitspraak te doen over de uitvoering van vastgesteld klimaatbeleid, omdat dit beleid eind 2020 is vastgesteld. Monitoring op basis van de voorgenomen activiteitenoutput van het strategische klimaatbeleid ontbreekt dan ook. Hierdoor is het onduidelijk wat de status is van de uitvoering, of er een planning is en of deze is gehaald.
9. Welke projecten en activiteiten zijn uitgevoerd?	<ul style="list-style-type: none"> Activiteiten, projecten en maatregelen die niet expliciet zijn benoemd maar wel zijn uitgevoerd in het kader van het klimaatbeleid en daaraan bijdragen. 	<ul style="list-style-type: none"> In de uitvoering van het klimaatbeleid en de aanpalende beleidsvelden zijn ook projecten en maatregelen uitgevoerd die niet opgenomen zijn in het strategische

	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van de ingezette instrumenten (financieel, juridisch, communicatie en samenwerking) in het klimaatbeleid. • De gemaakte keuzes binnen het beleid zijn vastgelegd in documenten en bekend in de organisatie. • De keuzes voor het inzetten van instrumenten zijn gemotiveerd. 	<p>klimaatbeleid. Wij zijn in ons onderzoek geen overzicht hiervan tegengekomen.</p>
<p>10. In hoeverre is er sprake van een effectieve samenwerking op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeleid?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van partners met wie wordt samengewerkt in de uitvoering van klimaatbeleid. • Er zijn samenwerkingsafspraken tussen de gemeente en de partners over doelen, activiteiten/resultaten en rolname. • Er is sprake van een effectieve samenwerking. De samenwerkingen hebben concrete resultaten beschreven en/of bereikt. • De gemeente deelt actief informatie, houdt bijeenkomsten en ontplooit initiatieven om maatschappelijke partners betrokken te houden. • De gemeente is responsief en pikt signalen van maatschappelijke partners op en zet deze om in actie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van partners met wie wordt samengewerkt. • Het is niet duidelijk of er samenwerkingsafspraken zijn gemaakt met daarin concrete resultaten. Met de Energiecoöperatie en Stichting Duurzame Vecht zijn samenwerkingsafspraken gemaakt (subsidie/ financiële bijdrage) • In de uitvoering van het klimaatbeleid wordt veel met de samenleving samengewerkt en de persoonlijke contacten worden ervaren als prettig. • De ervaring is dat er op een effectievere manier samengewerkt wordt als er de tijd wordt genomen om elkaar mee te nemen in de dagelijkse praktijk van de ander. Hierdoor voelen partijen zich gehoord en ontstaat er, ondanks dat je het niet altijd met elkaar eens bent, meer begrip. • Er liggen kansen om de samenwerking met belanghebbenden te verbeteren om de uitvoeringskracht van het klimaatbeleid te vergroten.

6.1. Organisatie van de uitvoering van het klimaatbeleid

Organisatie

Er is geen (uitgewerkt) overzicht van taken, rollen en verantwoordelijkheden voor de ambtelijke inzet op het klimaatdossier. Gedurende de beleidsvorming is door de ambtelijke organisatie (verder) gewerkt aan klimaat op basis van het (voorgaande) programmaplan Duurzaamheid Stichtse Vecht 2016-2018 waarin doelen, taken, betrokkenen intern en extern staan beschreven. Het programma bevat activiteiten die door verschillende afdelingen en teams uitgevoerd worden. De ambtelijke eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van activiteiten in het programma ligt en blijft liggen bij de betreffende afdeling. De ambtelijke verantwoordelijkheid voor de informatie, voortgang van het programma en toedeling van de gereserveerde programmamiddelen ligt bij de programmamanager. Wie ambtelijk opdrachtgever is voor het programma is niet beschreven.

Bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgeverschap

De wethouder duurzaamheid is bestuurlijk opdrachtgever voor het strategische klimaatbeleid waaronder de klimaatroutekaartenergieplan, het zonnenveldenbeleid en de transitievisie warmte. Het ambtelijk opdrachtgeverschap is niet duidelijk. Er is behoefte aan (een sterkere vorm van) ambtelijk opdrachtgeverschap en sturing op samenwerking aan klimaatbeleid. Dit komt onder andere voort uit de behoefte aan betere samenwerking tussen teams en organisatieonderdelen en de behoefte aan ondersteuning binnen het spanningsveld bestuurlijk-ambtelijke samenwerking. De sturing en roluidelijkheid is een breder vraagstuk in de gemeentelijke organisatie dat de aandacht heeft in de doorontwikkeling van de organisatie, in de nieuwe organisatiestructuur, de profielen van het nieuwe management en in het opgavegericht en projectmatig werken.

Werkzaamheden duurzaamheidsteam

De vorming en een deel van de uitvoering van het klimaatbeleid vindt plaats door een ambtelijk duurzaamheidsteam. Het team bestaat uit medewerkers van de gemeente, medewerkers van de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU) en uit inhuur. Het is een team met ambitie op het thema, maar met een zeer grote werkdruk en met veel verloop. Het team roeit met de riemen die zij heeft. De moeizame totstandkoming van het klimaat- en energiebeleid en de wisselingen in koers door de politieke wisselingen werken vaak niet motiverend.

Daarnaast moet van te voren steeds goed nagedacht worden over het kansrijk maken van het beleid. Dat doen zij in samenspel met de wethouder. Ook het grote aantal raadsvragen, moties en amendementen speelt een rol in de motivatie, zo blijkt uit de gesprekken.

Een voorbeeld is dat het team veel tijd heeft gestopt in het opstellen van een uitvoeringsprogramma bij de klimaatroutekaart en de ambitie klimaatneutraal 2030. Dat biedt perspectief en wordt gezien als een heel mooi en bruikbaar programma. Op het moment van dit onderzoek in februari /maart 2022 was het ambtelijk concept aangepast aan de nieuwe klimaatambitie met de bedoeling het programma aan het college en aan de gemeenteraad voor te leggen. Voor dit onderzoek hebben we geen kennis kunnen nemen van het concept uitvoeringsprogramma.

Tegelijk neemt het team de vrijheid om werkzaamheden op te pakken die bijdragen aan de klimaatdoelstelling en is het team hierover enthousiast, evenals over de resultaten die zij hiermee bereiken, zo blijkt uit de gesprekken. Mooie voorbeelden hiervan zijn de aanvragen en toekenning van de Regeling Reductie Energieverbruik subsidie voor gemeenten en de Erfgoeddeal (subsidie voor duurzaamheid in erfgoed). Daarnaast haakt de gemeente slim aan bij ontwikkelingen elders.

Toen het proces voor de klimaatroutekaart tot stilstand kwam, is het team doorggegaan met de projecten waar ze al mee bezig waren. Dit deed ze op basis van het programmaplan dat in 2016 door het college is vastgesteld. Dit was een helder programma met een goede koppeling tussen activiteiten, doelen, planning en betrokkenen binnen en buiten de organisatie. Er werd met name doorggegaan met de niet politiek gevoelige projecten, zoals zon op dak en energiebesparing. Daarnaast zijn twee strategische beleidstrajecten gestart en afgerond: de warmtetransitie en het zonneveldenbeleid.

Omgevingsdienst Regio Utrecht

Een belangrijk deel van het klimaatbeleid wordt uitgevoerd door verschillende onderdelen van de ambtelijke organisatie en door de ODRU. De ODRU werkt volgens een jaarlijks met de gemeente overeengekomen uitvoeringsplan met een maandelijks monitoring op de voortgang. De uitvoeringsorganisatie ziet mogelijkheden voor verbetering van betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie bij beleidsontwikkeling met het oog op uitvoerbaarheid: door inbreng van uitvoeringskennis en door inbreng van kennis op wet- en regelgeving.

De ODRU heeft behoefte aan een inhoudelijk strategisch ambtelijk aanspreekpunt met wie over inhoudelijke omgevings- en klimaatvraagstukken in samenhang kan worden gesproken zodat ook kansen op bijvoorbeeld bodemenergie beter benut kunnen gaan worden.

6.2. Toerusting van de organisatie en financiële middelen

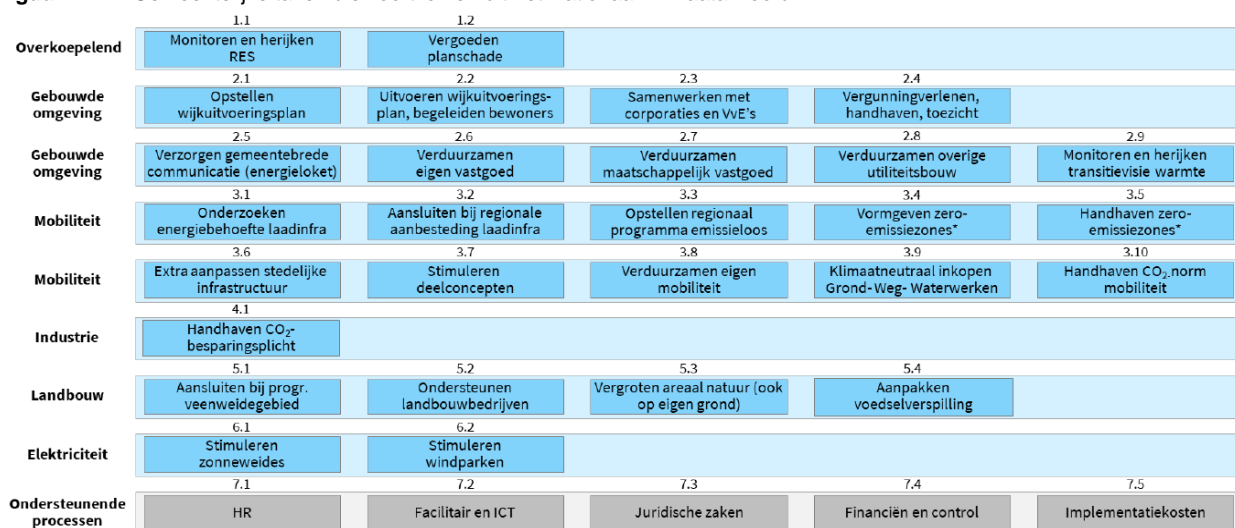
Onderzoek Raad voor Openbaar Bestuur naar uitvoeringsmiddelen gemeenten klimaatakkoord

De ambitie van de gemeente was klimaatneutraal 2030, eind 2019/begin 2020 werd dit klimaatneutraal 2040 en als dit niet haalbaar blijkt te zijn 2050. Deze ambitie klimaatneutraal in 2030, is een veel verdergaande ambitie dan de energie- en klimaatambitie op rijksniveau (zie ook hoofdstuk 4). Dit vraagt dan ook meer inspanningen van de gemeente dan de inspanningen die voortkomen uit het klimaatakkoord. De Raad voor Openbaar Bestuur heeft onderzoek laten doen naar de gemeentelijke taken die voortkomen uit het Nationaal Klimaatakkoord (zie figuur 2) en de middelen die gemeenten nodig hebben voor de uitvoering van deze taken.

Uit dit onderzoek blijkt dat in het meest 'doorsnee' jaar in de periode, het jaar 2024, een middelgrote gemeente 17-19 fte extra nodig heeft voor energie en klimaat. Daarnaast zijn er substantiële materiële kosten, vooral voor technisch onderzoek. Het grootste deel van deze fte is nodig voor de opgave duurzame opwek en warmtewinning en voor de opgave aardgasvrij. Volgens het onderzoek zullen de jaarlijkse uitvoeringskosten van gemeenten tot 2030 steeds verder oplopen.

Figuur 2 Gemeentelijke taken die voortkomen uit het Nationaal Klimaatakkoord

Personeel en capaciteit

De inzet van het team duurzaamheid wordt gewaardeerd door de wethouder en door belanghebbenden betrokken bij energie en klimaat, zo blijkt uit de gesprekken. Dat wil zeker niet zeggen dat de belanghebbenden met wie we gesproken hebben, altijd tevreden zijn over de werkzaamheden en hoe alles verloopt. Nagenoeg alle respondenten geven aan dat ze het idee hebben dat de ambtelijke capaciteit zeer beperkt is, dat er vaak wisselingen van medewerkers zijn en dat dit een duurzame relatieopbouw en een effectieve samenwerking bemoeilijkt. Dit geldt zowel voor het team duurzaamheid als voor de verdere uitvoering van het thema energie en klimaat in de gehele gemeentelijke organisatie.

In 2016 werd een ambitie vastgesteld, die volgens de startnotitie in 2017 een vervijfvoudiging van het tempo inhield. Hiervoor werden geen extra substantiële middelen beschikbaar gesteld. Er is dan ook weinig capaciteit in verhouding tot de werkzaamheden, zowel in het team duurzaamheid als in de organisatie.

Ten tijde van het schrijven van dit rapport (maart 2022) rusten de activiteiten voor klimaat en energie op circa 2,5 FTE. Een deel van deze inzet is belegd bij de ODRU. Het is onbekend hoeveel uren of fte andere medewerkers in de organisatie werken aan energie en klimaat. Uit gesprekken blijkt dat de capaciteit voor energie en klimaat in andere onderdelen van de organisatie beperkt is. Hierdoor is het lastig voor het team duurzaamheid om met anderen in de organisatie een vraagstuk op te pakken. Een voorbeeld hiervan is het programma gemeentelijke organisatie klimaatneutraal. Dit programma is om deze reden inmiddels afgebroken.

Uit gesprekken blijkt dat het zeer lastig is om voldoende gekwalificeerd personeel te krijgen en vast te houden. Medewerkers vertrekken naar grotere gemeenten en de provincie. Ook als de gemeente substantieel meer middelen krijgt voor energie en klimaat, zal het voor Stichtse Vecht zeer lastig zijn om de formatie op peil te krijgen, zo blijkt uit gesprekken. Het aantrekken en behouden van personeel is een breder vraagstuk in de gemeentelijke organisatie, met name in het fysiek domein. Daarbij is de spagaat tussen doelen en middelen binnen het klimaatbeleid groter dan in andere delen van de organisatie, blijkt uit een gesprek. Het tekort aan personeel heeft sterk de aandacht in de doorontwikkeling van de organisatie. Hierover wordt de gemeenteraad maandelijks geïnformeerd.

Afgezet tegen de ramingen van het ROB-onderzoek is duidelijk dat de middelen en capaciteit die beschikbaar zijn gesteld voor het klimaatbeleid in Stichtse Vecht en de capaciteit in de organisatie, minder zijn dan de benodigde middelen om de ambities te realiseren. Dit heeft gevolgen voor de medewerkers van de gemeente, voor inwoners en samenwerkingspartners die door de ambities verwachtingen hebben richting de gemeente, voor de doorlooptijd en de kwaliteit van beleidsontwikkeling, voor de samenwerking van de gemeente met samenwerkingspartners, en voor de positie van de gemeente in de regionale samenwerking op energie en klimaat.

Kennis en vaardigheden

Om de kennis over energie en klimaat in de organisatie te vergroten zijn in het verleden inspiratiesessies georganiseerd. Het team duurzaamheid heeft hier op dit moment echter geen capaciteit meer voor.

6.3. Uitvoering van ambities en maatregelen

Om een beeld te krijgen van de stand van zaken hebben wij hieronder een kort overzicht gemaakt van de stand van zaken met betrekking tot de belangrijkste uitgevoerde acties die vallen onder de vijf pijlers in het beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie. Hiervoor is ten tijde van dit onderzoek nog geen uitvoeringsprogramma vastgesteld.

Tabel 3 Pijler Duurzame energieopwekking

Actie	Status	Uitgevoerd volgens planning	Draagt bij aan subdoel
Inzicht in getallen (via de RES)	Uitgewerkt in de RES	Ja	0,1 twh opwek in 2030, 0,2 twh in 2040
Opstellen beleidskader zonnevelden	Vastgesteld december 2020	Nee, stond gepland najaar 2019	0,1 twh opwek in 2030, 0,2 twh in 2040
Opstellen uitvoeringsplan zonnevelden	Vastgesteld januari 2022	Nee	0,1 twh opwek in 2030, 0,2 twh in 2040
Stimuleren zon op dak	onbekend	onbekend	0,1 twh opwek in 2030, 0,2 twh in 2040
Stimuleren pilots innovatieve technieken duurzame warmte	onbekend	onbekend	onbekend
Onderzoek potentie geothermie	onbekend	onbekend	onbekend
Ondersteuning waterstof economie	onbekend	onbekend	onbekend

Tabel 4 Pijler Wonen

Actie	Status	Uitgevoerd volgens planning	Draagt bij aan subdoel
Opstellen transitievisie warmte	Vastgesteld	Ja	25% van de woningen is in 2030 aardgasvrij, alle gebouwen zijn in 2050 aardgasvrij
Stimuleren inwoners o.a. met energiebox	uitgevoerd	onbekend	onbekend
Regionaal energieloket	onbekend	onbekend	onbekend
Prestatieafspraken corporaties	uitgevoerd	Ja	onbekend

Model ontwikkelen begeleiding verduurzaming monumenten	onbekend	onbekend	onbekend
--	----------	----------	----------

Tabel 5 Pijler Werken

Actie	Status	Uitgevoerd volgens planning	Draagt bij aan subdoel
Samenwerking ECUB t.b.v. energiescans	onbekend	onbekend	onbekend
Samenwerking ODRU/controles energiebesparingsmaatregelen	Lopend	onbekend	onbekend
Onderzoek met ECUB hoe bedrijventerreinen van het aardgas af kunnen	onbekend	onbekend	alle gebouwen zijn in 2050 aardgasvrij
Samenwerking OVSV t.b.v. informatievoorziening	Lopend	onbekend	onbekend

Tabel 6 Pijler Mobiliteit

Actie	Status	Uitgevoerd volgens planning	Draagt bij aan subdoel
Actualisatie laadpalenkaart	onbekend	onbekend	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij
Beleidsregels laadinfrastructuur aanpassen	uitgevoerd	ja	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij
Samenwerking andere gemeenten om laadpalen op strategische locaties te plaatsen	Samenwerking met MRA	onbekend	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij
Actie band op spanning	uitgevoerd	onbekend	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij
Aansluiting zoeken regionale ontwikkeling met betrekking tot Meer fietsgebruik	onbekend	onbekend	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij
Samenwerking met ander overheden en bedrijven tbv. vraagaggregatie en de ontwikkeling van een waterstoftankinfrastructuur	onbekend	onbekend	Mobiliteitssector is in 2050 emissievrij

Tabel 7 Pijler gemeente als voorbeeld

Actie	Status	Uitgevoerd volgens planning	Draagt bij aan subdoel
Inzicht krijgen in verbruik (Milieubarometer en opzetten energiemangement systeem)	onbekend	onbekend	Gemeentelijke organisatie is energieneutraal in 2030
Inzet houding, gedrag en cultuur binnen de organisatie	onbekend	onbekend	Gemeentelijke organisatie is energieneutraal in 2030

Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	Uitgewerkt in kaderstellende nota en uitvoeringsplan Gemeentelijke organisatie Klimaatneutraal	onbekend	Gemeentelijke organisatie is energieneutraal in 2030
--------------------------------------	--	----------	--

Als we kijken naar bovenstaande tabellen en het beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie en de verdere analyse van de stukken, dan vallen er een aantal punten in de uitvoering op: 1) de acties zijn niet altijd even concreet/SMART omschreven en er ontbreken in het beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie acties die wel zijn uitgevoerd, 2) het is niet duidelijk wie voor welke actie verantwoordelijk is, 3) als er een planning beschikbaar is, wordt deze planning regelmatig niet gehaald en 4) kaders en keuzes worden in de uitvoering van het beleid bepaald of bijgesteld omdat dan de impact duidelijk wordt. Deze punten hangen nauw met elkaar samen maar lichten we hieronder aan de hand van een aantal voorbeelden kort toe.

1. Formulering acties is niet altijd concreet

In de routekaart zijn een aantal acties zeer globaal omschreven, zoals verduurzaming gemeentelijke gebouwen. Het is niet duidelijk wat er onder deze actie wordt verstaan. Omdat er geen uitvoeringsprogramma voor de routekaart is opgesteld en we geen kennis hebben kunnen nemen van een nog ambtelijk concept uitvoeringsprogramma van het beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie, blijft dit onduidelijk. In de uitvoering zien we dat er uiteindelijk verschillende documenten zijn opgesteld zoals een kaderstellende nota en een uitvoeringsplan Gemeentelijke organisatie Klimaatneutraal.

2. Verantwoordelijkheid is niet altijd duidelijk

Uit de interviews komt naar voren dat het niet altijd duidelijk is wie voor welke actie in de klimaatroutekaart aan de lat staat en dat er acties ontbreken die wel zijn uitgevoerd. Niet iedereen is betrokken geweest bij de totstandkoming van de klimaatroutekaart terwijl zij in het beleidsstuk wel een rol toegekend hebben gekregen. Zo is (energie) toezicht en handhaving van de ODRU niet betrokken geweest bij de totstandkoming van de klimaatroutekaart. In de routekaart wordt wel verwezen naar een energieaanpak bij bedrijven samen met de ECUB en naar energiehandhaving en toezicht, maar dit is zeer algemeen. Betrokkenheid van (energie) toezicht en handhaving van de ODRU bij de strategische beleidsvorming zou van toegevoegde waarde zijn geweest omdat de ODRU bekend is met wat er op het gebied van wet- en regelgeving hierop verandert. Hierdoor worden er kansen in de uitvoering gemist.

3. Tijd en planning ontbreekt of wordt regelmatig niet gehaald

Het is niet altijd duidelijk of er een plan van aanpak of tijdsplanning is voor de genoemde acties in de klimaatroutekaart. Daar waar een planning in de routekaart of in andere stukken wordt benoemd, wordt deze regelmatig niet gehaald.

4. Kaders en keuzes

We zien dat kaders en keuzes in de uitwerking in beleid worden aangepast, bijvoorbeeld omdat de middelen niet toereikend zijn. Voorbeelden hiervan zijn het uitvoeringsplan zonnevelden en het vastgoedbeleid. In deze fase wordt duidelijk wat de impact organisatorisch, financieel en/of ruimtelijk is en wat het draagvlak voor concrete projecten of ontwikkelingen in een gebied is.

6.4. Samenwerking in de uitvoering

De samenwerking met belanghebbenden en de gemeentelijke organisatie in de uitvoering van het klimaatbeleid is niet eenvoudig. Een veel gehoord geluid is dat het werken aan de opgave een gezamenlijke opdracht is waarbij iedereen zijn of haar bijdrage moet kunnen leveren. Uit de interviews komt naar voren dat de samenwerking met de gemeentelijke organisatie verbetert en dat er een wil is om gezamenlijk aan het klimaatbeleid te werken, maar dat de gemeente niet de slagkracht heeft om daadwerkelijk stappen te zetten. Het is duidelijk dat betrokken partijen een meer kaderstellende rol van de gemeente verwachten en daarnaast dat de gemeente partijen aan elkaar verbindt. Op dit moment lukt het de gemeenten nog niet om het gesprek tussen partijen te faciliteren waarin gezamenlijk gezocht wordt naar elkaars belang, de belemmeringen en mogelijkheden.

Uit de interviews komt naar voren dat het voor veel externe partijen onduidelijk is wat nu de kaders zijn van het klimaatbeleid van de gemeente. Niet iedereen is bekend met het strategische klimaatbeleid (klimaatroutekaart en Beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie). Veel respondenten vinden het hierdoor lastig om helder richting hun eigen betrokkenen uit te leggen wat de kaders zijn. Dit zorgt voor onduidelijkheid en soms tot besluiteloosheid. Zo komt uit het onderzoek naar voren dat veel inwoners wel willen investeren in de verduurzaming van de eigen woning maar dat ze hiermee wachten totdat de gemeente met meer duidelijkheid komt. Het is hierdoor ook lastig om de positieve energie in de netwerken die belanghebbende onderhouden te bewaren.

Eerder werd al gesteld dat de ambtelijke capaciteit op dit moment beperkt is. Dit werkt ook door bij de organisatie zelf waardoor er intern kansen worden gemist. Zo is er geen ambtelijke opdracht gegeven aan de hele organisatie om bij te dragen aan het klimaatbeleid. Ook wordt door externe partijen opgemerkt dat het veel tijd kost als er intern een vraag uitgezet moet worden.

Binnen de gemeente wordt door medewerkers met veel enthousiasme gewerkt aan de klimaatdoelstellingen via de uitwerking van het beleid en de uitvoering van diverse projecten. Dit wordt onderkend door externe partijen. Wat de gemeente bezighoudt, staat echter soms ver weg van de belevingswereld van duurzaamheidsclubs en -verenigingen. Zij maken zich dan ook zorgen over de haalbaarheid van de door de gemeente opgestelde ambities en doelstellingen en wat dat voor hen betekent. Door het gesprek over belemmeringen, zorgen en kansen met elkaar te voeren komt de impact van de opgave beter in beeld. Daarbij geven respondenten aan dat ze zelf ook hard bezig zijn met de opgave maar dat de gemeente hier niet altijd van op de hoogte is. Waardering wordt ook niet altijd gevoeld. Door nauwer met elkaar in contact te staan kan ook de communicatie vanuit de gemeente beter afgestemd worden met de doelgroep (inwoner of ondernemer). Externe partijen geven aan dat de gemeente hier beter in gaat slagen om de doelgroep in beweging te krijgen.

7. Bevindingen ten aanzien van de resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we welke prestaties de gemeente levert en tegen welke kosten. Er is een benchmark uitgevoerd om de belangrijkste resultaten in een vergelijkend perspectief te plaatsen.

Deelvraag	Norm	Bevinding
11. Hoe ontwikkelt duurzaamheid in de gemeente Stichtse Vecht zich (op basis van bestaande benchmarks en onderzoeken), in relatie tot de gestelde doelen en ligt de gemeente hierbij op koers?	<ul style="list-style-type: none"> De resultaten van het klimaatbeleid liggen in lijn met vergelijkbare gemeenten. De resultaten van het klimaatbeleid liggen in lijn met de gestelde doelen. 	<ul style="list-style-type: none"> De ambitie van Stichtse Vecht was om in 2020 de uitstoot van CO₂ met 20% te verminderen ten opzichte van 1990. Het is niet mogelijk om te bepalen of Stichtse Vecht deze doelstelling heeft gehaald, omdat pas sinds 2010 de CO₂-uitstoot op gemeenteniveau gemonitord wordt. Daarnaast bevat de klimaatmonitor nog getallen voor CO₂-uitstoot in 2020. Een vergelijking tussen 2020 en 1990 is dus niet mogelijk. Door een dubbele ambitie in het huidige klimaatbeleid is niet duidelijk waar we de klimaatambitie aan moeten toetsen. Aan de ambitie voor klimaatneutraal (we waken in 2040 onze energie volledig duurzaam op (indien niet haalbaar in 2050)? Of aan de ambitie "Voor de gemeentelijke klimaatambities zijn het nationale Klimaatakkoord en de daaruit voortvloeiende Regionale Energie Strategie (RES) leidend?" Een vergelijking tussen de huidige CO₂-uitstoot en de klimaatneutrale ambities van het huidige klimaatbeleid is niet mogelijk omdat de scope van de ambitie onduidelijk is. Er is geen uitspraak mogelijk over de voortgang op de doelstelling 0,1 TWh in 2030 omdat er geen tussendoelen zijn geformuleerd. We zien wel dat Stichtse Vecht in 2020 0,003 TWh zonnestroom leverde met grootschalige installaties (> 15 KWp). Dit is volledig met grootschalig zon op dak en is nog ver onder de 0,1 TWh die de gemeente bij wil dragen aan de RES-opgave in 2030. Wanneer we kijken naar de totale hoeveelheid grootschalige zonnestroom (dak en veldopstelling), dan zien we dat Stichtse Vecht, De Ronde Venen en De Bilt veel minder zonnestroom leveren dan Wijdemer en Woerden. Dit blijkt uit de benchmark. De benchmark doet vermoeden dat de toename van hernieuwbare energie in relatie tot het verbruik niet hard genoeg stijgt.
12. Wordt het budget voor duurzaamheid doelmatig besteed en staan de investeringen in verhouding tot het gesorteerde effect?	<ul style="list-style-type: none"> Er is een overzicht van de totale raming en kosten beschikbaar. De kosten voor de uitvoering blijven binnen de gestelde kaders van de gemeenteraad. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen overzicht beschikbaar van het totale budget en de kosten voor de klimaatopgave. De budgetten voor klimaat zijn onderdeel van het taakveld voor milieubeheer en een deel van de uitvoering valt onder andere taakvelden en programma's. Dit betekent dat op dit moment de doelmatigheid niet is vast te stellen. Een vergelijking van gemeenten op basis van de gemaakte kosten van het klimaatbeleid is niet goed mogelijk omdat de kosten voor klimaat uit in alle jaarrekeningen niet herleidbaar zijn en niet op de zelfde wijze in de jaarrekeningen worden gepresenteerd.

7.1. Resultaten

Om in dit onderzoek de resultaten te duiden is gekeken naar de benoemde doelen en ambities in het klimaatbeleid.

Ambitie Stichtse Vecht 20% CO₂-reductie in 2020

De ambitie van Stichtse Vecht was om in 2020 de uitstoot van CO₂ met 20% te verminderen ten opzichte van 1990. Het is niet mogelijk om te bepalen of Stichtse Vecht deze doelstelling heeft gehaald, omdat pas sinds 2010 de CO₂-uitstoot op gemeenteniveau gemonitord wordt. Daarnaast bevat de klimaatmonitor nog geen getallen voor CO₂-uitstoot in 2020. Een vergelijking tussen 2020 en 1990 is dus niet mogelijk.

Ambitie klimaatneutraal in 2040 en 2050

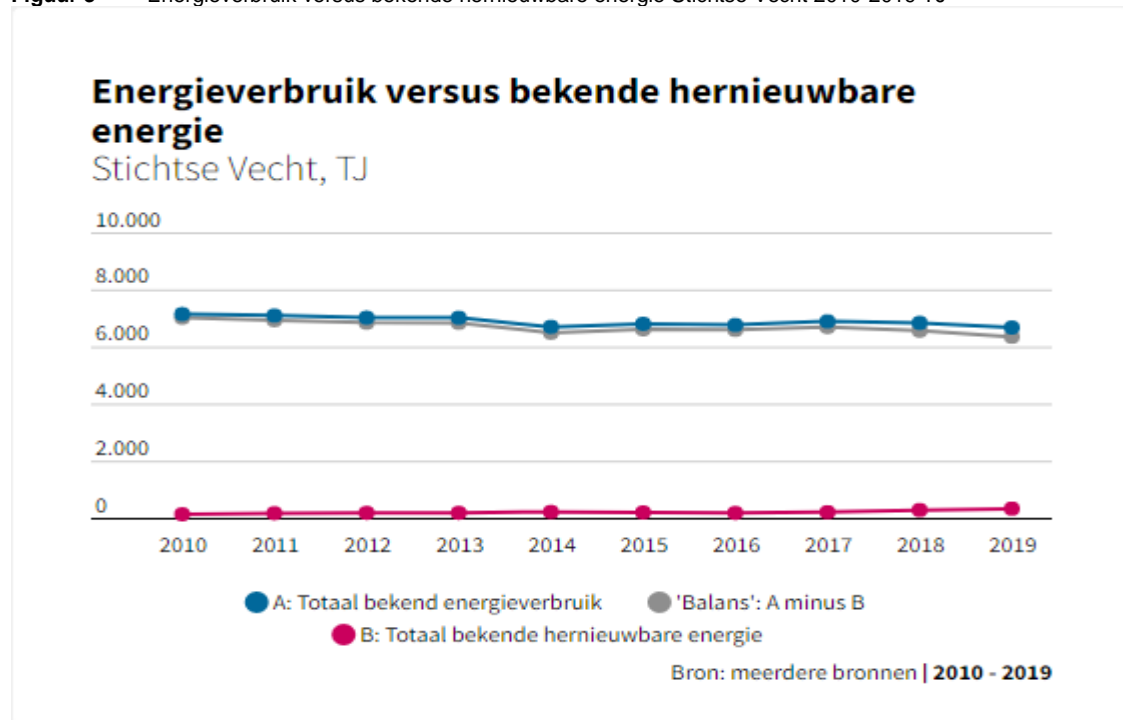
Door de dubbele ambitie in het huidige klimaatbeleid is het niet duidelijk waar we de klimaatambitie aan moeten toetsen. Aan de ambitie voor klimaatneutraal (we wekken in 2040 onze energie volledig duurzaam op (indien niet haalbaar in 2050)? Of aan de ambitie "Voor de gemeentelijke klimaatambities zijn het nationale Klimaatakkoord en de daaruit voortvloeiende Regionale Energie Strategie (RES) leidend"? Als we kijken naar het Beleidsplan Stichtse Vecht op weg naar nieuwe energie is een vergelijking tussen de CO₂-uitstoot van 2020 en de klimaatneutrale ambities van het beleid niet mogelijk omdat de scope van de klimaatambitie in dit beleid niet duidelijk is.

Als we ervan uitgaan dat de ambitie klimaatneutraal betekent dat de CO₂-uitstoot door energieverbruik in de gemeente (exclusief snelwegen) nul is en je zou 2010 (349.400 ton CO₂) als startjaar nemen en 2050 (0 ton CO₂) als doeljaar en je gaat uit van een vermindering van CO₂ in een rechte lijn, dan is een daling van 8.735 ton CO₂ per jaar nodig. Op basis van deze uitgangspunten zou de CO₂-uitstoot in 2019 270.785 ton moeten zijn. Uit de klimaatmonitor blijkt dat CO₂-uitstoot 286.400 ton was. Dat is hoger en dat betekent dat de gemeente, bij deze definitie van klimaatneutraal, achter ligt op de doelstelling.

Als we ervan uitgaan dat de ambitie klimaatneutraal betekent dat alle energieverbruik in de gemeente, ook in de gemeente duurzaam wordt opgewekt en gewonnen, dan moet het verschil tussen energie verbruik en energieopwek/winning nul zijn. We zien in figuur 3 'energieverbruik versus hernieuwbare energie' dat de gemeente Stichtse Vecht hiervoor nog 6.343 TJ moet besparen of opwekken/winnen. We zien dat deze opgave de afgelopen jaren kleiner is geworden. In 2010 was de opgave 7009 TJ. Maar we zien ook dat om in 2040 of 2050 klimaatneutraal te zijn het energieverbruik veel sneller moet gaan dalen en de energieopwek/winning veel sneller moet gaan stijgen. Dat geldt zowel voor de ambitie klimaatneutraal 2040 als de ambitie 2050.

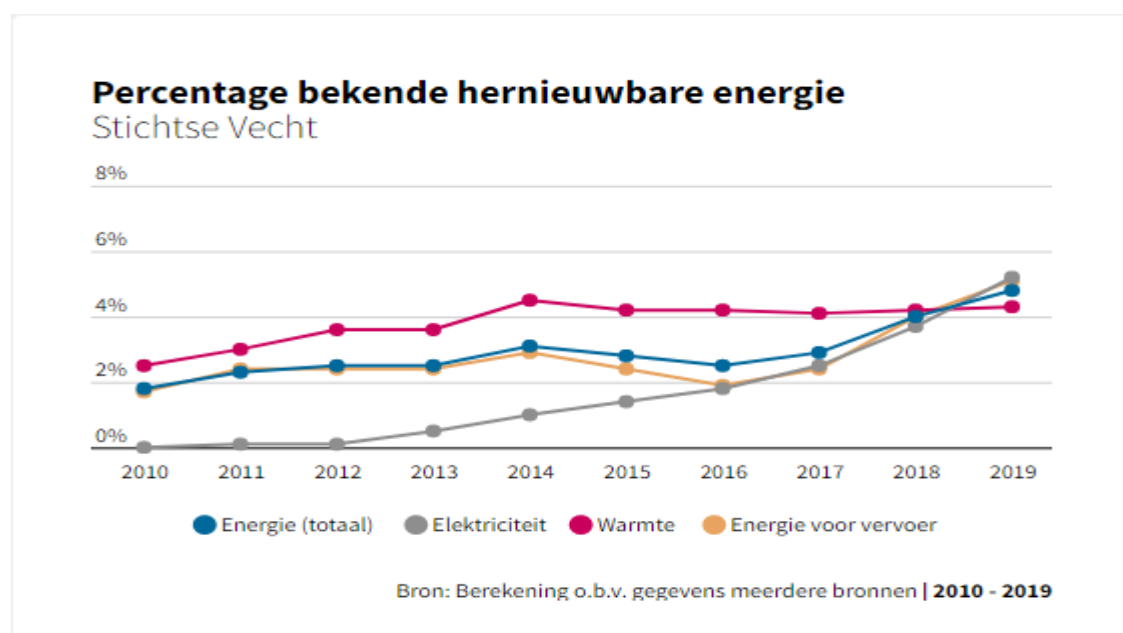

Figuur 3 Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie Stichtse Vecht 2010-2019 TJ

Wanneer we inzoomen op de ontwikkeling van hernieuwbare energie in figuur 4 'percentage bekende hernieuwbare energie', dan zien we dat het percentage hernieuwbare energie in 2019 in totaal 4,8 % was. Dat betekent dat de opgave voor 2040 of 2050 nog 95,2 % is. En we zien dat met name het percentage hernieuwbare elektriciteit sterk stijgt. Het percentage hernieuwbare energie voor vervoer stijgt ook sterk sinds 2016, maar dit komt met name door een nationale maatregel: bijmenging van biobrandstof.

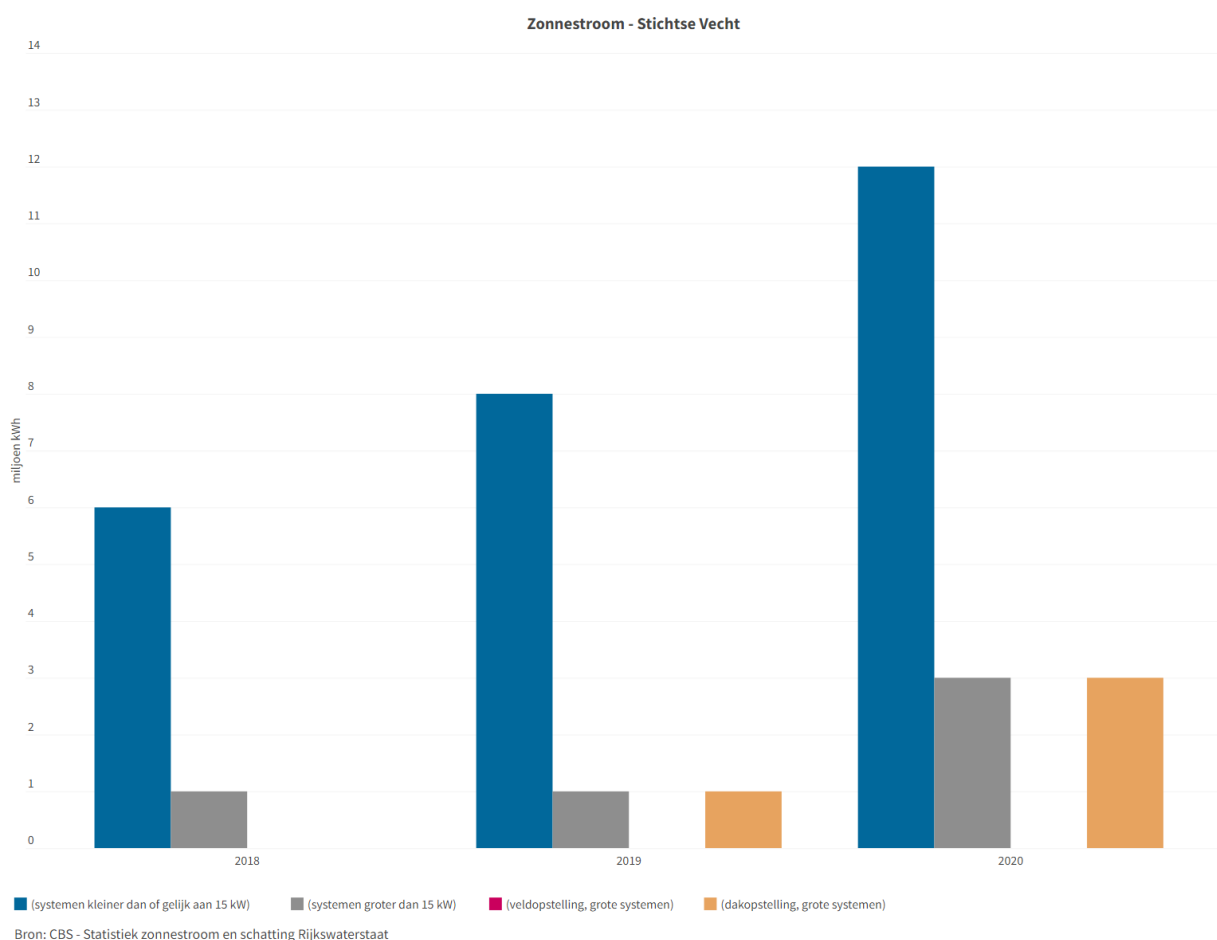
Figuur 4 Percentage bekende hernieuwbare energie Stichtse Vecht 2010-2019

Ambitie duurzame elektriciteit 0,1 TWh in 2030 en 0,2 TWh in 2040

Er is geen uitspraak mogelijk voor de doelstelling 0,1 TWh in 2030 omdat er geen tussendoelen zijn geformuleerd. We kunnen de opwek in 2020 daardoor niet toetsen aan een doel voor 2020. We zien wel dat Stichtse Vecht in 2020 0,003 TWh zonnestroom leverde met grootschalige installaties (> 15 kWp) (zie figuur 5 Zonnestroom Stichtse Vecht.) Dit is volledig met grootschalig zon op dak, want de gemeente heeft geen windenergie. Dit is nog ver onder de 0,1 TWh die de gemeente bij wil dragen aan de RES-opgave in 2030. In figuur 5 zien we ook dat de opwek van duurzame elektriciteit en de groei in duurzame elektriciteit vooral plaatsvindt door kleinschalig zon op dak. Kleinschalige systemen tellen echter niet mee in het RES-bod omdat bij de vaststelling van de doelen voor duurzame elektriciteit in het klimaatakkoord al rekening is gehouden met een groei in kleinschalige zon op dak.

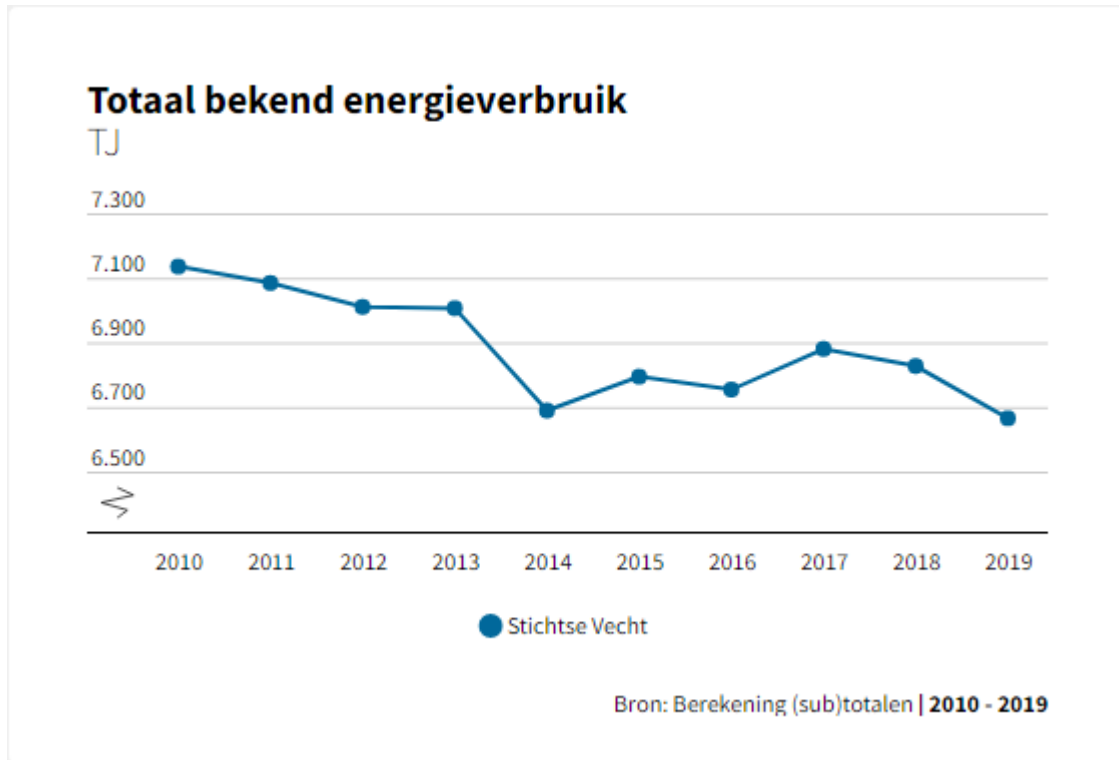
Figuur 5 Zonnestroom Stichtse Vecht 2018-2020 miljoen Kwh

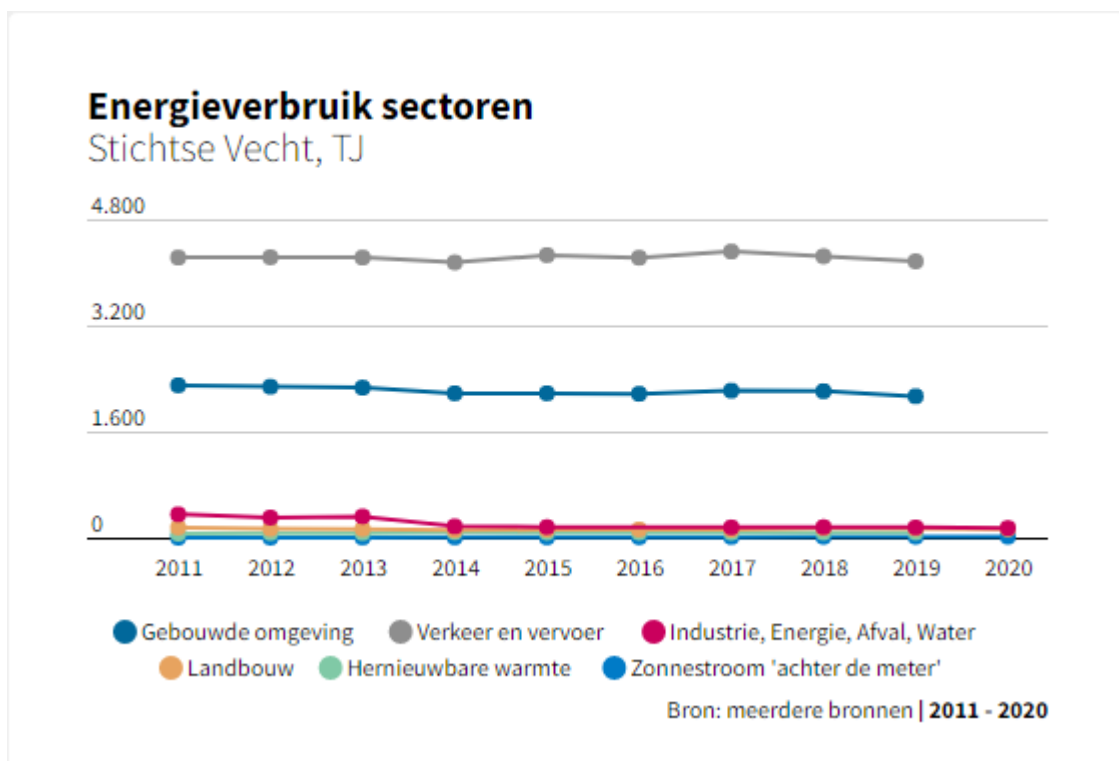
Energieverbruik

De gemeente Stichtse Vecht geeft een grote prioriteit aan energiebesparing. De gemeente heeft hiervoor geen concrete doelstelling vastgesteld. Wanneer we kijken naar het totale energieverbruik in de gemeente in figuur 6, dan zien we dat deze dalende is. De daling lijkt fors, maar dat komt mede door de indeling van de verticale as. Wanneer we inzoomen op het energieverbruik per sector in figuur 7, dan zien we dat het grootste energieverbruik plaatsvindt door verkeer en vervoer. Dit komt mede doordat in deze figuur het vervoer op snelwegen is meegerekend. Daarna is de gebouwde omgeving de grootste verbruiker van energie. In de gebouwde omgeving is het energieverbruik voor warmte de grootste energievrager, zo blijkt uit de klimaatmonitor. Op dit moment wordt deze warmte vooral geleverd door de verbranding van aardgas.

Figuur 6 Totaal bekend energieverbruik Stichtse Vecht 2010-2019 TJ

Figuur 7 Energieverbruik sectoren Stichtse Vecht 2011-2020 TJ

7.2. Benchmark van de resultaten met andere regiogemeenten en de regio U16

Benchmarking

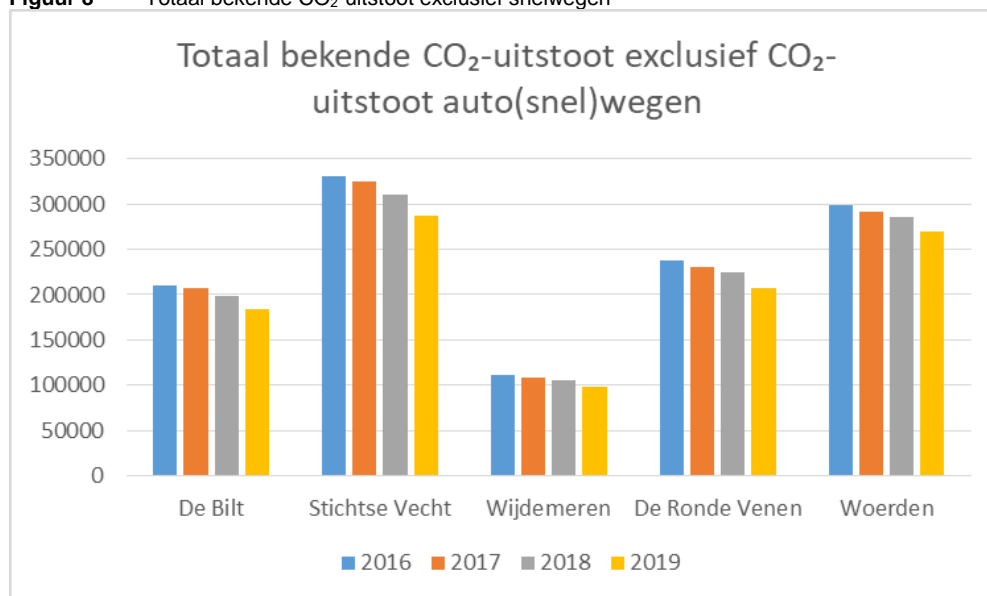
Om de resultaten van de gemeente Stichtse Vecht in een bredere context te plaatsen, is een benchmark uitgezet op een aantal (kern)indicatoren. De benchmark bestaat uit een vergelijking aan de hand van de meest recente beschikbare data in de klimaatmonitor.

In de benchmark vergelijken we de gemeente Stichtse Vecht met de gemeenten De Ronde Venen, Woerden, De Bilt en Wijdemeren. Deze gemeenten zijn gegeven de verschillen in bevolkingsomvang, oppervlakte en bebouwing niet één-op-één met elkaar te vergelijken (zie bijlage 3 benchmark voor kenmerken). We hebben daarom met name naar trends gekeken. Daarnaast is er een vergelijking gemaakt met de regio U16. Onderstaand geven we de belangrijkste bevindingen weer. De volledige benchmark is terug te vinden in bijlage 3.

Benchmark op klimaatneutraal in CO₂ uitstoot

Figuur 8 'totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief snelwegen' laat zien dat de gemeente Stichtse Vecht de grootste CO₂-uitstoot heeft van de betrokken benchmarkgemeenten. We zien een vergelijkbare lichte afname bij alle gemeenten.

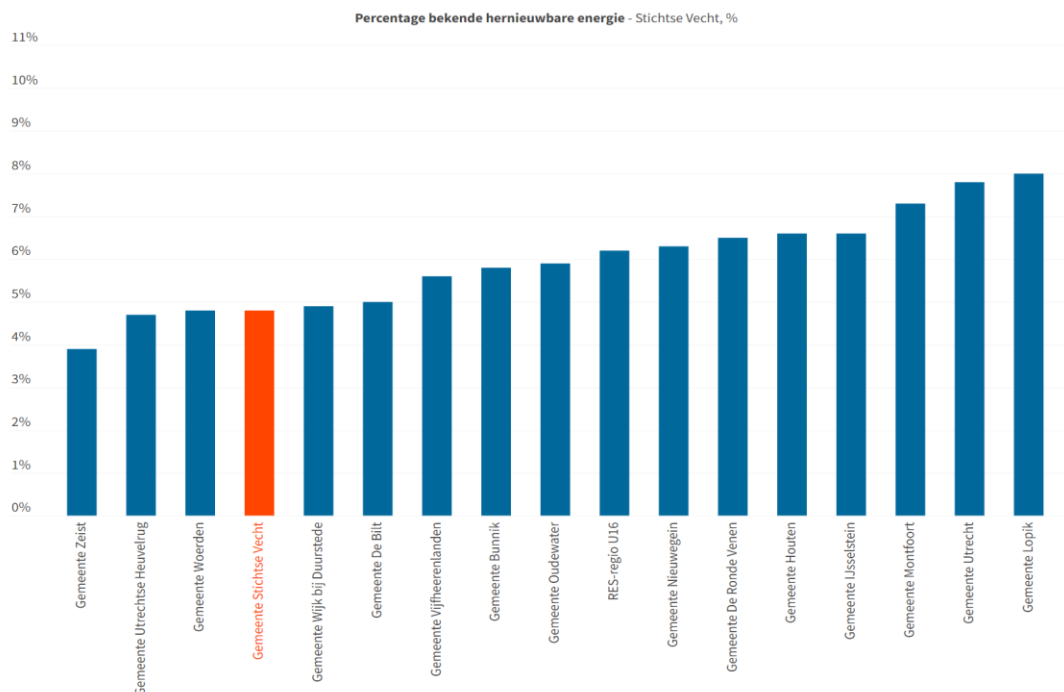
Figuur 8 Totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief snelwegen

Benchmark klimaatneutraal in opwek hernieuwbare energie in relatie tot energieverbruik

Wanneer we de gemeente Stichtse Vecht vergelijken met de gemeenten in de RES-regio U16, dan zien we in figuur 9 'percentage bekende hernieuwbare energie' dat in de regio U16 het gemiddeld percentage hernieuwbare energie in 2019 6,2% was. De gemeente Stichtse heeft met 4,8% duurzame energie een van de laagste percentages hernieuwbare energie in de regio.

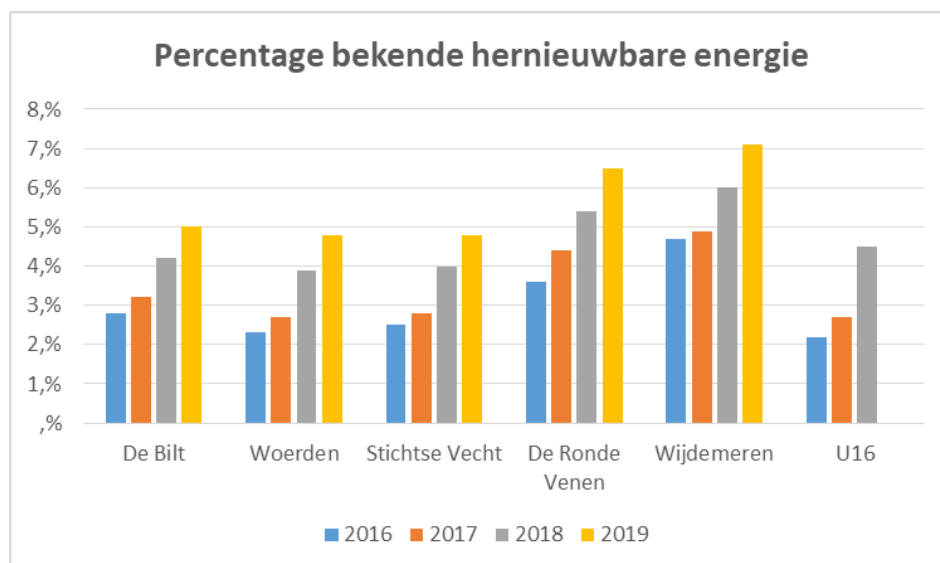
Figuur 9 Percentage bekende hernieuwbare energie U16-gemeenten in 2019

Bron: Berekening o.b.v. gegevens meerdere bronnen | 2019

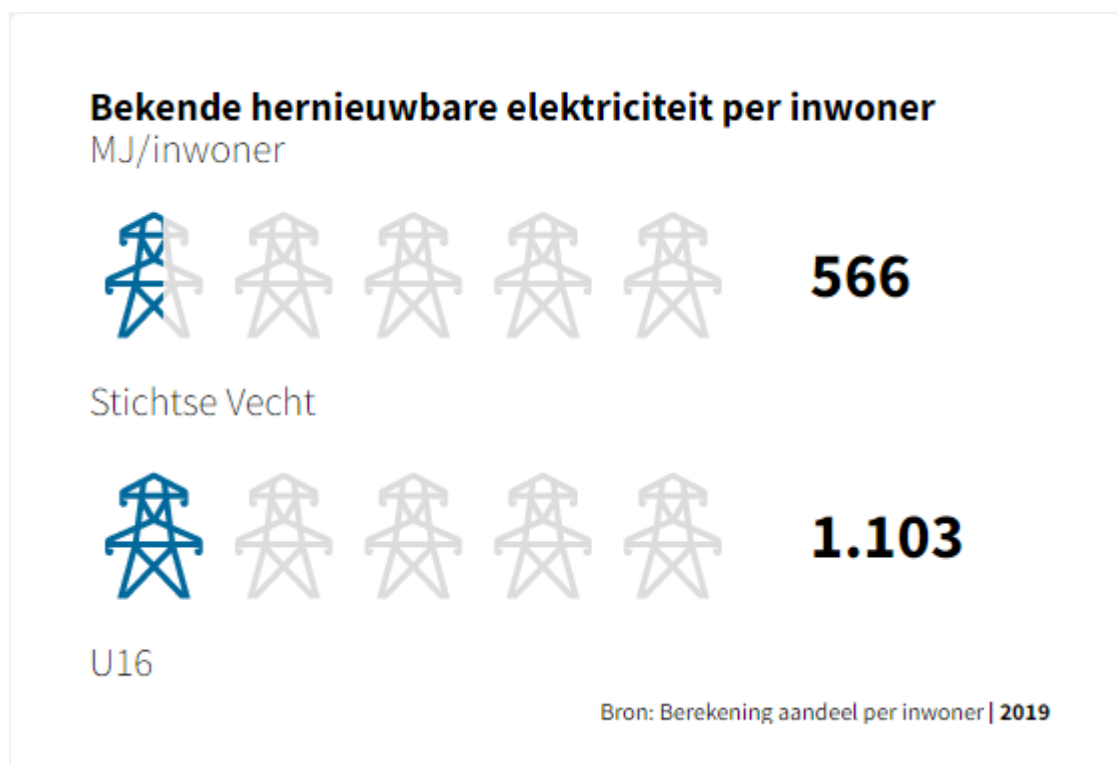
Wanneer we Stichtse Vecht vergelijken met de vier geselecteerde benchmarkgemeenten, dan zien we geen grote afwijkingen in de ontwikkeling van de percentages hernieuwbare energie in de periode 2016 tot 2019 (figuur 10). De toename in het percentage hernieuwbare energie ligt ongeveer tussen 0,5 en 1% per jaar. Een veel sterkere toename is nodig om in 2050 100% hernieuwbare energie te kunnen realiseren. Uitgaande van Stichtse Vecht (4,8% -> 100% in 28 jaar) is gemiddeld 3,4 % groei per jaar nodig.

Figuur 10 Percentage bekende hernieuwbare energie 2016-2019

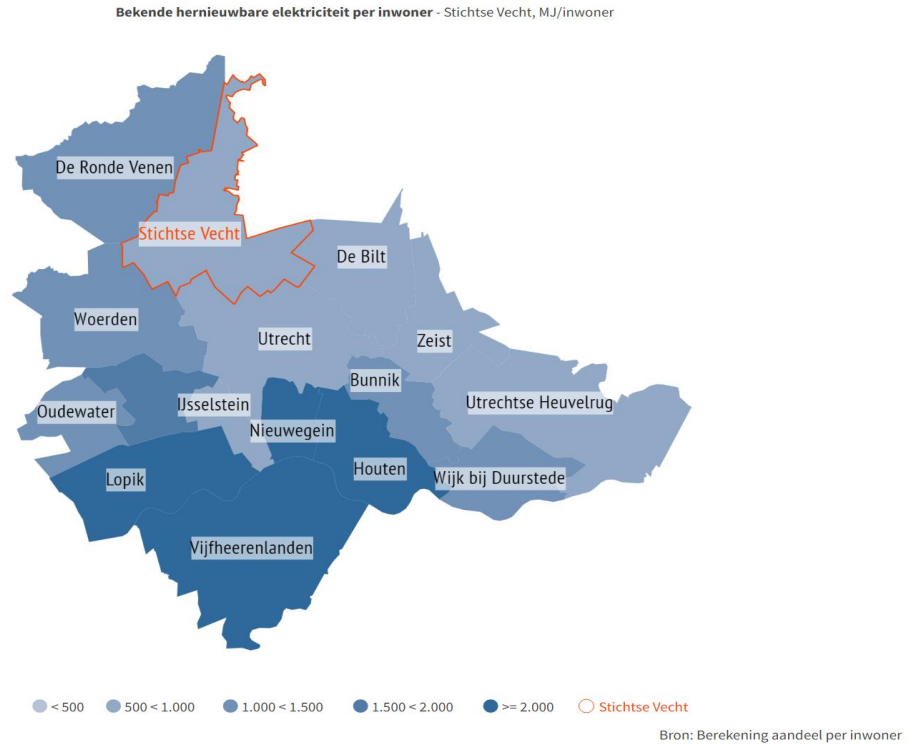
Wanneer we inzoomen en de U16-gemeenten en de benchmarkgemeenten vergelijken op hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbare warmte per inwoner, dan zien we in figuur 11 dat in Stichtse Vecht de bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner (566 MJ/inwoner) iets meer dan de helft is van het gemiddelde van de U16-gemeenten (1.103 MJ per inwoner). De duurzame elektriciteit in MJ per inwoner is in de gemeente De Ronde Venen 1.884, de gemeente Woerden 1.138, De Bilt 1.579 en Wijdmeren 977. In figuur 12 zien we de geografische weergave van de U16-gemeenten. De duurzame warmte per inwoner in de gemeente Stichtse Vecht (1.197 MJ per inwoner) is twee derde van het gemiddelde van de U16-gemeenten (1.800 MJ per inwoner) (figuur 13). De duurzame warmte in MJ per inwoner is in de gemeente De Ronde Venen 1.495, de gemeente Woerden 1.172, De Bilt 537 en Wijdmeren is door een storing in de klimaatmonitor niet uitleesbaar. In figuur 14 zien we de geografische weergave van duurzame warmte per inwoner van de U16-gemeenten.

Figuur 11 Bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner Stichtse Vecht en U16 in MJ in 2019

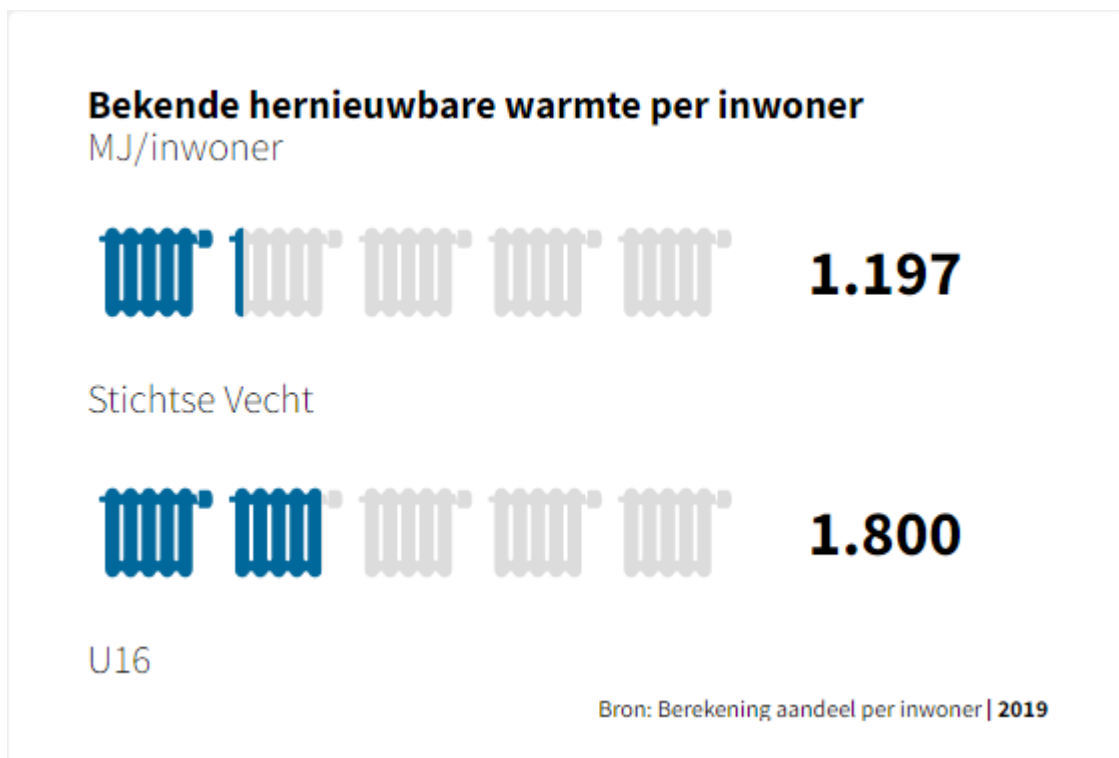

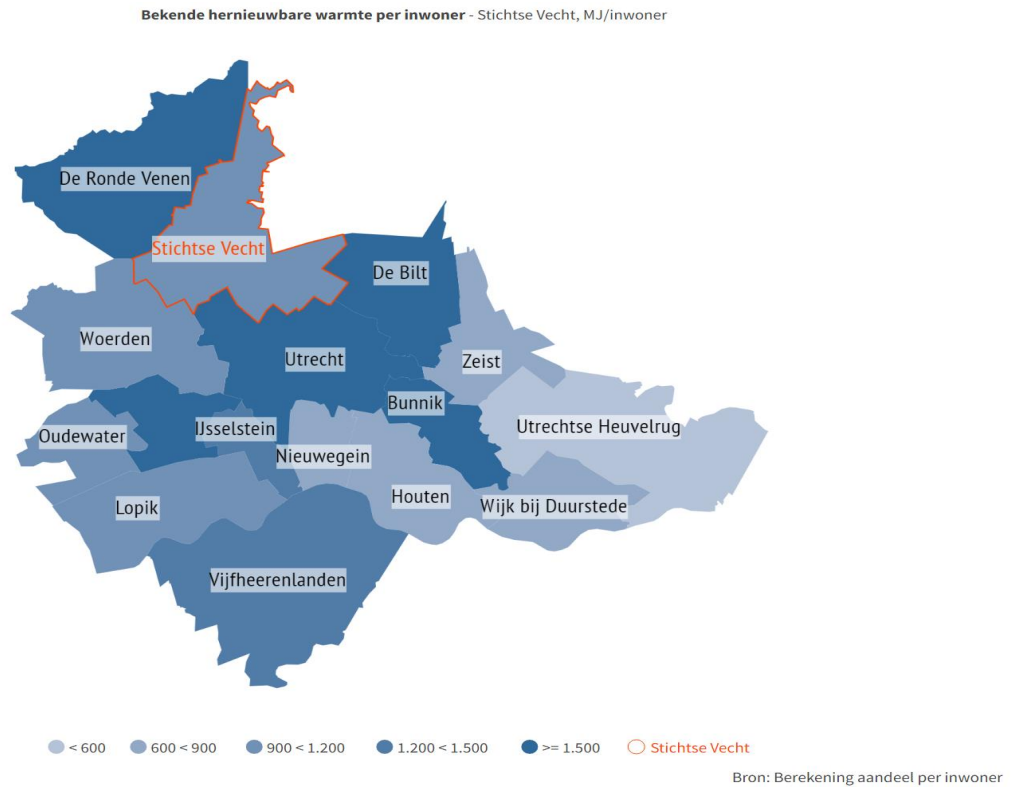
Figuur 12 Bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner U16 in MJ in 2019

Figuur 13 Bekende hernieuwbare warmte per inwoner Stichtse Vecht en U16 in MJ in 2019

Figuur 14 Bekende hernieuwbare warmte per inwoner U16 in MJ in 2019

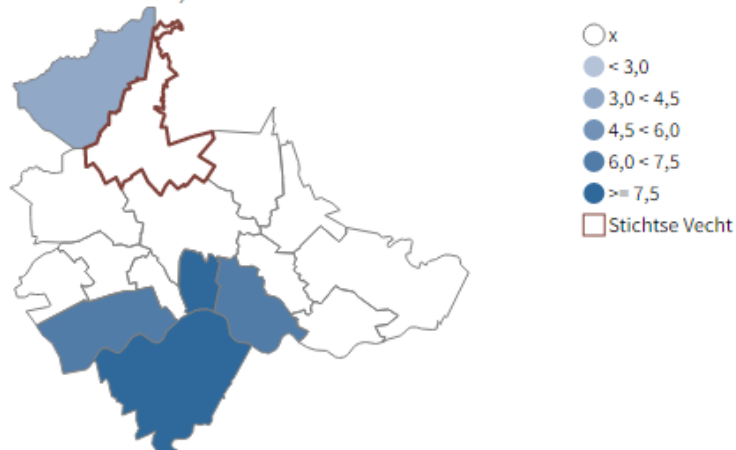
Benchmark hernieuwbare elektriciteit door zon en wind

Stichtse Vecht heeft geen hernieuwbare elektriciteit van wind op land (zie figuur 15). Op de gemeente De Ronde Venen na, geldt dit voor alle in de benchmark opgenomen gemeenten. We zien dat in de U16-regio gemeenten met wind op land, ook gemeenten zijn met een hoger percentage hernieuwbare elektriciteit per inwoner.

Figuur 15 Opgesteld vermogen wind op land U16 2021

Opgesteld vermogen wind op land

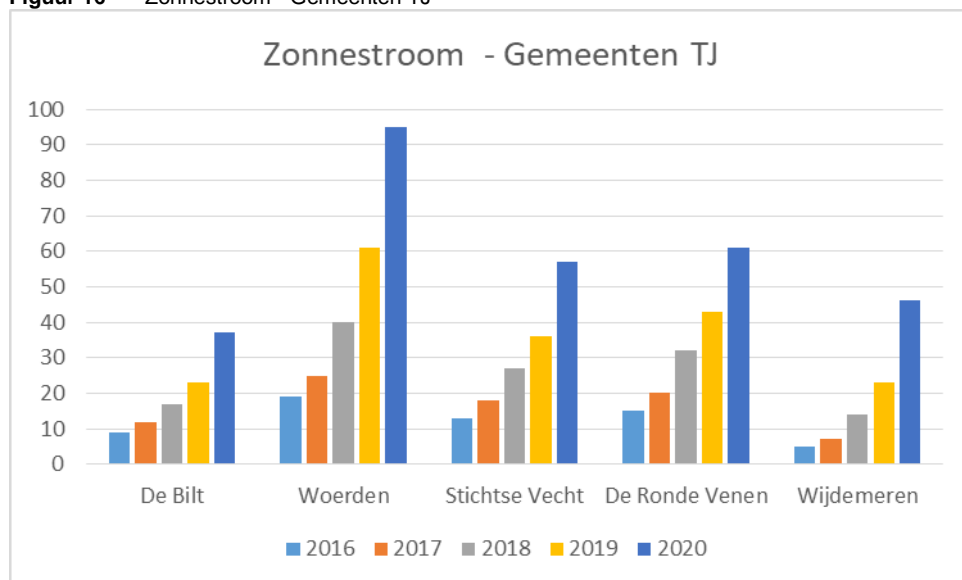
Gemeenten in U16, MW

Bron: CBS en Windstats | 2021

In figuur 16 zien we dat de gemeente Stichtse Vecht een middenmoter is ten aanzien van de totale opwek zonnestroom. Er is een sterk groeiende trend te zien in de opwek van zonnestroom. Hierbij groeit de gemeente Woerden het hardst. De groei in zonnestroom in Stichtse Vecht is vergelijkbaar met de andere gemeenten.

Figuur 16 Zonnestroom - Gemeenten TJ

Wanneer we de U16-gemeenten en de benchmarkgemeenten vergelijken op zonnestroom per inwoner in 2020, dan zien we dat in Stichtse Vecht minder MJ/inwoner (883) wordt gerealiseerd dan in de U16-gemeenten gemiddeld (1.216) (figuur 17).

Figuur 17 Zonnestroom MJ per inwoner 2020 Stichtse Vecht in vergelijking met U16

Zonnestroom per inwoner

MJ/inwoner

883

Stichtse Vecht

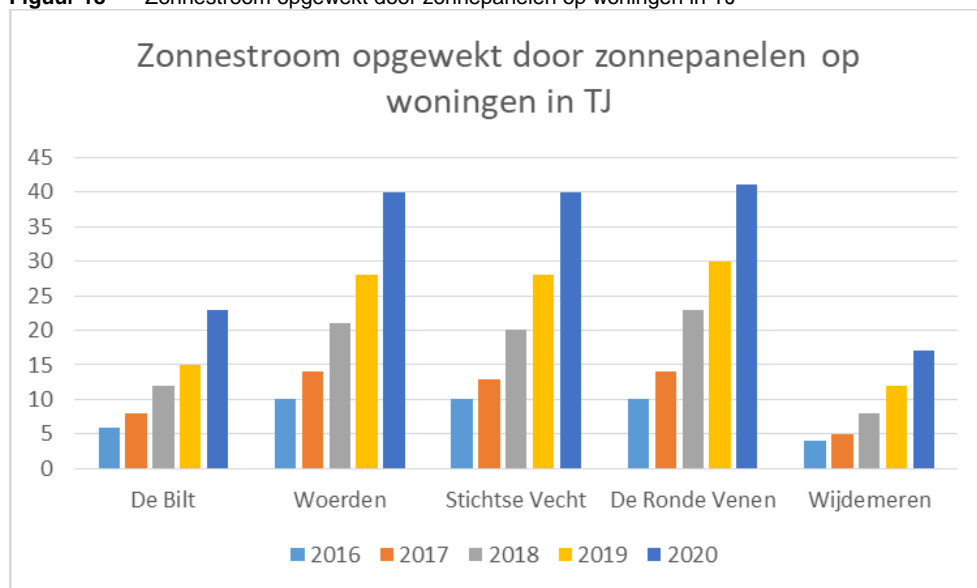
1.216

U16

Bron: Berekening aandeel per inwoner | 2020

Figuur 18 laat zien dat zonnestroom opgewekt door zonnepanelen op woningen van 2016 tot 2020 in de gemeente Stichtse Vecht is verviervoudigd. De gemeente volgt hiermee de trend van de rest van de benchmarkgemeenten. Ook in de regio U16 zien we een verviervoudiging (niet in deze figuur). In absolute zin leveren de woningdaken in de gemeente Woerden, De Ronde Venen en Stichtse Vecht de meeste zonnestroom.

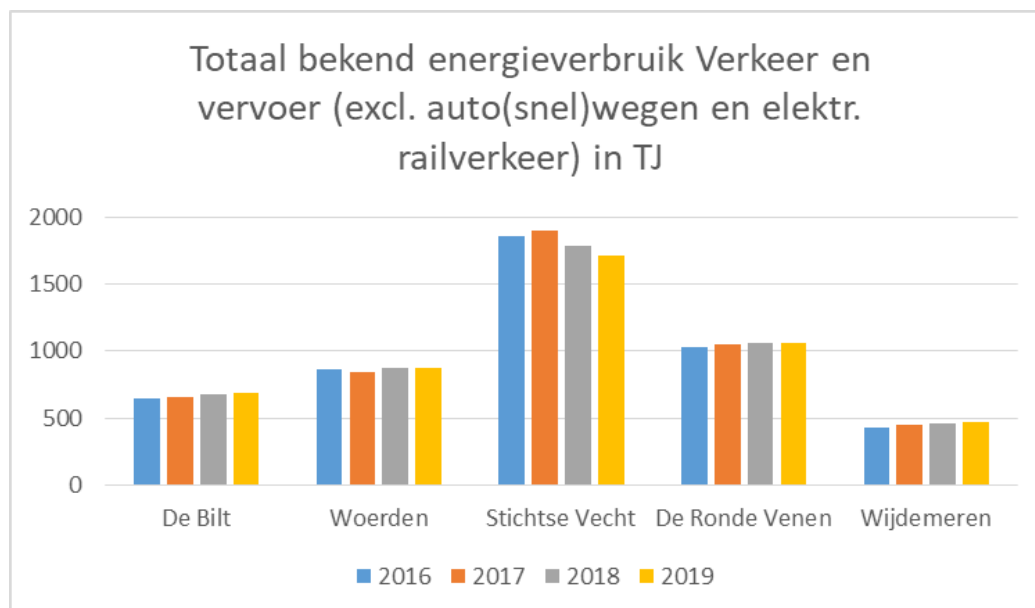
Figuur 18 Zonnestroom opgewekt door zonnepanelen op woningen in TJ

Benchmark energieverbruik

De gemeente Stichtse Vecht geeft binnen het klimaatbeleid een hoge prioriteit aan energiebesparing. Figuur 19 'totaal bekend energieverbruik (exclusief snelwegen)' laat zien dat het energieverbruik in de meeste gemeenten in de benchmark in de jaren 2016 tot 2019 nagenoeg gelijk is gebleven. In de gemeente Stichtse Vecht zien we een lichte afname in energieverbruik. Deze afname zien we ook in de regio U16 (niet in de figuur).

Figuur 19 Totaal bekend energieverbruik verkeer en vervoer (exclusief auto(snel)wegen) in TJ 2016-2019

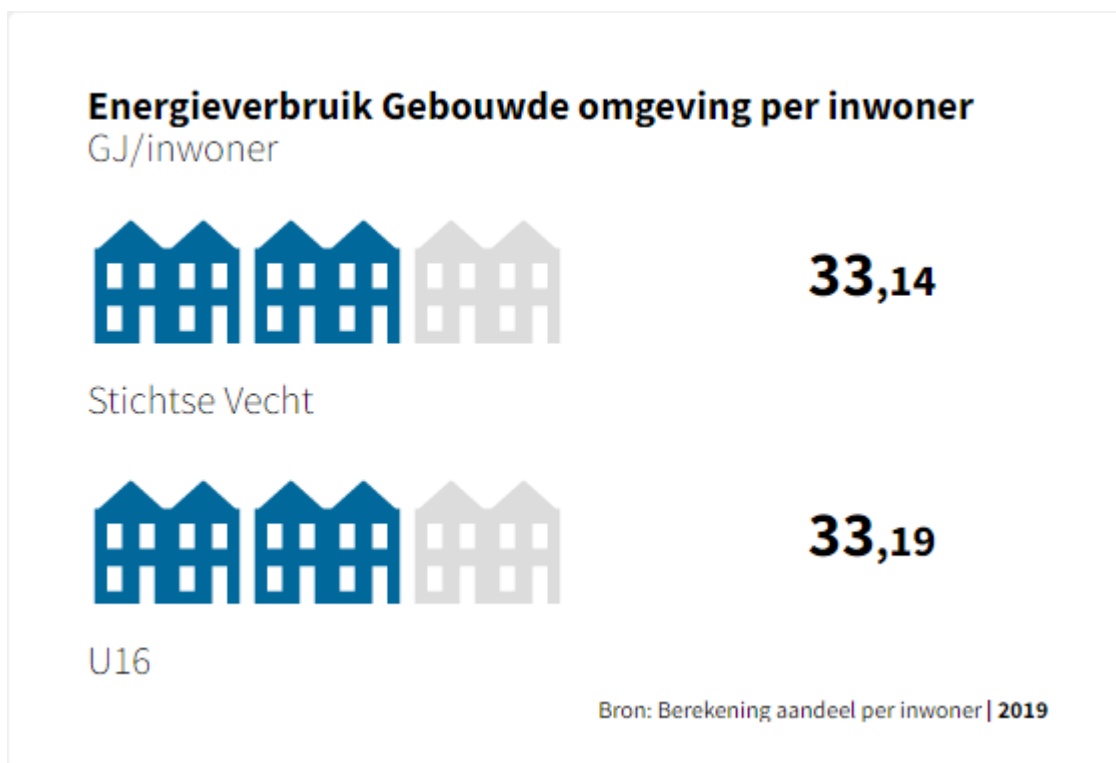

Opgave gebouwde omgeving

Een groot deel van de opgave voor CO₂-vermindering en vermindering van het energieverbruik ligt in de gebouwde omgeving. En een groot gedeelte van de gebouwde omgeving bestaat uit woningen. De benchmark laat zien dat in Stichtse Vecht het percentage woningen met een energielabel C hoger is dan de U16-regio en het percentage woningen met label A++ en A+ lager. Ten opzichte van de benchmarkgemeenten zien we geen opvallende afwijkingen in de energetische kwaliteit van woningen.

Als we het energieverbruik gebouwde omgeving in GJ per inwoner van de gemeente Stichtse Vecht (33,14GJ) vergelijken met het gemiddelde van de U16 regio (33,19GJ) dan zien we nagenoeg geen verschil (figuur 20). Ook de kaarten met het totaal aardgasverbruik en het totaal elektriciteitsverbruik van woningen in TJ, laten zien dat de gemeente Stichtse Vecht een gemiddelde gemeente in de U16-regio is in het energieverbruik in woningen (figuur 21 en figuur 22).

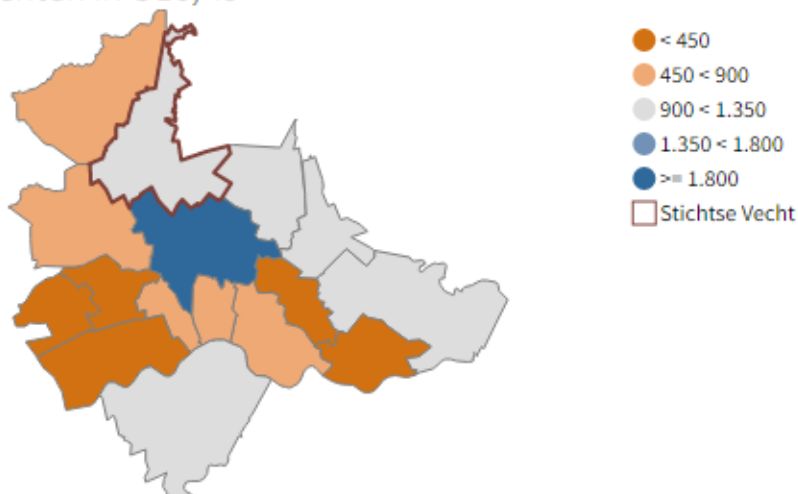
Figuur 20   Energieverbruik Gebouwde omgeving GJ per inwoner Stichtse Vecht en U16 in 2019

Figuur 21 Totaal aardgasverbruik woningen 2020 U16 TJ

Totaal aardgasverbruik woningen (temperatuurgecorrigeerd)

Gemeenten in U16, TJ

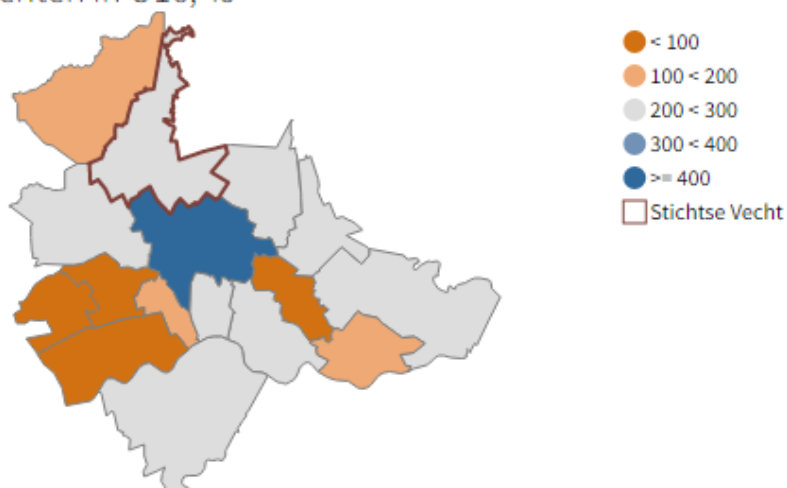

Bron: Berekening totaalverbruik woningen o.b.v. gemiddeld verbruik en aantal wonin... | 2020

Figuur 22 Totaal elektriciteitsverbruik woningen 2020 U16 TJ

Totaal elektriciteitsverbruik woningen

Gemeenten in U16, TJ

Bron: Berekening totaalverbruik woningen o.b.v. gemiddeld verbruik en aantal wonin... | 2020

Budget beschikbaar gesteld in de begroting

Een goede vergelijking op budgetten voor energie en klimaat tussen de gemeenten is binnen de scope van dit onderzoek niet mogelijk. Een deel van het energie- en klimaatbeleid is onderdeel van het BBV-taakveld (BBV staat voor Besluit Begroting en Verantwoording) Milieubeheer. In de BBV is voorgeschreven welke posten onder dit taakveld vallen. Dit om vergelijkingen tussen gemeenten beter mogelijk te maken. Onder het taakveld milieubeheer vallen de gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu, inclusief afval, riolering en omgevingsdienst. Een deel van het energie- en klimaatbeleid valt echter onder andere BBV-taakvelden. Om hier goed zicht op te krijgen is een analyse nodig wat onderdeel is van het energie en klimaatbeleid per gemeente, welke BBV-taakvelden dit betreft en binnen dit taakveld welk deel voor energie en klimaatbeleid wordt ingezet. Daarbij is een diepere analyse nodig dan alleen de begrotingen, omdat verschillende uitgaven binnen een taakveld in de regel niet weergegeven worden in de begroting. Een quickscan van de begrotingen bevestigt dat. De gemeente De Bilt heeft in de begroting een eigen duurzaamheidsparagraaf, maar het financieel abstractieniveau van de gemeenten De Ronde Venen, Wijdmeren, Woerden en Stichtse Vecht is te hoog om de begrotingen te kunnen vergelijken op uitgaven voor klimaatbeleid.

8. Bevindingen ten aanzien van de verantwoording

In dit hoofdstuk beschrijven we op welke wijze verantwoording wordt afgelegd door het college (via monitoring), dat wil zeggen, wat er wordt teruggekoppeld aan de raad en kan de raad zijn rol ook vervullen met de aangeleverde informatie. Ook gaan we in op de vraag hoe de gemeenteraad kan (bij)sturen en controleren. Welke instrumenten en overleggen zijn hiervoor en in hoeverre heeft de raad hier ook gebruik van gemaakt?

Deelvraag	Norm	Bevinding
13. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist en volledig)?	<ul style="list-style-type: none"> De gedeelde informatie is tijdig, toegankelijk en duidelijk voor de gemeenteraad. Het college rapporteert (via de P&C-cyclus) over de voortgang op het klimaatbeleid. Er vindt regelmatig (tenminste iedere twee jaar) een evaluatie plaats die gedeeld wordt met de gemeenteraad. 	<ul style="list-style-type: none"> De informatievoorziening is fors en er is weinig sprake van samenhang en volledigheid (stukken grijpen niet op elkaar terug). De informatievoorziening aan de raad is de afgelopen jaren verbeterd, maar voldoet nog niet aan de behoefte van de raad. De informatie is (volgens de raad) niet altijd tijdig, niet juist (geweest), niet toegankelijk en ook niet altijd compleet. Er zijn geen evaluaties gehouden en dus ook niet gedeeld met de raad.
14. Kent het klimaatbeleid monitoring en werkt dat?	<ul style="list-style-type: none"> In de routekaart zijn de beoogde resultaten en doelen duidelijk beschreven en waar reëel mogelijk gekwantificeerd (prestatie- en effectindicatoren); met inzicht in de periodiciteit van het ophalen van gegevens. Er vindt monitoring plaats van de behaalde resultaten, maatschappelijke effecten en kosten. Deze worden gerelateerd aan de beschreven resultaten en doelen en hierover wordt regelmatig gerapporteerd aan het management, het college en de gemeenteraad. Er vindt interpretatie plaats en trekken van lessen op basis van de monitoring door de organisatie, college en de gemeenteraad. 	<ul style="list-style-type: none"> De Routekaart 'Klimaatneutraal 2030' is niet vastgesteld, daarmee ook niet de doelen en indicatoren. Er is op dit moment geen monitoringssystematiek aanwezig als het gaat om klimaatbeleid. De op dit moment bekende resultaten worden heel beperkt geanalyseerd, omdat de data gefragmenteerd is en niet op een plek resoneert.
15. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan de kaderstellende en controlerende taak?	<i>Hiervoor bestaat in beginsel geen norm.</i>	<ul style="list-style-type: none"> Er is een slechte start gemaakt met de klimaatroutekaart wat heeft gezorgd voor negatieve doorwerking in de verdere kaderstelling en beleidsontwikkeling. Onder andere gebrek aan eenduidigheid in begrippen en gebrek aan inzicht (duiding) hebben dit lastig gemaakt. Bij de totstandkoming van het beleid zijn te weinig informele informatiesessies geweest waarin de raad met elkaar van gedachten kon wisselen. De raad heeft ook actief een bijdrage geleverd aan het opstellen van het beleid en daarbij ook zelf de pen ter hand genomen. Hierbij heeft de raad zich ook bezig gehouden met de 'hoe-vraag' en met de uitvoering.

		<ul style="list-style-type: none"> • De raad heeft via moties en amendementen zelf nadrukkelijk proberen bij te sturen. • Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema; ze hebben het stuur nog niet in handen.
--	--	--

8.1. Informeren

In deze paragraaf wordt beschreven welke informatie wordt gedeeld met de gemeenteraad en in hoeverre er een systematiek is om de gemeenteraad te informeren over ontwikkelingen in de uitvoering van het klimaatbeleid.

Gedeelde informatie

In de P&C-cyclus legt het college verantwoording af over het gevoerde beleid. Deze agenda bepaalt in hoge mate de inhoud van de verschillende documenten die onderdeel uitmaken van de jaarlijkse begrotingscyclus: de kadernota, de programmabegroting en de jaarstukken. Voor het controleren of het beleid zich verder ontwikkelt volgens de principes van de gestelde kaders, heeft de gemeenteraad van Stichtse Vecht de volgende stukken ontvangen:

- Generiek via de P&C-cyclus per jaar:
  - Kadernota/voorjaarsnota
  - Bestuursrapportages
  - Programmabegroting
  - Jaarverslag
  - Accountantsverslag
- Visie en beleidsdocumenten in de afgelopen raadsperiode:
  - Routekaart 'Klimaatneutraal 2030'
  - Omgevingsvisie Stichtse Vecht
  - Warmtevisie ten behoeve van een aardgasvrije gemeente
  - Zonnevelden beleid
  - Uitvoeringsplan zonnevelden
  - Regionale visie laadinfrastructuur, RA-Elektrisch, voor Regio Noordwest
  - Regionale Energiestrategie U16
  - Uitvoeringsplan gemeentelijke organisatie klimaatneutraal
  - Klimaatuitvoeringsplannen en uitvoeringsplannen met klimaatactiviteiten zoals van de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)

De raad heeft de afgelopen periode (2018-2022) veel beleids- en visiedocumenten ontvangen aangaande het klimaatbeleid. Daarnaast wordt de raad ook buiten de P&C-cyclus van de gemeente van informatie voorzien, bijvoorbeeld via memo's en raadsinformatiebrieven. De raad ontvangt ook terugkoppelingen over de beleidsontwikkeling van het college via raadsinformatiebrieven en tijdens commissievergaderingen. Vanuit de informatievoorziening komt er iedere week een raadsinformatiebrief met de belangrijkste ontwikkelingen voor de raad en openbare besluitenlijsten van collegevergaderingen. Opvallend is dat de meeste stukken worden geagendeerd, ook de stukken voor 'kennisgeving', waardoor er veel commissievergaderingen nodig zijn om dit te behandelen. Respondenten geven aan dat de raad op dit vlak meer zou moeten prioriteren, om het zo behapbaar te houden en meer tijd te hebben voor de bespreking van belangrijkste kaders.

Het beeld over de kwaliteit van de wijze waarop de raad wordt geïnformeerd en de kwaliteit van de informatie die de raad van het college ontvangt, is wisselend. Meerdere raadsleden merken dat er geen samenhang is in de gedeelde informatie over klimaat waardoor het moeilijk is om een relatie te zien tussen beleid en de voortgangsrapportages, maar ook tussen de verschillende beleidsstukken. Zo is niet duidelijk of het vaststellen van een bestemmingsplan voor bijvoorbeeld een betonfabriek of een nieuwe woonwijk impact heeft op het klimaatbeleid (uitsloot/reductie).

Hierdoor is het lastig om besluiten in relatie met elkaar te brengen en om te controleren hoe groot de impact van de totale beleidskeuzes zijn. Daarbij zijn de stukken die de raad ontvangt ook niet altijd van duiding en context voorzien, bemerken raadsleden. Het gebrek aan samenhang belemmert de raadsleden in hun controlerende rol. Het probleem lijkt hierbij niet zozeer te zitten in de wijze van informatiedeling, maar met name in het delen zelf. In het gesprek met de raad is aangegeven dat zij vaak zelf om informatie moeten vragen en dat een proactieve houding vanuit het college wordt gemist.

Ook in gesprekken met externe partijen is naar voren gekomen dat zij de indruk hebben dat de gemeente haar informatieorganisatie en procesorganisatie niet op orde heeft. Daarbij lijkt het niet een kwestie te zijn van niet willen delen, maar vooral het ontbreken van toepasselijke werkgroepen en bijeenkomsten voor delen, zoals een werkgroep, waarmee ook gestructureerd overleg kan plaatsvinden.

Monitoring

Er is geen aparte klimaatmonitor of rapportage over de voortgang van het klimaatbeleid. Het ontbreekt zoals eerder aangegeven in hoofdstuk 5 ook aan een degelijke doelenboom. Verantwoording vindt vooral plaats in documenten die onderdeel zijn van de P&C-cyclus (met name de jaarrekening). Hierin zijn beperkt indicatoren opgenomen maar deze zijn voor de raadsleden moeilijk te interpreteren en ook moeilijk in de juiste context te plaatsen. Er zijn verschillende discussies geweest over de prestatie-indicatoren in de jaarrekening en begroting. Uiteindelijk is er een prestatie-indicator opgenomen voor CO₂-vermindering, maar de vraag wat dit zegt over de effectiviteit en de voortgang van het beleid, wordt daarmee niet beantwoord. Wat verder opvalt, is dat de (BBV-)indicatoren uit de jaarrekening van de gemeente niet overeenkomen met de indicatoren uit de klimaatroutekaart en het energieplan. Het is dan ook niet duidelijk of deze indicatoren een afgeleide zijn van de doelstellingen uit deze documenten. Juist omdat de doelen en de daaraan gekoppelde indicatoren over verschillende kaders zijn verdeeld, is het voor raadsleden lastig om de voortgang op de uitvoering van het klimaatbeleid te monitoren.

Er is zijn geen aparte voortgangsrapportages op het thema (ook niet voor de organisatie). De raad moet dus op verschillende plekken informatie over de voortgang op het klimaatbeleid bij elkaar halen. Vastgesteld kan dus worden dat een degelijke monitoringssystematiek ontbreekt en dat de voortgang niet te volgen is.

Behandeling van de informatie

Klimaatbeleid is majeur en complex, het is heel technisch aan de ene kant, maar heeft aan de andere kant ook een grote maatschappelijke impact op de samenleving. Daarom is het lastig om er als raadslid een goed besluit over te nemen. In de Fysieke Commissie worden naast beleidsplannen en visies daarom ook uitvoeringsplannen besproken, zoals het uitvoeringsplan zonnevelden, maar ook zaken zoals het advies rondom de participatie en communicatiestrategie voor de TVW en de WUP. De bespreking van klimaatgerelateerde informatie heeft tot nu toe vooral in formele raadsgremia plaatsgevonden (lees de commissie). Raadsleden geven aan dat bij de totstandkoming van het beleid informele en niet politieke informatiesessies waarin men van gedachten had kunnen wisselen, niet hebben plaatsgevonden, maar wel meerwaarde hadden kunnen hebben, zeker gezien de begripsverwarring en het gemis aan context en duiding.

Er is in Stichtse Vecht geen werkgroep waarbinnen het klimaatbeleid wordt besproken. Uit gesprekken komt naar voren dat hier aan de ene kant geen behoefte aan is, omdat een werkgroep te politiek zou kunnen worden, maar aan de andere kant heeft de raad wel behoefte aan meer informele informatiebehandeling rondom het thema. Het is binnen de gemeente wel mogelijk om een woordvoerdersoverleg in te plannen dat nader ingaat op de achtergronden. Het is niet duidelijk geworden hoe vaak dit soort overleggen in de praktijk worden gehouden.

Inspraak en besluitvorming

De betrokkenheid van inwoners, bedrijven en organisaties is groot in de gezamenlijke uitvoering van het klimaatbeleid. De raad heeft veel oog voor participatie en inspraak in beleidstrajecten en er is veel contact met de achterban. Fracties nodigen daarbij soms gericht insprekers uit om hun politieke standpunt naar voren te krijgen tijdens commissievergaderingen. Hoewel het genereren van inspraak

tot beleidsverbeteringen heeft geleid, heeft het ook voor vertraging in de besluitvorming gezorgd, bemerken veel respondenten.

Ook bestaat er bij respondenten een wisselend beeld van hoe met de input wordt omgegaan. Er wordt aangegeven dat sommige insprekers voor aanpassingen in het beleid hebben gezorgd, maar tegelijkertijd bestaan er zorgen over de macht die bepaalde insprekers/insprekende organisaties hebben. Sommige partijen hebben desondanks het gevoel dat inspreken tijdens commissievergaderingen weinig oplevert. Om invloed te hebben op de besluitvorming en de raad moet er volgens verschillende respondenten juist eerder een mogelijkheid zijn om input te leveren. Ook als het gaat om de participatie in de beleidsontwikkeling is er ruimte voor verbetering, bemerken respondenten. Doorgaans is er vaak geen representatieve groep bij bijeenkomsten waarin input wordt opgehaald. Ook is het voor de betrokkenen niet altijd duidelijk wat er met de opbrengsten wordt gedaan, zoals ook al in hoofdstuk 6 werd geconstateerd.

Behoefte van de raad in de informatievoorziening

In een groeps gesprek met de raad is ook gevraagd (middels Mentimeter) waar ze behoefte aan hebben als het gaat om de informatievoorziening. Dit is weergegeven in onderstaande figuur. Duidelijk is dat de raad behoefte heeft aan meer overzicht, evaluaties, heldere doelstellingen met daarbij een voortgang die valt te monitoren.

Figuur 23 Behoefte van de raad ten aanzien van de informatievoorziening

8.2. Kaderstellen

In deze paragraaf gaan we in op het proces van kaderstelling en de manier waarop de verschillende gremia daarin een rol spelen.

Klimaatroutekaart

Er is als het gaat om de kaderstelling ten aanzien van het klimaatbeleid een slechte start gemaakt met de klimaatroutekaart. De routekaart kwam destijds vrij plotseling in de raad maar stelde ingrijpende (beleids)keuzes voor, waardoor de raad het als een overvalstrategie heeft ervaren, blijkt uit gesprekken. De klimaatroutekaart werd vooral gezien als een project van de toenmalige wethouder (komt uit meerdere gesprekken duidelijk naar voren). De politieke gevoeligheid van het onderwerp en het feit dat het stuk zonder nadere context en duiding in de raad kwam, hebben de verdere kaderstelling ernstig bemoeilijkt. De raad heeft hierdoor het gevoel gekregen dat zij moesten (bij)sturen via moties en amendementen, maar ook via meeschrijven aan stukken, blijkt uit gesprekken. Er kwam zoveel feedback van de raad op de routekaart, dat de raad in de meedenk en -schrijf rol is gestapt. De raad is sindsdien steeds nadrukkelijker gaan sturen. Dit blijkt ook uit de vele ingediende moties, amendementen en raadvragen.

Achteraf gezien is er door de vaststelling van de klimaatambitie tijdens de coalitievorming onvoldoende het gesprek geweest met de raad over wat een goede ambitie zou zijn. De ambitie was dan ook niet van de raad maar van het college.

Uit gesprekken komt verder naar voren dat er tijdens de kaderstellende discussies geen eenduidigheid was over de begrippen. Hierdoor is er in de raad te lang gesproken over de begrippen in plaats van de kaders. Wat volgens raadsleden daarbij ook meespeelde, was het feit dat er op dat moment veel tegelijk vastgesteld moest worden, waardoor zaken door elkaar liepen: de klimaatroutekaart, de RES, de omgevingsvisie, de warmtevisie. Hierdoor was het lastig prioriteren en kanaliseren. De klimaatkaderstelling is een achterstevoren proces geweest waarin 'we hebben door gerommeld', bemerkte een van de respondenten.

Stichtse Vecht heeft een belezen en erg betrokken raad, maar door het ontbreken van (de juiste) informatie is het gesprek over het klimaatbeleid de afgelopen jaren los van de feiten gevoerd, bemerkten raadsleden. Dit heeft niet alleen tot frustratie maar ook tot vertraging in de beleidsvorming gezorgd, met uiteindelijk als gevolg dat de routekaart niet is vastgesteld.

Klimaat en alles dat er mee samenhangt is een complex (beleids)terrein en ook zeer aan veranderingen onderhevig. Daardoor vergt het van raadsleden veel inspanning om alle informatie tot zich te nemen en daarmee de rol van kadersteller (en controleur) te pakken. Het college en de organisatie erkennen de complexiteit en er wordt ook wel gepoogd om de raad beter te informeren en om de raad beter in stelling te brengen om kaders te stellen en te controleren. Toch is er ook op dit moment veel ontevredenheid bij de raad als het gaat om de kaderstelling.

Politieke cultuur werkt door in de organisatie en uitvoering

Uit gesprekken maar ook uit de deskresearch komt naar voren dat de raad in de besluitvorming regelmatig beleidsstukken, visies en uitvoeringsplannen uitstelt, bijstelt of niet vaststelt. Als het gaat om het spel tussen raad en college, dan geven veel respondenten aan dat het college hierin niet daadkrachtig genoeg optreedt. Niet alleen interne, maar ook externe respondenten verwonderen zich over de verhouding tussen de raad en het college en de politieke cultuur waarin het lang een spel is van geen 'ja' en geen 'nee'. Uit gesprekken komt naar voren dat deze cultuur niet alleen vertragend werkt en veel werk oplevert voor de ambtelijke organisatie, maar het wordt ook als verklaring gegeven voor het grote personeelsverloop en het capaciteitstekort in de beleidsvorming en uitvoering. Er is ook binnen de organisatie dus frustratie over de huidige wijze van kaderstelling. Ook het grote aantal raadvragen, moties en amendementen dat beantwoord dient te worden speelt een rol in de motivatie (waarbij niet op de laatste plaats de toon van de vragen een rol speelt).

Op personeelsvlak zit er duidelijk een kwetsbaarheid in de organisatie. Zo is in bijna alle gesprekken expliciet het capaciteitstekort benoemd, dat volgens velen de oorzaak is van het niet altijd van de grond komen van plannen en dat de gemeente ook nog niet altijd de rol van regisseur kan pakken binnen het veld (de gemeente is niet de spin in het web), en daarmee dus ook niet goed alle stakeholders betreft. Uiteraard spelen de suboptimale sturing vanuit raad en college hierbij ook een rol.

8.3. (Bij)sturen en controleren

Raadsleden hebben diverse instrumenten waarmee ze opdrachten kunnen geven (motie) of wijzigingen kunnen aanbrengen in het ontwerpbesluit (amendement). Uit de documentenstudie komt naar voren dat er op het gebied van zaken die gaan (of te maken hebben met) over het klimaatbeleid de afgelopen jaren veel moties maar geen amendementen zijn ingediend. In tabel 8 zijn de ingediende moties en amendementen weergegeven.

Tabel 8 Aangenomen moties en amendementen met betrekking tot klimaat (en aanpalende zaken)

Jaar	Moties	Amendementen
2018	<ul style="list-style-type: none"> • Geen 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen
2019	<ul style="list-style-type: none"> • 17-M1-Motie-PVV-rol-kernenergie • M 21.8 Motie verbieden windturbines. • 17-M2-Streekbelangen-Maarssen-2000-en-VVD-Plan-van-Aanpak-RES • M 4 - Motie Streekbelangen - toetsingscriteria (20190704) 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionale Energiestrategie en 'Van het gas los' (GroenLinks e.a.) • Verduurzaming bestaande woonvoorraad 2e aanpassing (VVD e.a.) • Verduurzaming gebouwen (Streekbelangen e.a.) • Burenbonus groene daken (Lokaal Liberaal) • Ontkoppelen wijken van het gas (VVD e.a.)
2020	<ul style="list-style-type: none"> • 19-M-19-1-Streekbelangen-e-a-Nieuwe-kaders-voor-route-duurzaamheid • M-21-9-Motie-Streekbelangen-e-a-Stichtse-Vecht • M-21-2-Motie-Streekbelangen-e-a-Opgave-duurzame-elektriciteit-Stichtse-Vecht-publiekrechtelijke-bevoegdheid • M-19-4-LL-e-a-vele-kleintjes-maken-een-grote • M-19-5-SB-e-a-Leveringszekerheid- • M-21-1-Motie-Streekbelangen-e-a-Besluitvorming-RES-U16 	<ul style="list-style-type: none"> • SBK Planetenbaan Klimaatadaptief Bouwen (GroenLinks) (14.A.8) • Subsidieregeling Stimuleringsfonds Duurzaamheid (M2000 e.a.) (17.A1) • Subsidieregeling Stimuleringsfonds Duurzaamheid geen bedragen meenemen naar volgend jaar (ChristenUnie-SGP e.a) (17.A2) • Bod RES-regio - disclaimers (Streekbelangen e.a.) (A21.1) • Bod RES-regio - publiekrechtelijke bevoegdheid (Streekbelangen e.a.) (A21.2) • Schrappen volumevermelding zonnevelden (Lokaal Liberaal e.a.) (A19-2) • Beleidsplan op weg naar nieuwe energie. Financiële randvoorwaarde (Streekbelangen e.a.) (A.19-3) • Beleidsplan op weg naar nieuwe energie. Gevels (Streekbelangen e.a.) (A19-6)
2021	<ul style="list-style-type: none"> • M. 17.2 Streekbelangen e.a. inzake RES - Helderheid kosten energietransitie • M. 17.3 VVD e.a. inzake RES - zon op dak juridisch toetsen • M-5-5-Motie-GL-SV-e-a-Begroting-inzake-no-regret duurzaamheidsacties intensiveren • M-6-5-GL-e-a-Meer-aanjagen-vergroenen-tuinen-en-straten • M-6-7-GL-Versnellen-zon-op-dak-bedrijven 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen

Als gekeken wordt naar de thematiek van de moties, dan komt duidelijk naar voren dat de raad nadrukkelijk heeft bijgestuurd ten aanzien van het beleid en de koers, bijvoorbeeld door nieuwe kaders voor te stellen (motie 'Nieuwe kaders voor route duurzaamheid'), maar dat ze zich ook hebben beziggehouden met specifieke onderdelen zoals het vergroenen van tuinen en straten of het aanjagen en faciliteren van zon op dak bedrijven).

Naast het indienen van moties en amendementen kan de raad ook schriftelijke vragen stellen, of zelf discussienotities opstellen en indienen. Hiervan heeft de raad veelvuldig gebruikgemaakt via verschillende kanalen en gremia:

- Schriftelijke vragen van Vereniging Stop windturbines in Vechtgebied over zonnevelden (datum onbekend).
- Raadvragen 'ontwerp regionale energiestrategie RES' (datum onbekend).
- Technische vragen 'Ontwerp RES' (07/09/2020).

- Ex art 41 vragen inzake Gemeente Utrecht 'Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040' (18/02/2021).
- Raadsvragen Streekbelangen (02/04/2021).
- Vragen inzake RES Commissie Fysiek Domein (06/04/2021).
- Vragen inzake RES 1.0 Commissie Fysiek Domein (21/9/2021).
- Vragen PVV in kader van de RES 1.0' (28/09/2021).
- Raadsvragen CU-SGP (06/04/2021). Ex art 41 vragen RvO - inzake RES en betrokkenheid Stedin en Tennet - PVV (21/10/2021).
- Technische vragen 'Uitvoering zonnevelden en verduurzamen gemeentelijke vastgoed' (01/12/2021).
- Ex art 41 vragen inzake windmolens op grensgebieden - Streekbelangen (02/11/2021).

Bovenstaande vragen spitsen zich net als de moties en amendementen toe op zowel de kaderstelling - met name op de RES - als specifiek instrumenten in de uitvoering van het beleid: zoals zonnepanelen en windturbines. Er zijn via de geijkte (bij)sturingsinstrumenten dus op verschillende momenten en bij verschillende stukken (fundamentele) beleids- of koerswijzigingen voorgesteld vanuit de raad.

Het aantal moties, amendementen en raadsvragen legt ook een bepaalde druk op de organisatie. Uit gesprekken en de deskresearch komt naar voren dat niet alle vragen (tijdig) beantwoord kunnen worden, wat voor een deel vast lijkt te zitten op het capaciteitstekort en het personeelsverloop binnen de ambtelijke organisatie. De organisatie ontvangt de (raads)vragen direct van de griffie en stuurt deze ook direct terug aan de griffie. Respondenten merken dat op dit moment eigenlijk een filter ontbreekt tussen de politiek en de ambtelijke organisatie; vragen komen direct bij de beleidsmedewerkers terecht zonder tussenkomst van het management of de wethouder. Hierdoor bestaat er een gevoel van onveiligheid, een gebrek aan ondersteuning, een gebrek aan structuur in de beantwoording en een gebrek aan samenwerking (in de brede organisatie).

De raad mag dan flink hebben gestuurd, het betekent niet dat de raad hiermee het stuur in handen heeft. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema. In de interviews is heel duidelijk aangegeven dat de keuzes op dit moment voor raadsleden ook lastig zijn te overzien omdat het een opgave is van meerdere decennia in een veld dat bovendien continu in beweging is. De opgave gaat over meerdere raadsperiodes en raakt de wortels van de samenleving.

9 Bestuurlijke reactie

Datum

30 augustus 2022

Onderwerp

Bestuurlijke reactie onderzoek Rekenkamercommissie Klimaatbeleid

Beste heer Molenaar,

Op 21 juni 2022 heeft de Rekenkamercommissie ons uw onderzoek naar het klimaatbeleid in Stichtse Vecht gestuurd. Met deze brief reageren wij op het onderzoek. Ook geven wij inzicht in de vervolgstappen die wij zetten om het klimaatbeleid te verbeteren, waar we ook uw specifieke aanbevelingen bij zullen betrekken.

Algemene reactie

Allereerst danken we u voor het uitgebreide onderzoek. U heeft zich intensief verdiept in de materie en de beleidsvorming afgelopen jaren. Ook heeft u gesproken met de ambtelijke organisatie, het college en de raadsleden.

In uw rapport trekt u stevige conclusies over het gevoerde beleid, de uitvoering en de organisatie daarvan, evenals de samenwerking tussen college en raad. We herkennen de bevindingen en conclusies uit het Rekenkameronderzoek naar klimaatbeleid Stichtse Vecht. Zowel de raad, het college en de organisatie zijn ambitieus, maar we hebben moeite om te komen tot realistische doelstellingen, concretisering van doelen en uitwerking van kleinere stappen in de tijd in een uitvoeringsplan. U geeft onder meer aan dat:

- De samenhang tussen de doelen en effectindicatoren in het strategisch klimaatbeleid en de effect- en prestatie-indicatoren in de P&C-cyclus onduidelijk is.
- De organisatie onvoldoende is toegerust op de uitvoering.
- De capaciteit en middelen onvoldoende zijn en er een groot verloop in het duurzaamheidsteam is; en
- De beschikbare middelen voor het klimaatbeleid vaak wijzigen.

Uw rapport laat zien dat er een forse slag gemaakt dient te worden om te komen tot een robuust klimaatbeleid. Dat is ook de inzet van het college voor de komende periode.

Een belangrijk punt in uw rapport is het eerst op orde brengen van de organisatie en helderheid over financiën en doelen. In het coalitieakkoord 2022-2026 *Bouwen aan een stevig fundament voor Stichtse Vecht* hebben we dit (gemeentebreed) onderkend en het college neemt tijd om het fundament op orde te brengen. Hiervoor wordt de komende periode jaar gewerkt aan twee programma's: *'Een betrokken en professionele ambtelijke organisatie'* en *'Een begroting gericht op de toekomst'*. Na de zomer ontvangt de gemeenteraad voor beide programma's een plan van aanpak. Met de nieuwe opzet van de begroting moet de raad beter in staat worden gesteld om zijn kader stellende en controlerende taak uit te voeren.

We werken samen met partners aan opgaven. Een van de prioriteiten uit coalitieakkoord is de opgave *'Een klimaatbestendige leefomgeving en duurzame energievoorziening'*. Er zijn daarvoor ook extra middelen beschikbaar gesteld. De opgaven zijn inhoudelijk geordend om de samenhang tussen programma's, projecten en activiteiten die we uitvoeren inzichtelijk te maken. Het vastleggen van de maatschappelijke effecten die we willen bereiken en deze effecten (waar mogelijk) meetbaar maken draagt bij aan een transparante en betrouwbare overheid.

Begin 2023 zal het uitvoeringsprogramma *'Op weg naar Nieuwe Energie'* (hierna: uitvoeringsprogramma) worden gepresenteerd. Wij zullen zowel in het proces om te komen tot dit uitvoeringsprogramma als het uitvoeringsprogramma zelf uw aanbevelingen verwerken waarbij de meetbaarheid en haalbaarheid

(financiën en capaciteit) van de ambities uiteraard een essentieel onderdeel vormen. De ambities uit het coalitieakkoord en het beleidsplan 'Op weg naar Nieuwe Energie' zullen, in overleg met de raad, worden geconcretiseerd in heldere doelen, meetbare effectindicatoren (monitoring effect op lange termijn) en te realiseren mijlpalen op de kortere termijn (prestatie indicatoren op korte termijn), waarover jaarlijks gerapporteerd zal worden in de P&C cyclus.

Met deze stappen geven wij invulling aan uw aanbevelingen.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Stichtse Vecht

Loco-gemeentesecretaris
drs. M.J.J. Rommers

Burgemeester
drs. A.J.H.T.H. Reinders

10 Nawoord rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft met belangstelling en waardering kennis genomen van de bestuurlijke reactie van het college. De commissie constateert dat het college haar conclusies deelt en haar aanbevelingen onderschrijft. Het valt daarbij wel op dat conclusies en aanbevelingen alleen in algemene termen worden omarmd, zonder dat op individuele conclusies en aanbevelingen wordt ingegaan. Met het oog op de navolgbaarheid van de uitvoering van de aanbevelingen, uiteraard na behandeling en besluitvorming door de raad, adviseert de rekenkamercommissie om meer puntsgewijs per aanbeveling (en daarmee per beslispunt in het raadsvoorstel) de bestuurlijke reactie kenbaar te maken. Het is goed om te lezen dat er al verschillende stappen worden ondernomen om invulling te geven aan de aanbevelingen.

De rekenkamercommissie hoopt met het onderzoek en rapport een bijdrage te hebben geleverd aan de verdere ontwikkeling van het klimaatbeleid en ziet de behandeling van het rapport door de raad met belangstelling tegemoet.

Bijlage 1 Lijst van bestudeerde documenten

Met het oog op de beleidsvorming, -uitvoering en -evaluatie zijn de volgende documenten vanuit de ambtelijke organisatie/het college bestudeerd:

- Stukken in de beleidsontwikkeling van klimaatbeleid die van college naar de gemeenteraad zijn gestuurd.
- Collegevoorstellen en -besluiten gericht op uitvoering van beleid zoals een werkplan, beleidsregel, prestatieafspraken met corporaties of een convenant.
- MT-besluiten gericht op toerusting van de organisatie en uitvoeringsprioritering.
- Stukken waarin verantwoording is afgelegd of teruggekoppeld aan college of gemeenteraad.

Met het oog op de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad zijn de volgende documenten bestudeerd:

- Moties, amendementen en schriftelijke vragen en antwoorden die gericht zijn op de totstandkoming en uitvoering van klimaatbeleid (zie tabel 8 in hoofdstuk 8 en de opsomming daaronder van raadsvragen voor het volledige overzicht).
- Links naar opnames van raadscommissies en bijeenkomsten van behandeling van raadsvoorstellen, moties en amendementen op klimaatbeleid.

Generiek

- Kwartaal- en voortgangsrapportages 2016-2021.
- Kadernota's/voorjaarsnota's waaronder de voorjaarsnota 2016 en programmabegrotingen 2016-2021.
- Jaarrekeningen gemeente Stichtse Vecht 2016-2020.
- Hoofdlijnenakkoord coalitie Stichtse Vecht 2014-2018 - Samen Verder.
- Raadsprogramma Stichtse Vecht - Samen Verder.
- Hoofdlijnenakkoord coalitie Stichtse Vecht 2014-2018. Samen Verder. Solide en Duurzaam.
- Coalitieakkoord Stichtse Vecht 2018-2022. Samenwerken aan duurzame oplossingen.
- Collegeprogramma 2018-2022. Samenwerken aan duurzame oplossingen. Oktober 2018.

Klimaat- en duurzaamheidsbeleid

Klimaatroutekaart 'klimaatneutraal 2030'

- Startnotitie klimaatneutraal 2030, juni 2017.
- Verslag informatieve commissie, 14 november 2017.
- Raadsstukken concept klimaatroutekaart met o.a.
  - Routekaart 'Klimaatneutraal 2030' (nieuwe versie juli 2019)
  - Rapport Berenschot Klimaatneutraal 2030 - 23 mei 2019
  - Vragen inloop 9 september 2019
  - Besluitenlijst commissie 17 en 18 september 2019.
- Startdocument Ontwikkeling Zonnevelden (2018).
- Memo voortzetting bespreking Routekaart 'Energie-neutraal februari 2020' met duiding status.
- Voorstel meerjarige opgave energietransitie (februari 2020).
- Motie 'nieuwe kaders voor Routekaart duurzaamheid' met duiding status.
- Op weg naar nieuwe energie (2020) met duiding status.
- Klimaatuitvoeringsplannen en uitvoeringsplannen met klimaatactiviteiten zoals van de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU).

AEF rapport, 2020. Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022-2030

Doorontwikkeling ambtelijke organisatie. Van goed naar beter. 20 mei 2020.

Presentatie Staat van de Organisatie. Informatieve commissie, 13 september 2021.

Bijlage 2 Respondentenlijst

Organisatie/functie/rol
Vertegenwoordiging van de gemeenteraad
Griffier en raadsadviseur Fysiek Domein
Gemeentesecretaris
Bestuurlijk portefeuillehouder(s)
Ambtenaren betrokken bij de beleidsvorming
Ambtenaren betrokken bij de uitvoering
Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
Energiecoöperatie 2030.nu
Stichting Duurzame Vecht
Klimaatcoalitie Stichtse Vecht
Netbeheerder Stedin
Stichting Energietransitie Garstempolder (I.O.)
Ondernemersvereniging OVSV
ECUB (Energie Collectief Utrechtse Bedrijven)
LTO afdeling Gooi, Vecht en Amstelstreek

Bijlage 3 Klimaatbenchmark

Om zicht te krijgen op de effecten van het klimaatbeleid hebben we een analyse aan de hand van een aantal effectindicatoren uitgevoerd. We hebben een benchmark uitgevoerd met de volgende gemeenten:

- De Ronde Venen (44.059 inwoners)
- Woerden (52.197 inwoners)
- De Bilt (42.824 inwoners)
- Gemiddelde van de regio U16 (kanttekening dat de stad Utrecht erbij zit)
- Wijdmeren

Daarnaast zijn de uitkomsten vergeleken met het gemiddelde van de regio U16.

Basisgegevens 2020

We zien dat Stichtse Vecht in vergelijking met de U16 relatief veel woningen heeft die gebouwd zijn voor het jaar 2000. Daarnaast is het percentage koop ten opzichte van huur hoger dan gemiddeld in de U16. Ook het percentage huishoudens ligt hoger dan in de U16.

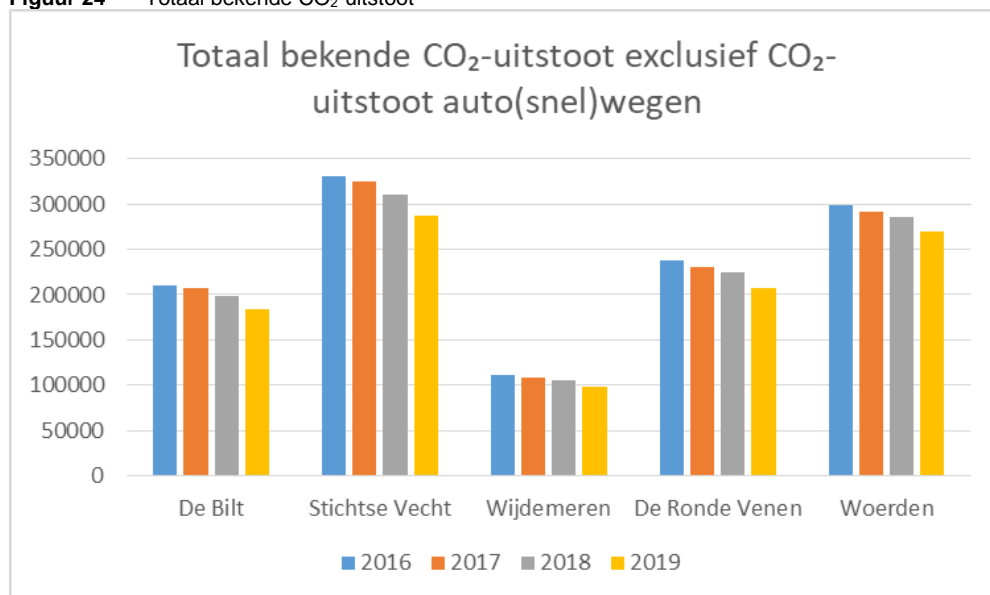
Gemeente	Inwoners	Oppervlakte gemeente hectare	% koop-woningen	% huur-woningen	% woningen met bouwjaar in en na 2000	% woningen met bouwjaar tot 2000	Huishoudens met hoog inkomen 10e 10%groep
Stichtse Vecht	64.931	9.610,0	65	35	11	89	16
Woerden	52.299	8.857,0	67	33	18	82	14
De Bilt	43.137	6.612,0	60	39	7	93	20
Wijdmeren	24.358	4.760,0	31	31	15	85	18
De Ronde Venen	44.456	9.992,0	34	34	13	87	18
U16	959.152	-	57	43	20	80	14,3

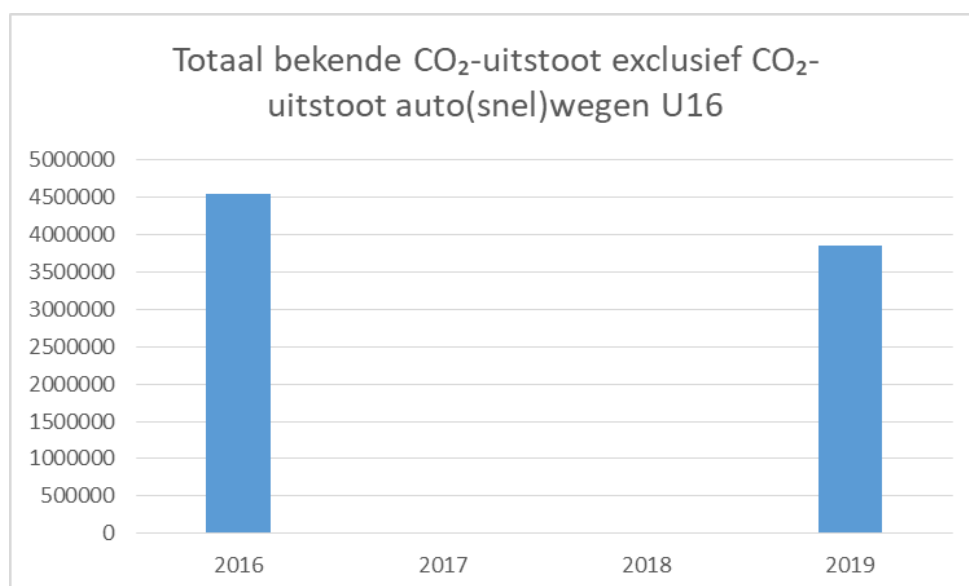
Benchmark op klimaatneutraal in CO₂-uitstoot

Figuur 24 'totaal bekend CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot autosnelwegen' laat zien dat de gemeente Stichtse Vecht de grootste CO₂-uitstoot heeft van de betrokken benchmarkgemeenten. Het laat ook zien dat de CO₂-uitstoot bij de meeste gemeenten in de benchmark in de jaren 2016 tot 2019 licht is afgenomen. Bij Stichtse Vecht zien we een ook een lichte afname in uitstoot. Deze lichte afname zien we ook in de regio U16 (figuur 25).

Figuur 24 Totaal bekende CO₂-uitstoot

Figuur 25 Totaal bekend CO₂ uitstoot exc. CO₂ uitstoot autosnelwegen 2016-2019 U16

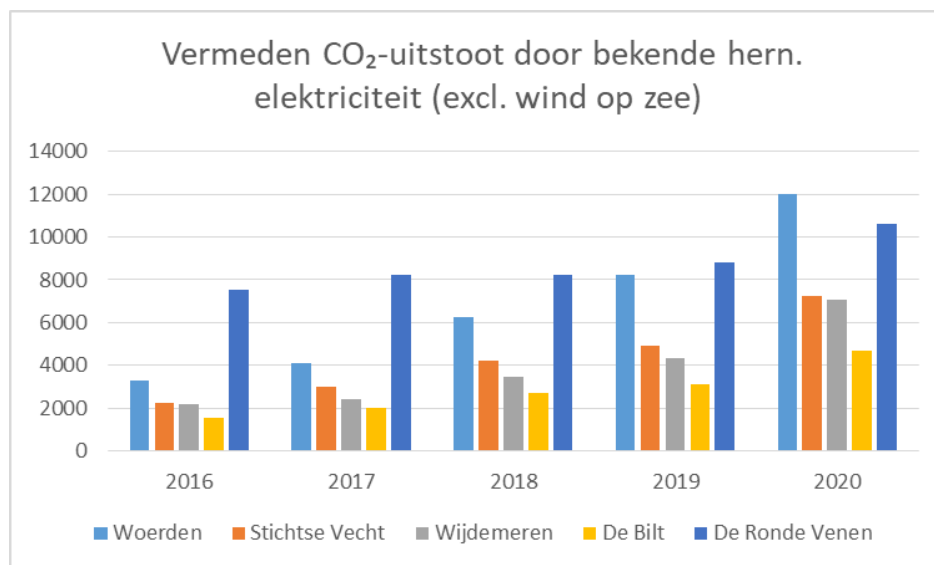

Vermeden CO₂-uitstoot door bekende hernieuwbare energie

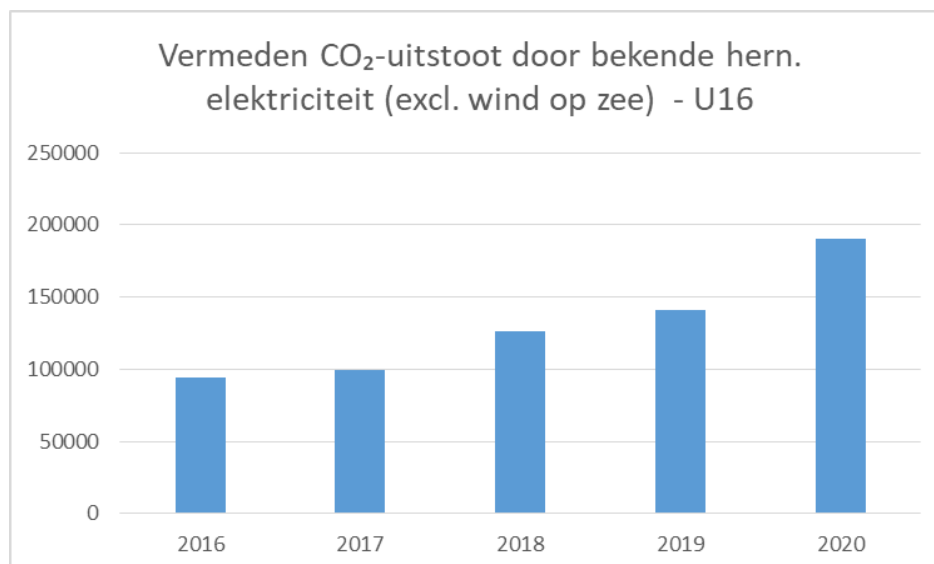
De CO₂-uitstoot in gemeenten kan verminderd worden door het verminderen van het energieverbruik en door opwek van hernieuwbare energie. Dit laatste wordt vermeden CO₂ genoemd.

We zien een groei, met name in 2020, in de vermeden CO₂-uitstoot door hernieuwbare elektriciteit (figuur 26). In Woerden is de groei in vermeden CO₂ groter dan in de andere benchmarkgemeenten en de U16-regio (figuur 27).

Figuur 26 Vermeden CO₂-uitstoot door bekende hernieuwbare elektriciteit 2016-2020

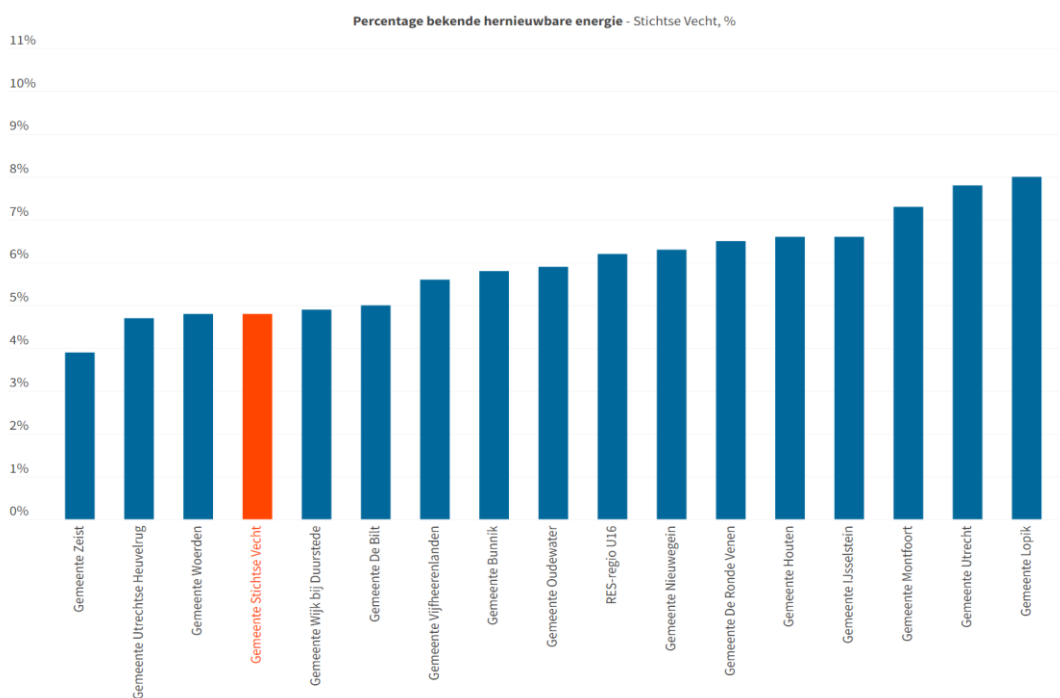
Figuur 27 Vermeden CO₂-uitstoot door bekende hernieuwbare elektriciteit 2016-2020 U16

Benchmark klimaatneutraal in opwek hernieuwbare energie in relatie tot energieverbruik

Wanneer we de gemeente Stichtse Vecht vergelijken met de gemeenten in de RES-regio U16, dan zien we in figuur 28 'percentage bekende hernieuwbare energie' dat in de U16-gemeenten het gemiddeld percentage hernieuwbare energie in 2019 6,2% was. De gemeente Stichtse Vecht heeft met 4,8% duurzame energie een van de laagste percentages in de regio.

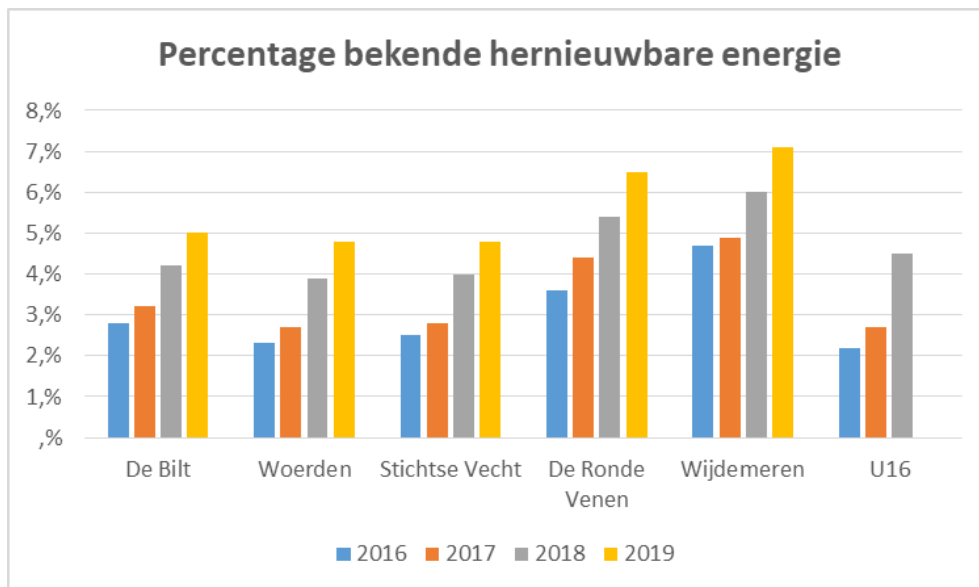
Figuur 28 Percentage bekende hernieuwbare energie U16-gemeenten in 2019

Bron: Berekening o.b.v. gegevens meerdere bronnen | 2019

Wanneer we Stichtse Vecht vergelijken met de vier geselecteerde benchmarkgemeenten, dan zien we geen grote afwijkingen in de ontwikkeling van de percentages hernieuwbare energie in de periode 2016 tot 2019 is (figuur 29). De toename in het percentage hernieuwbare energie ligt ongeveer tussen 0,5 en 1% per jaar. Een veel sterkere toename is nodig om in 2050 100% hernieuwbare energie te kunnen realiseren. Uitgaande van Stichtse Vecht (4,8% -> 100% in 28 jaar) is gemiddeld 3,4% groei per jaar nodig.

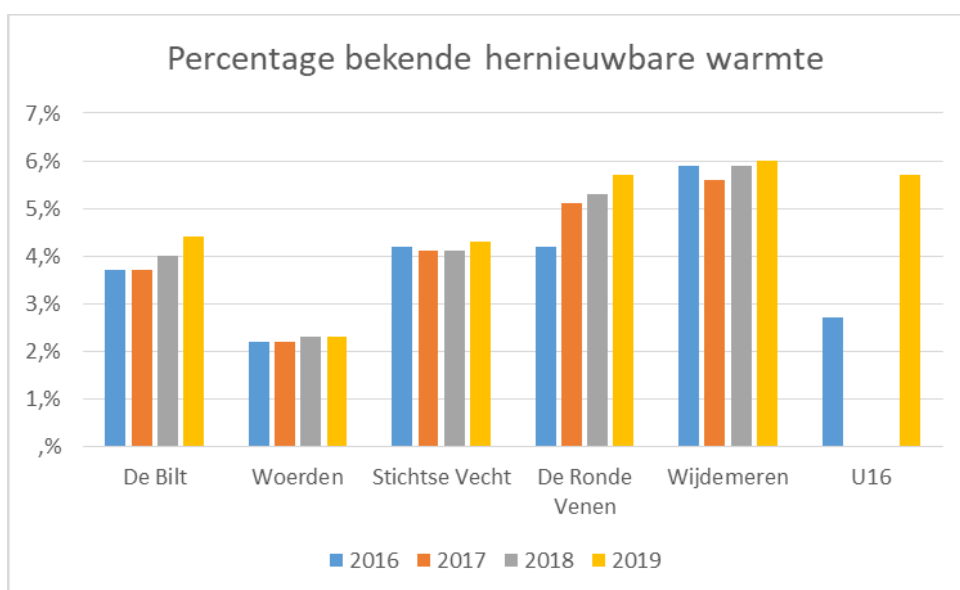
Figuur 29 Percentage bekende hernieuwbare energie 2016-2019

Figuur 30 laat zien dat er weinig groei zit in het percentage hernieuwbare warmte in de gemeente Stichtse Vecht. De benchmarkgemeenten laten een verschillend beeld zien in de ontwikkeling van het percentage hernieuwbare warmte.

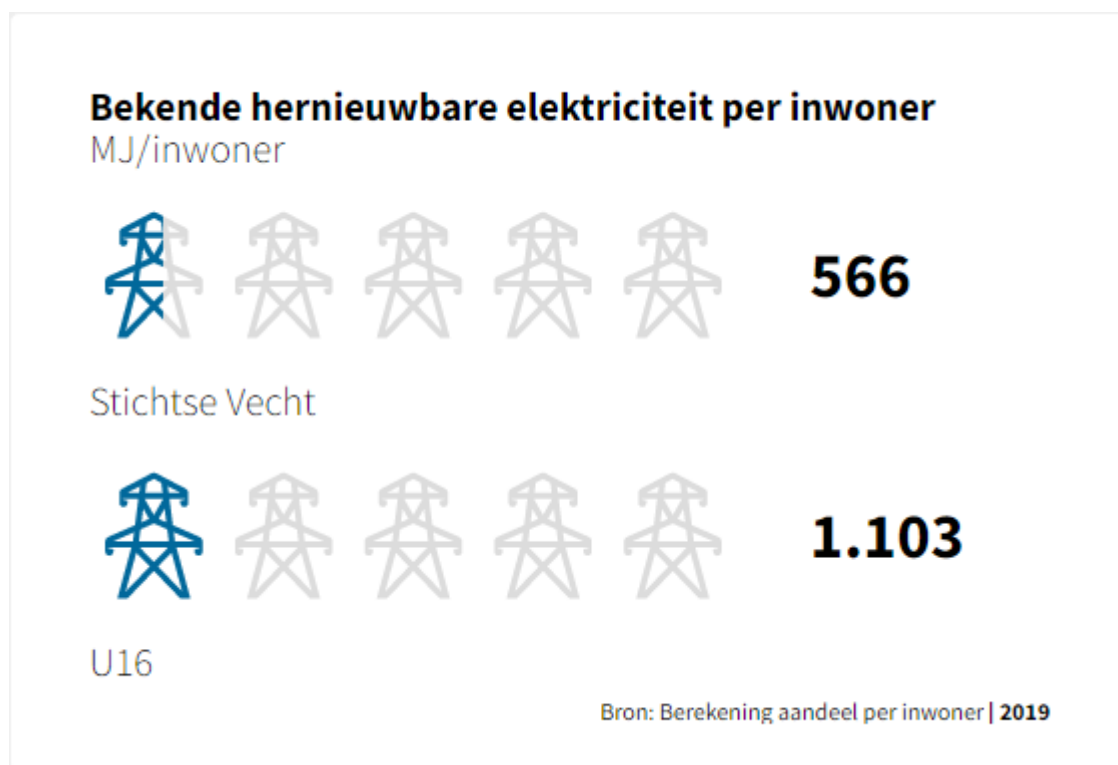
Het percentage hernieuwbare warmte is in Stichtse Vecht ongeveer even groot als het percentage in de gemeente De Bilt. Het is kleiner dan het percentage hernieuwbare warmte in de U16-regio. De gemeenten De Ronde Venen en Wijdmeren hebben grotere percentages en deze komen meer overeen met het gemiddelde in de U16-regio.

Figuur 30 Percentage bekende hernieuwbare warmte 2016-2019

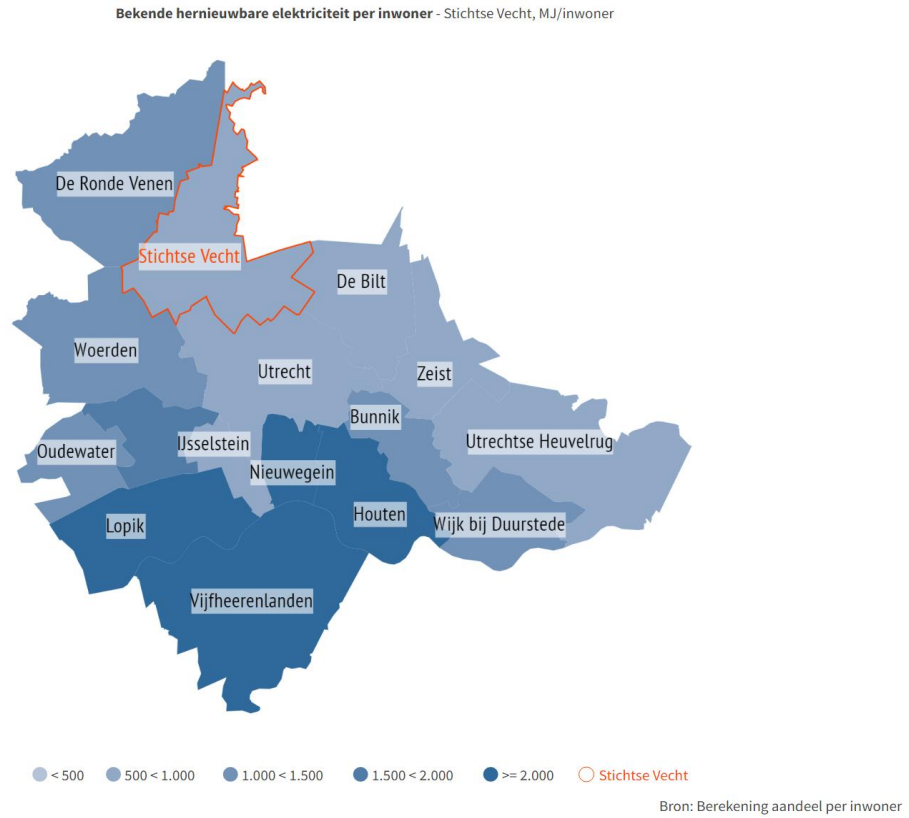

Wanneer we inzoomen en de U16-gemeenten en de benchmarkgemeenten vergelijken op hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbare warmte per inwoner, dan zien we in figuur 31 dat in Stichtse Vecht de bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner (566 MJ/inwoner) iets meer dan de helft is van het gemiddelde van de U16-gemeenten (1.103 MJ per inwoner). De duurzame elektriciteit in MJ per inwoner is in de gemeente De Ronde Venen 1.884, de gemeente Woerden 1.138, De Bilt 1.579 en Wijdmeren 977. In figuur 32 zien we de geografische weergave van de U16-gemeenten. De duurzame warmte per inwoner in de gemeente Stichtse Vecht (1.197 MJ per inwoner) is twee derde van het gemiddelde van de U16-gemeenten (1.800 MJ per inwoner) (figuur 33). De duurzame warmte in MJ per inwoner is in de gemeente De Ronde Venen 1.495, de gemeente Woerden 1.172, De Bilt 537 en Wijdmeren is door een storing in de klimaatmonitor niet uitleesbaar. In figuur 34 zien we de geografische weergave van duurzame warmte per inwoner van de U16-gemeenten.

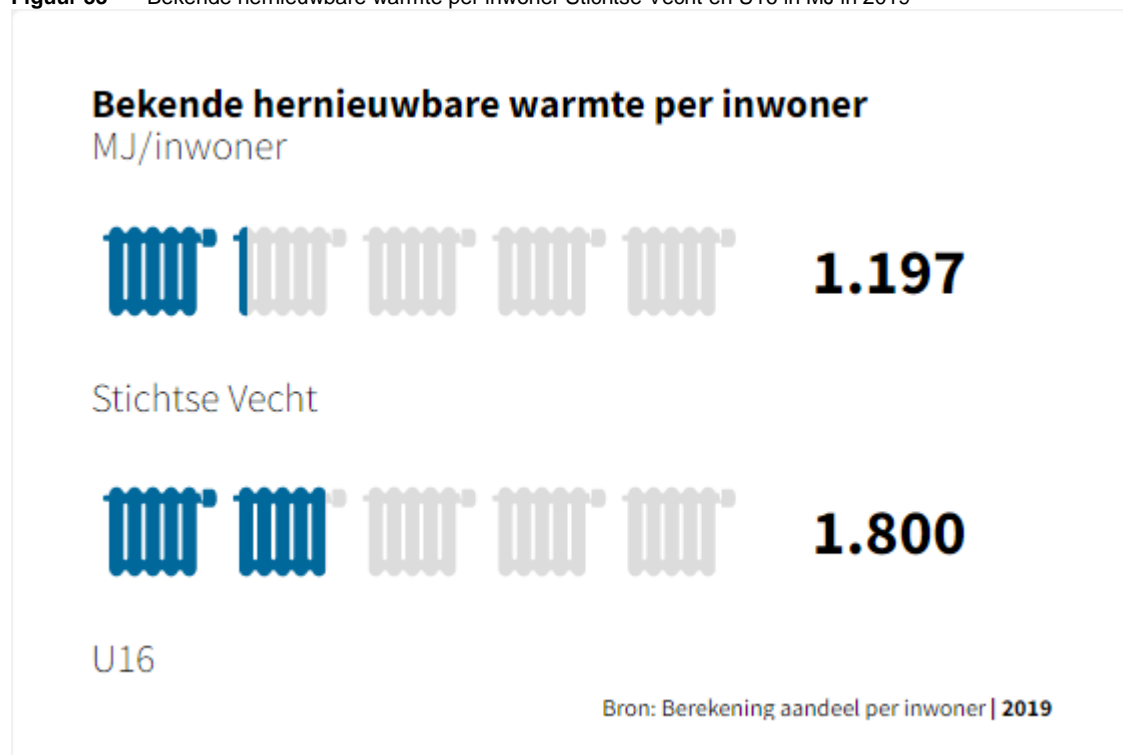
Figuur 31 Bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner Stichtse Vecht en U16 in MJ in 2019

Figuur 32 Bekende hernieuwbare elektriciteit per inwoner U16 in MJ in 2019

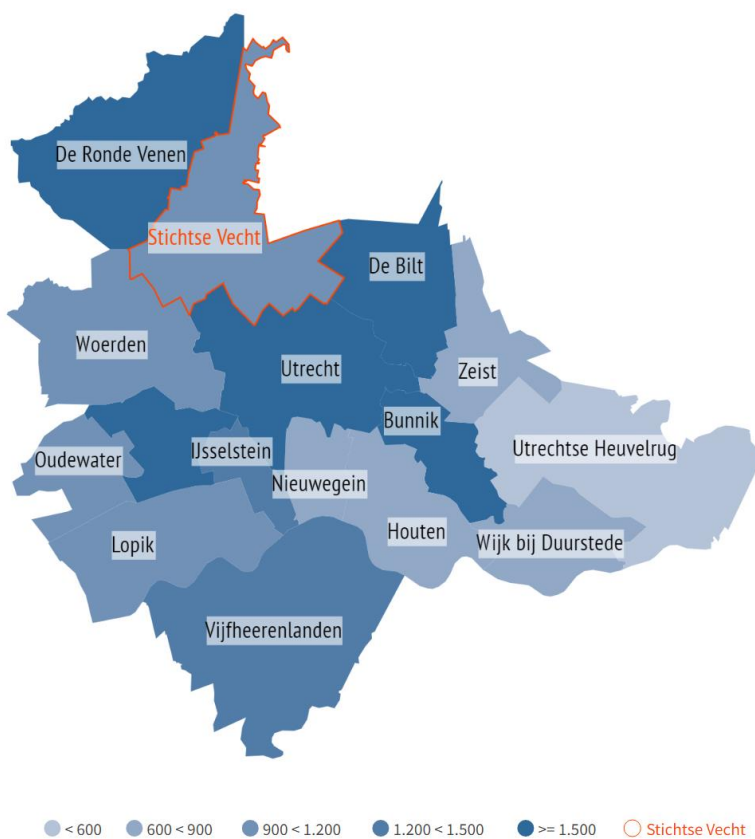

Figuur 33 Bekende hernieuwbare warmte per inwoner Stichtse Vecht en U16 in MJ in 2019

Figuur 34 Bekende hernieuwbare warmte per inwoner U16 in MJ in 2019

Bekende hernieuwbare warmte per inwoner - Stichtse Vecht, MJ/inwoner

Bron: Berekening aandeel per inwoner

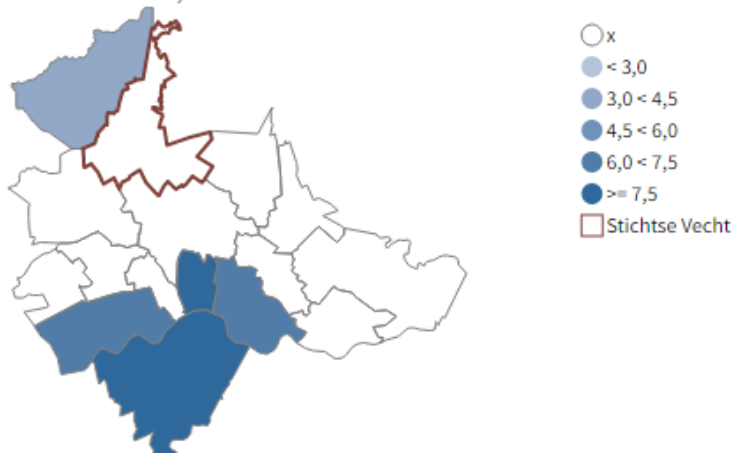
Benchmark in hernieuwbare elektriciteit door zon en wind

Stichtse Vecht heeft geen hernieuwbare elektriciteit van wind op land (zie figuur 35). Op de gemeente De Ronde Venen na, geldt dit voor alle in de benchmark opgenomen gemeenten. We zien dat in de U16-regio gemeenten met wind op land, ook gemeenten zijn met een hoger percentage hernieuwbare elektriciteit per inwoner.

Figuur 35 Opgesteld vermogen wind op land U16 2021

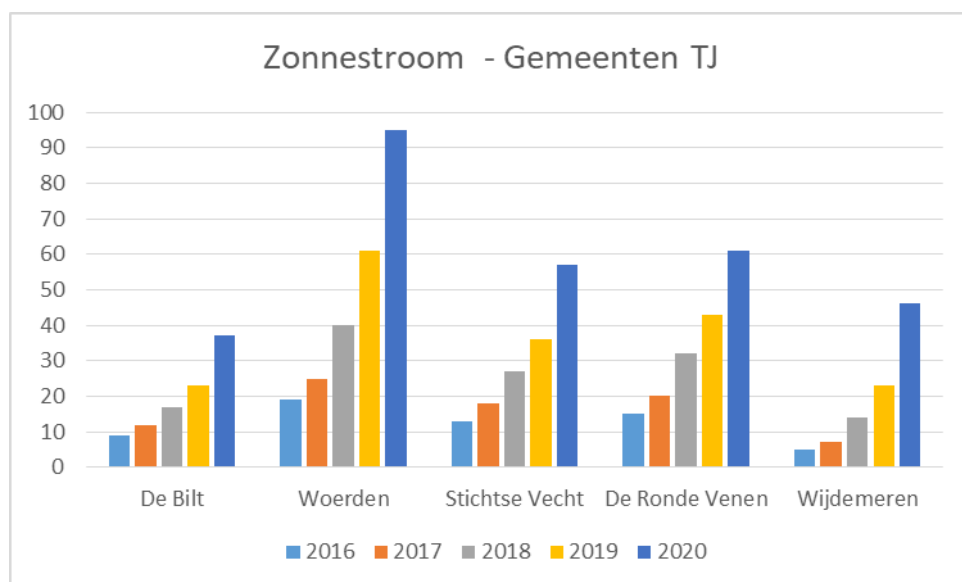
Opgesteld vermogen wind op land Gemeenten in U16, MW

Bron: CBS en Windstats | 2021

In figuur 36 zien we dat de gemeente Stichtse Vecht een middenmoter is ten aanzien van de totale opwek zonnestroom. Er is een sterk groeiende trend te zien in de opwek van zonnestroom. Hierbij groeit de gemeente Woerden het hardst. De zonnestroom in de gemeente Stichtse Vecht groeit in vergelijkbare trend met de andere gemeenten.

Figuur 36 Zonnestroom - Gemeenten TJ

Wanneer we de U16-gemeenten en de benchmarkgemeenten vergelijken op zonnestroom per inwoner in 2020, dan zien we dat in Stichtse Vecht minder MJ/inwoner (883) wordt gerealiseerd dan gemiddeld in de U16-gemeenten (1.216) (figuur 37).

Figuur 37 Zonnestroom MJ per inwoner 2020 Stichtse Vecht in vergelijking met U16

Zonnestroom per inwoner

MJ/inwoner

Stichtse Vecht

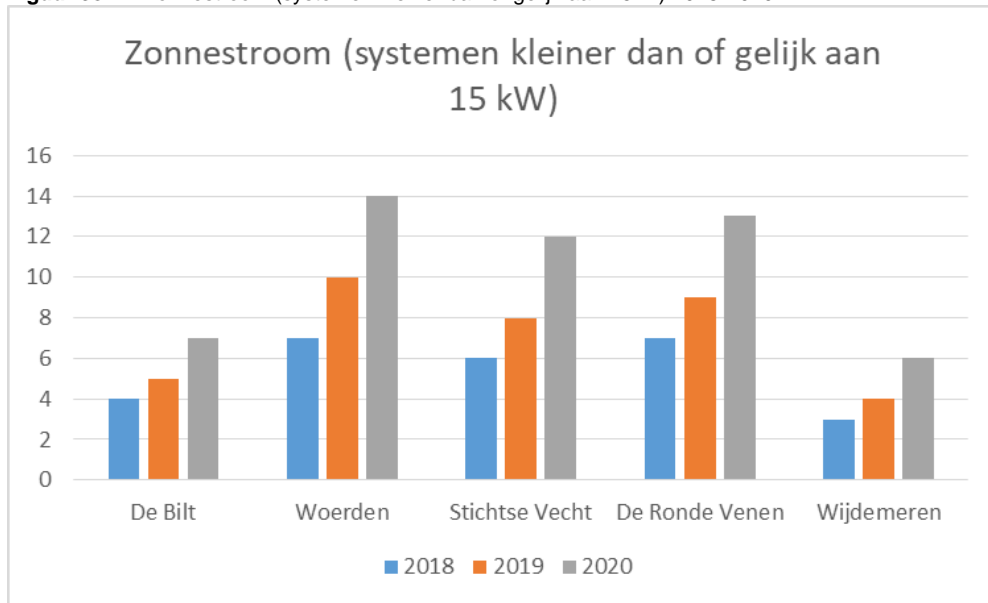
U16

Bron: Berekening aandeel per inwoner | 2020

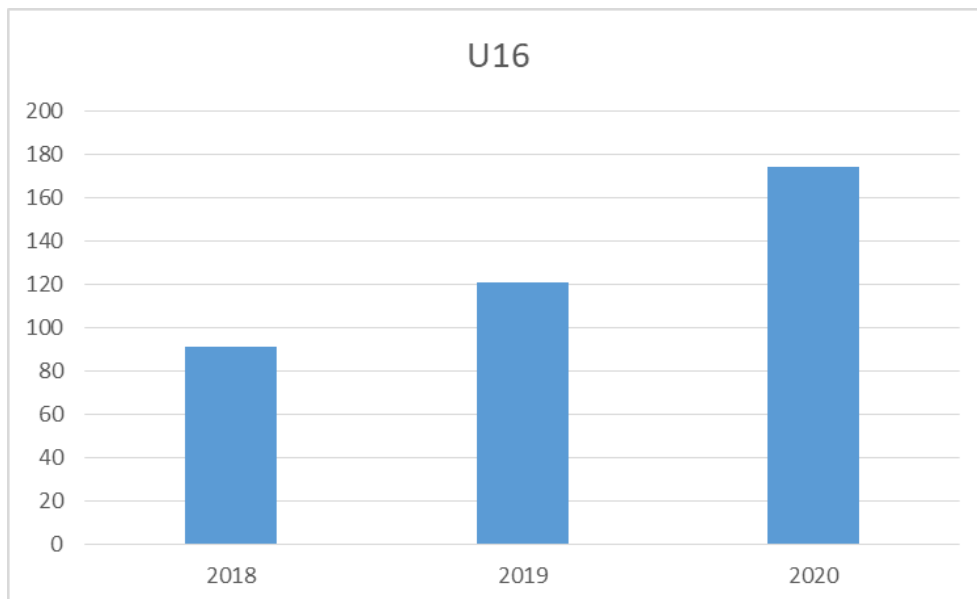
Benchmark zonnestroom van kleine en van grote systemen

Een deel van de zonnestroom komt van systemen kleiner dan of gelijk aan 15 kwh. Deze worden niet meegenomen in de RES-opgave, maar dragen wel bij aan de ambitie klimaatneutraal 2040 (of 2050). Figuur 38 laat een verdubbeling zien van de zonnestroom door kleine systemen in 2020 ten opzichte van 2018. Deze verdubbeling vindt plaats in alle gemeenten en komt overeen met de trend die we zien in de U16-regio.

Figuur 38 Zonnestroom (systemen kleiner dan of gelijk aan 15kw) 2018-2020

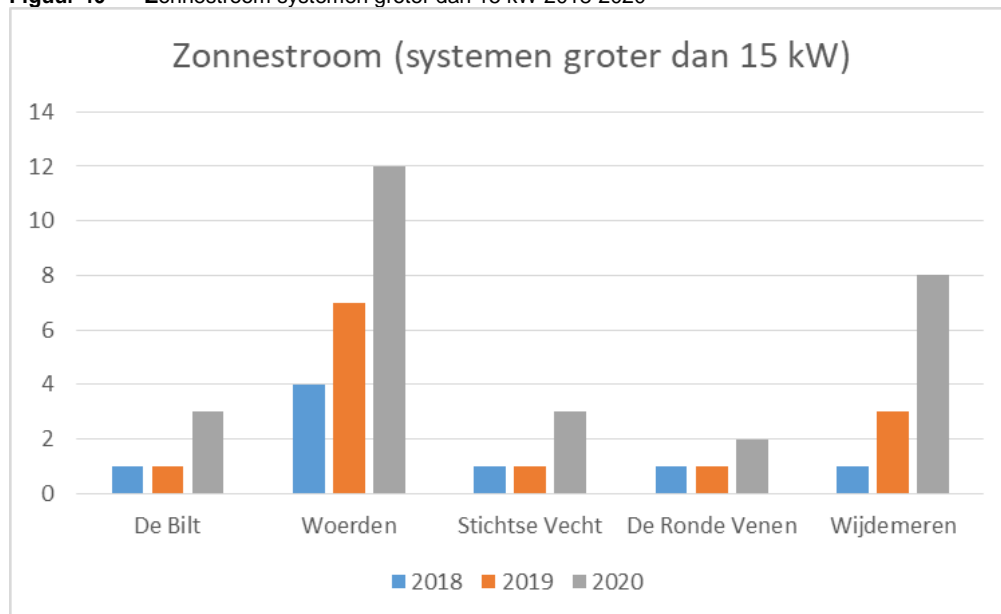

Figuur 39 Zonnestroom (systemen kleiner dan of gelijk aan 15kw) U16 2018-2020

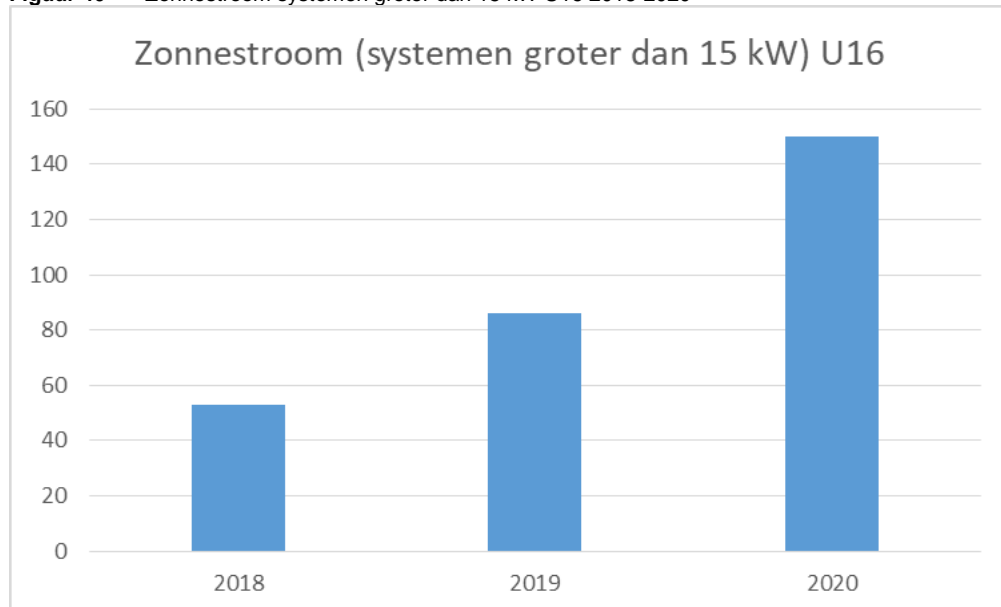

Een deel van de zonnestroom komt van systemen groter dan 15 kW. Deze zonnestroom telt mee in de RES-opgave en is weergegeven in onderstaande figuur. De zonnestroom in figuur 40 is uitgedrukt in miljoen kWh. 1 miljoen kWh = 0,001 TWh. Stichtse Vecht levert 0,003 TWh in 2020. Dat is nog ver onder de 0,1 TWh die de gemeente bij wil dragen aan de RES-opgave in 2030. Uit de figuur blijkt verder dat de gemeenten Wijdmeren en Woerden een grotere hoeveelheid zonnestroom van grote systemen leveren dan De Bilt, Stichtse Vecht en De Ronde Venen.

Figuur 40 Zonnestroom systemen groter dan 15 kW 2018-2020

Figuur 40 Zonnestroom systemen groter dan 15 kW U16 2018-2020

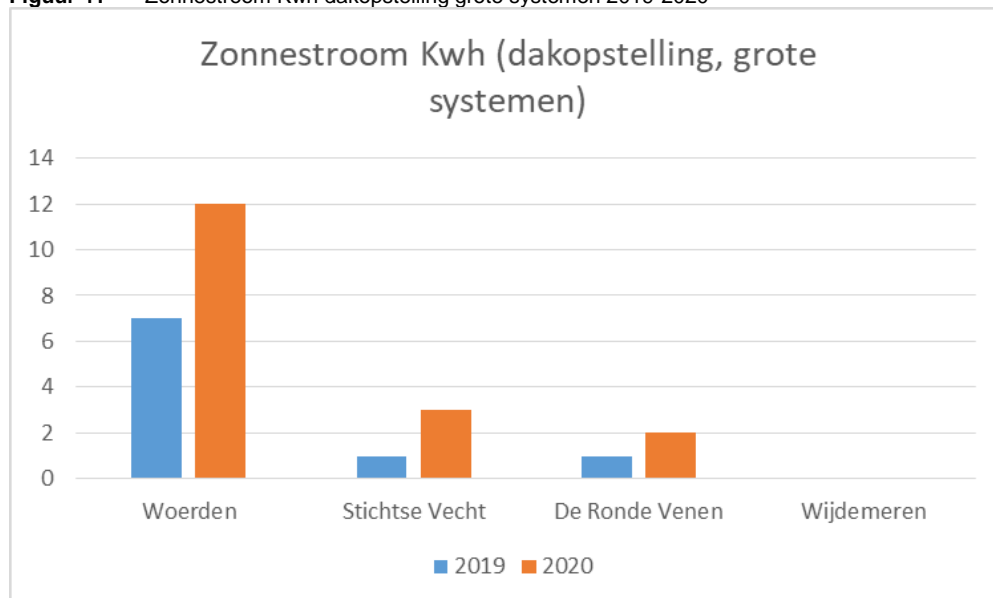

Zonnestroom van grootschalige installaties op dak en in veldopstellingen

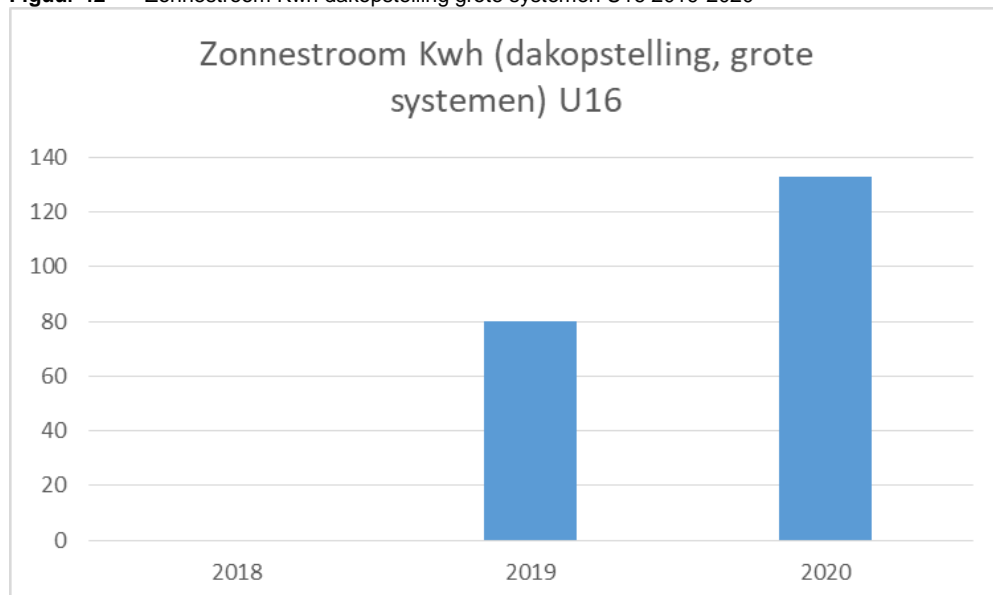
In de gemeente Stichtse Vecht is zonnestroom van grote systemen (meer dan 15Kwh) alleen afkomstig van daken (figuur 41). Er zijn geen grootschalige veldopstellingen. Deze zijn er ook niet in de rest van de benchmarkgemeenten. In de U16-regio zien we een groei van grootschalige veldopstellingen (figuur 43). Hierbij moet de opmerking gemaakt worden dat er voor de gemeenten De Bilt en Wijdmeren geen gegevens grootschalig zonnestroom op dak beschikbaar zijn.

We zien dat in vergelijking met de benchmarkgemeenten Stichtse Vecht minder zonnestroom grootschalig op dak opwekt, dan de gemeente Woerden. We zien dat de hoeveelheid zonnestroom grootschalig op dak in de gemeente Stichtse Vecht harder groeit dan in de U16-regio. De totale hoeveelheid zonnestroom op daken van grote systemen is in Stichtse Vecht van 2019 tot 2020 verdrievoudigd: van 1 naar 3 miljoen kWh in Stichtse Vecht. De groei in de regio was van 80 naar 133 miljoen kWh.

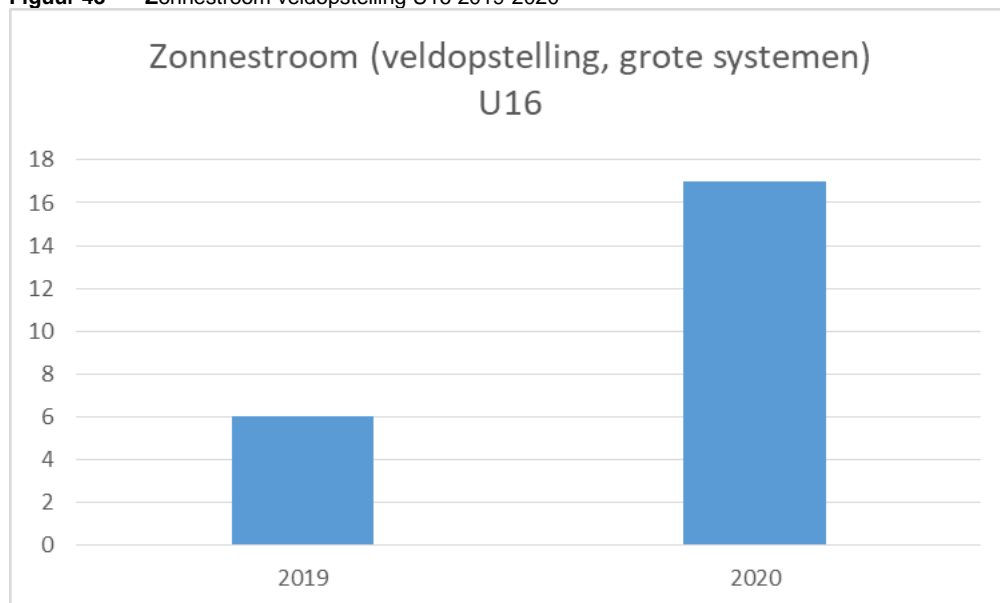
Figuur 41 Zonnestroom Kwh dakopstelling grote systemen 2019-2020

Figuur 42 Zonnestroom Kwh dakopstelling grote systemen U16 2019-2020

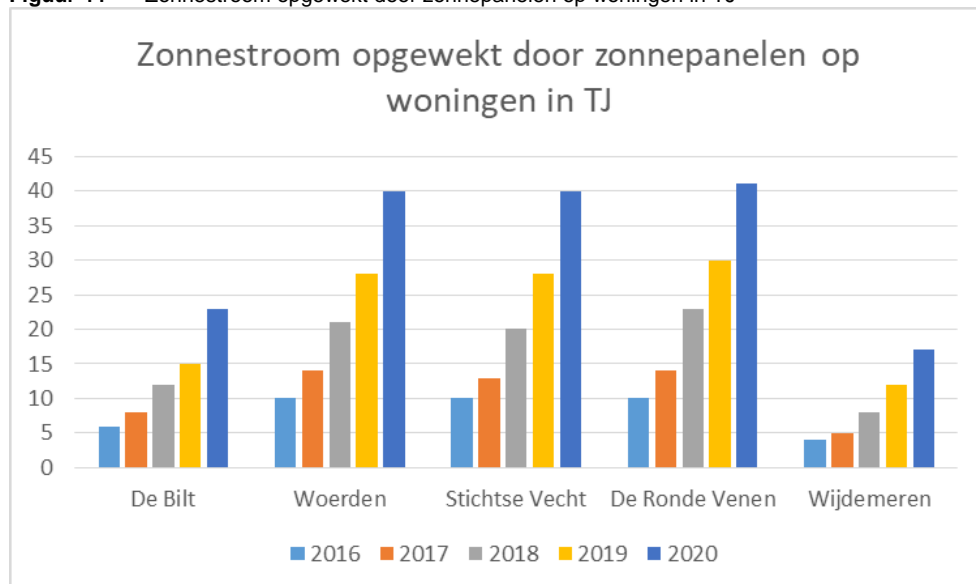
Figuur 43 Zonnestroom veldopstelling U16 2019-2020

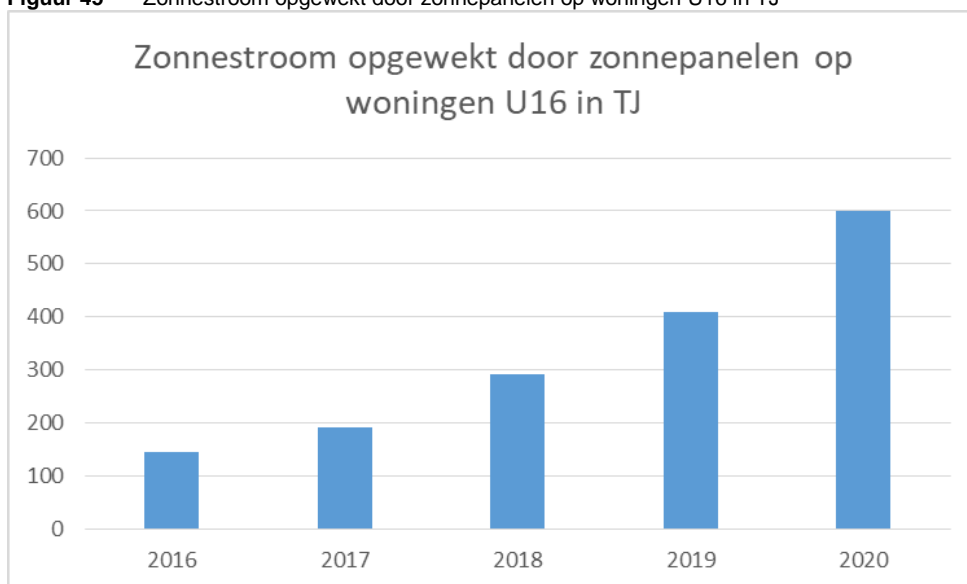
Zonnestroom woningen

Figuur 44 laat zien dat zonnestroom opgewekt door zonnepanelen op woningen van 2016 tot 2020 in de gemeente Stichtse Vecht is verviervoudigd. De gemeente volgt hiermee de trend van de rest van de benchmarkgemeenten. Ook in de regio U16 zien we een verviervoudiging (figuur 45). In absolute zin leveren de woningdaken in de gemeente Woerden, De Ronde Venen en Stichtse Vecht de meeste zonnestroom.

Figuur 44 Zonnestroom opgewekt door zonnepanelen op woningen in TJ

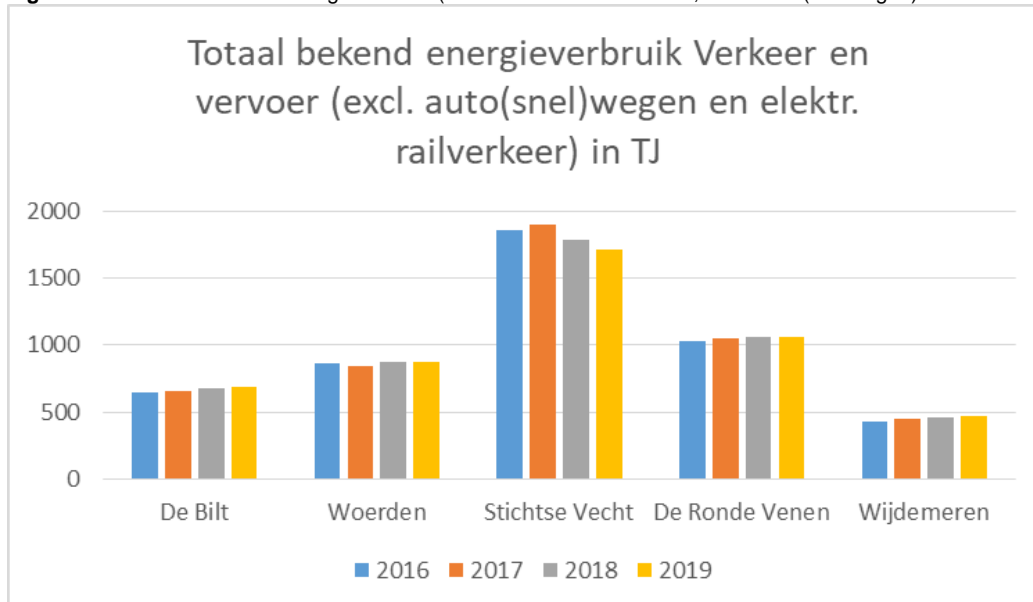
Figuur 45 Zonnestroom opgewekt door zonnepanelen op woningen U16 in TJ

Benchmark op energieverbruik

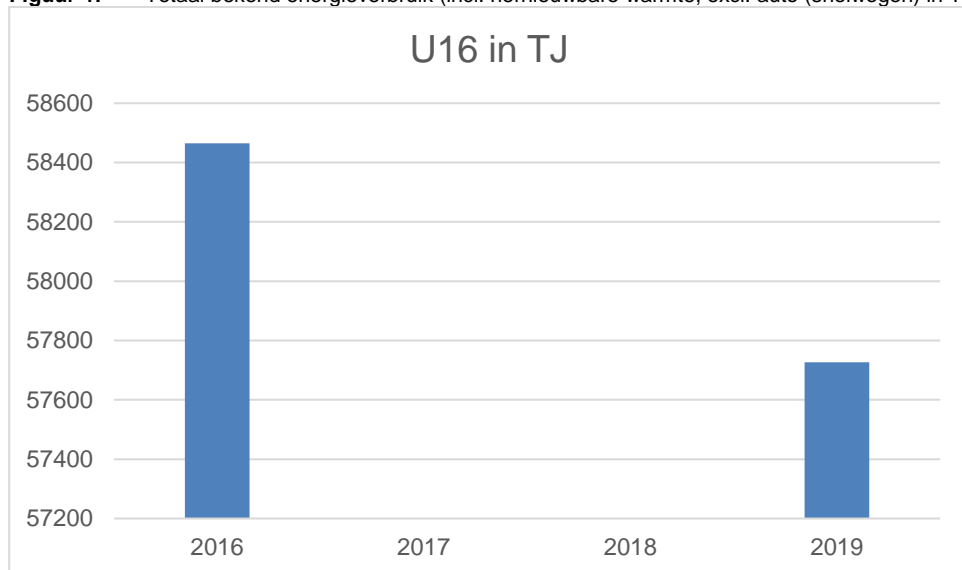
De gemeente Stichtse Vecht geeft binnen het klimaatbeleid een hoge prioriteit aan energiebesparing. Figuur 46 'totaal bekend energieverbruik (exclusief snelwegen)' laat zien dat het energieverbruik bij de meeste gemeenten in de benchmark in de jaren 2016 tot 2019 nagenoeg gelijk is gebleven. Bij Stichtse Vecht zien we een lichte afname in gebruik. Deze afname zien we ook in de regio U16 (figuur 47).

Figuur 46 Totaal bekend energieverbruik (incl. hernieuwbare warmte, excl. auto (snelwegen) in TJ 2016-2020

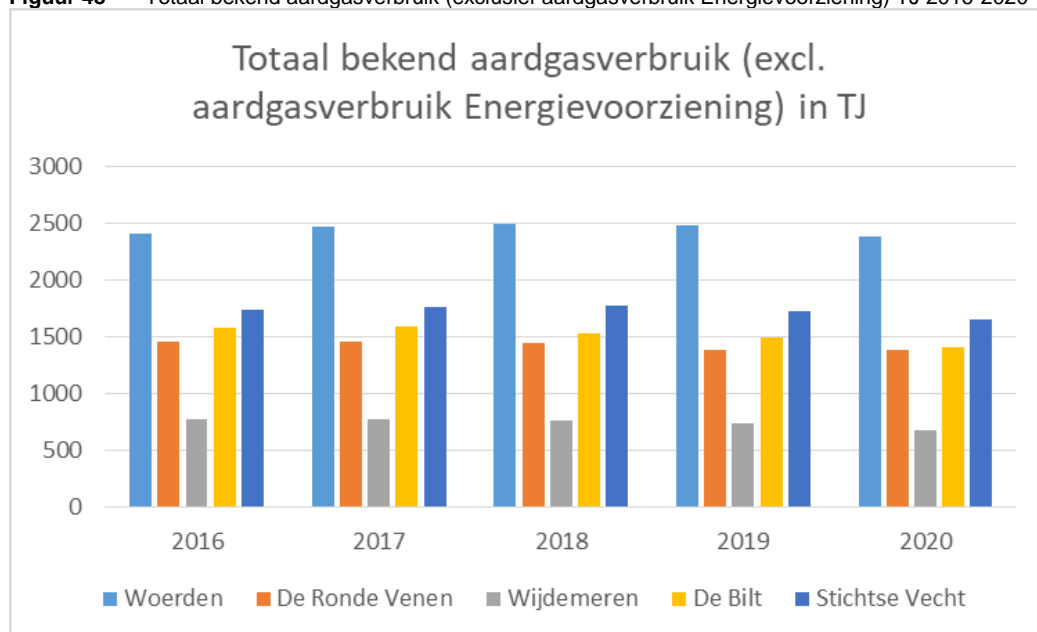
Figuur 47 Totaal bekend energieverbruik (incl. hernieuwbare warmte, excl. auto (snelwegen) in TJ 2016-2020 U16

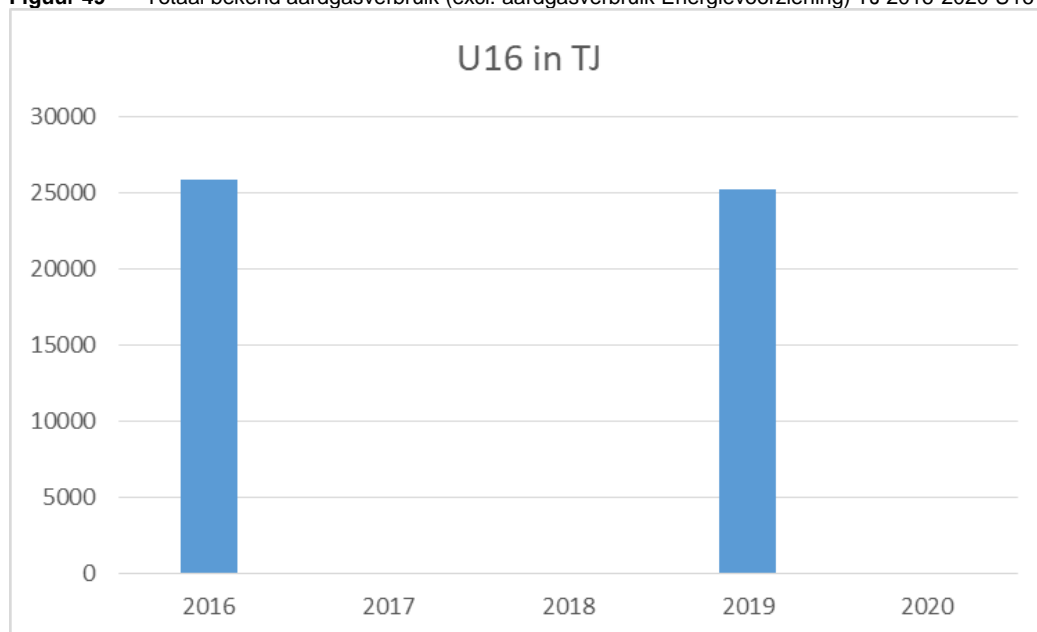
Aardgasverbruik

Het totaal bekend aardgasverbruik is zowel bij de benchmarkgemeenten als in de U16-regio licht afgenomen. Stichtse Vecht wijkt hier niet vanaf (figuur 48 en figuur 49).

Figuur 48 Totaal bekend aardgasverbruik (exclusief aardgasverbruik Energievoorziening) TJ 2016-2020

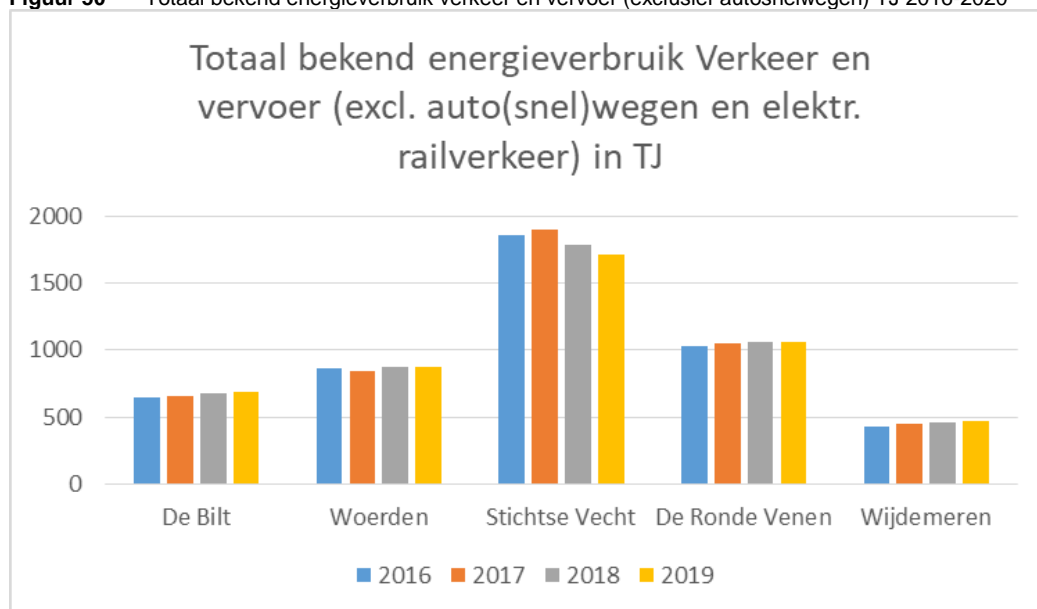
Figuur 49 Totaal bekend aardgasverbruik (excl. aardgasverbruik Energievoorziening) TJ 2016-2020 U16

Energieverbruik verkeer en vervoer

Anders dan in de andere benchmarkgemeenten is er in de gemeente Stichtse Vecht een lichte afname van het energieverbruik door verkeer en vervoer (figuur 50).

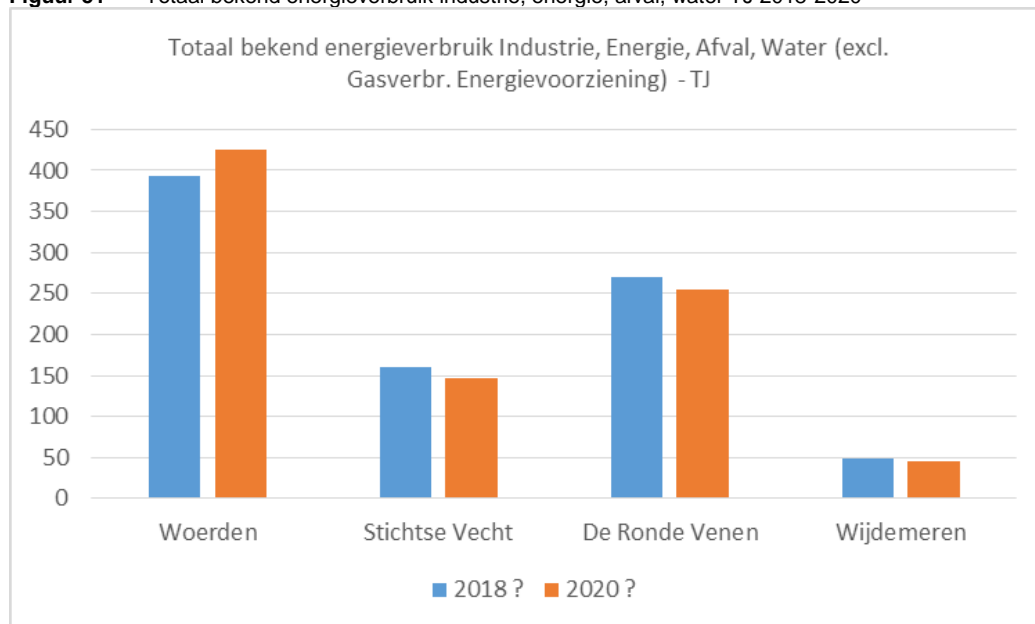
Figuur 50 Totaal bekend energieverbruik verkeer en vervoer (exclusief autosnelwegen) TJ 2016-2020

Energieverbruik Industrie

De gegevens over energieverbruik in de Industrie zijn te beperkt voor een bevinding. (figuur 51).

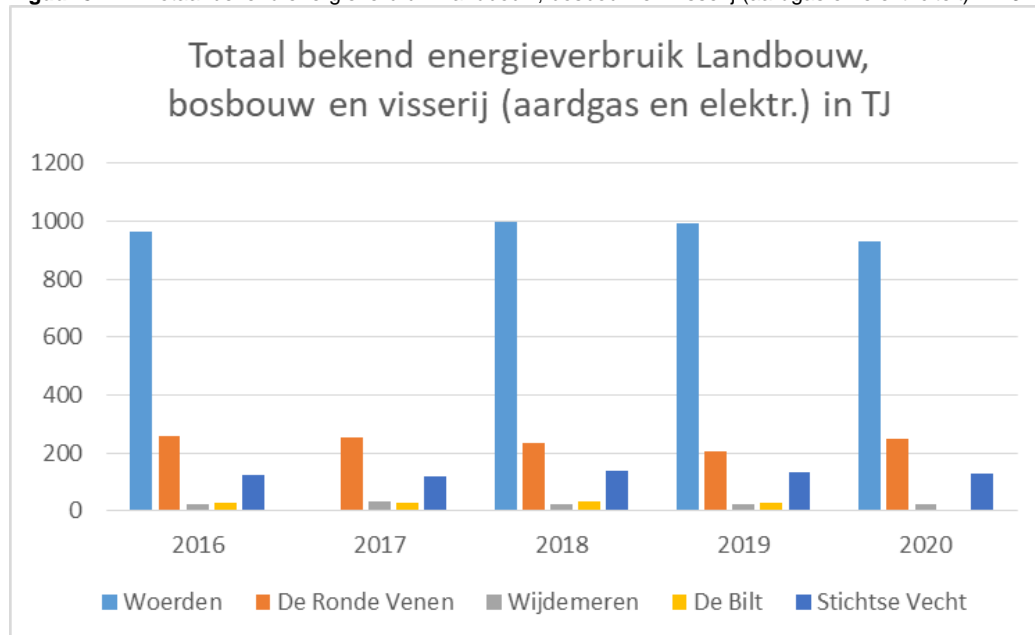
Figuur 51 Totaal bekend energieverbruik industrie, energie, afval, water TJ 2018-2020

Energieverbruik Landbouw

Onderstaande figuur over het energieverbruik door de landbouwsector leidt niet tot een bevinding.

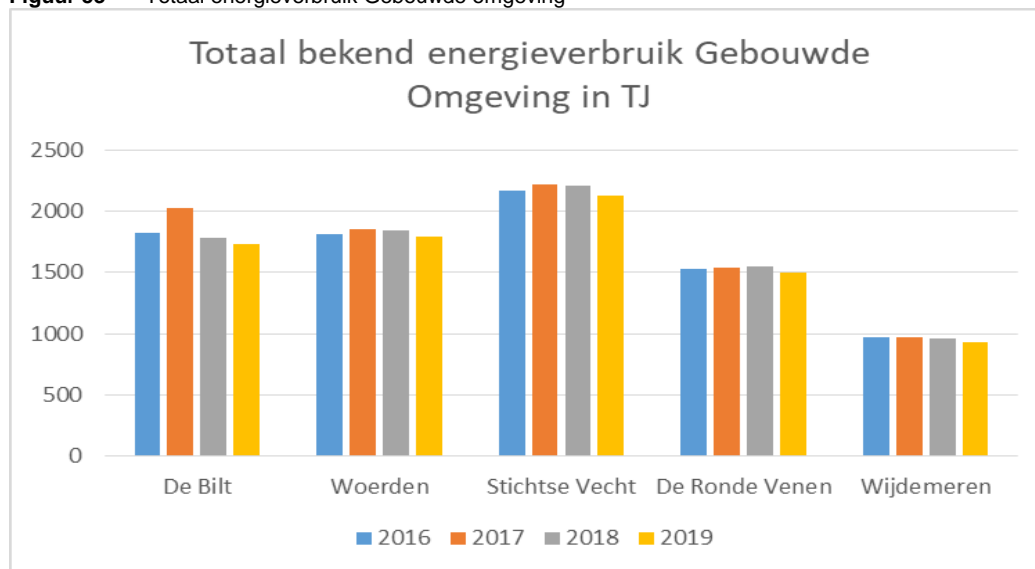
Figuur 52 Totaal bekend energieverbruik Landbouw, bosbouw en visserij (aardgas en elektriciteit) in TJ 2016-2020

Energieverbruik Gebouwde Omgeving

Het totaal energieverbruik in de Gebouwde Omgeving is in de benchmarkgemeenten stabiel of licht afgenomen (figuur 53)

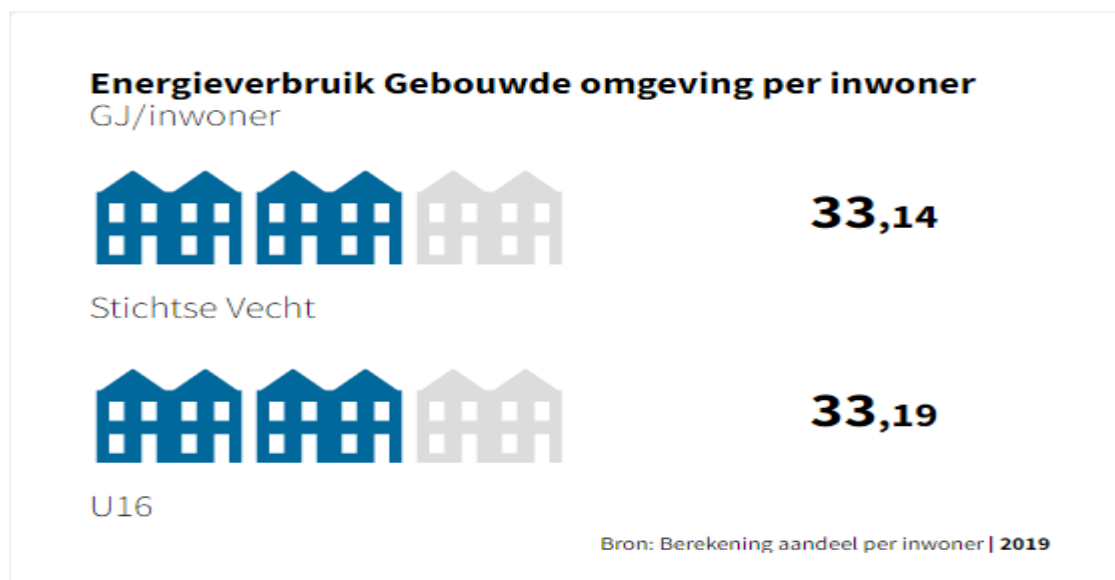
Figuur 53 Totaal energieverbruik Gebouwde omgeving

Als we het energieverbruik gebouwde omgeving in GJ per inwoner van de gemeente Stichtse Vecht (33,14GJ) vergelijken met het gemiddelde van de U16-regio (33,19GJ) dan zien we nagenoeg geen verschil (figuur 54).

Een groot gedeelte van de gebouwde omgeving bestaat uit woningen. De benchmark laat zien dat in Stichtse Vecht het percentage woningen met een energielabel C relatief hoger is dan de U16-regio en het percentage woningen met label A++ en A+ relatief lager. Ten opzichte van de benchmarkgemeenten zien we geen opvallende afwijkingen in de energetische kwaliteit van de woningen. Ook de kaarten met het totaal aardgasverbruik en totaal elektriciteitsverbruik in TJ van de woningen in TJ, laten zien dat de gemeente Stichtse Vecht een gemiddelde gemeente in de U16-regio is ten aanzien van het energieverbruik in woningen (figuur 55 en figuur 56)

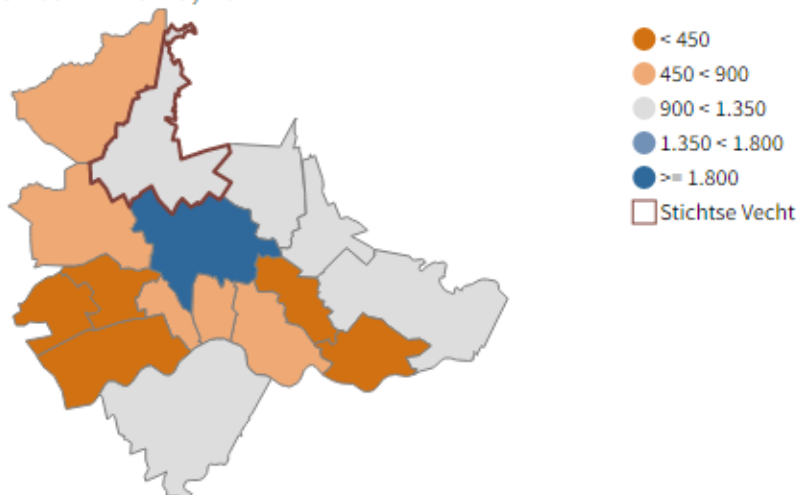
Figuur 54 Energieverbruik Gebouwde omgeving GJ per inwoner Stichtse Vecht en U16 in 2019

Figuur 55 Totaal aardgasverbruik woningen 2020 U16 TJ

Totaal aardgasverbruik woningen (temperatuurgecorrigeerd)

Gemeenten in U16, TJ

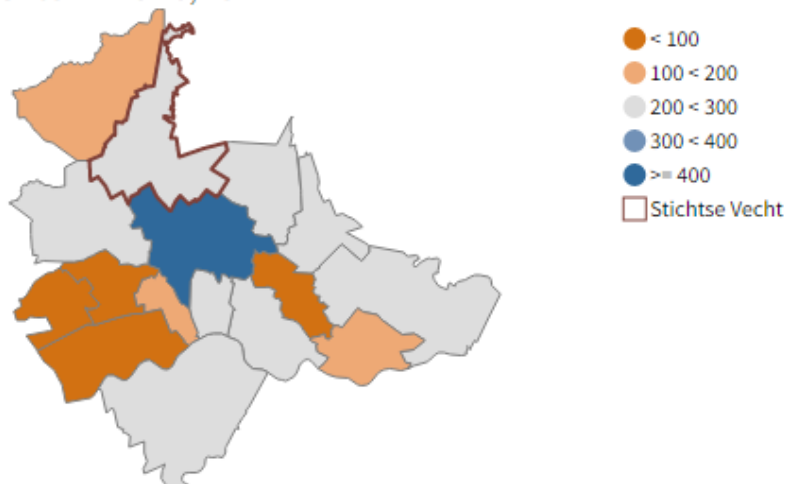

Bron: Berekening totaalverbruik woningen o.b.v. gemiddeld verbruik en aantal wonin... | 2020

Figuur 56 Totaal elektriciteitsverbruik woningen 2020 U16 TJ

Totaal elektriciteitsverbruik woningen

Gemeenten in U16, TJ

Bron: Berekening totaalverbruik woningen o.b.v. gemiddeld verbruik en aantal wonin... | 2020